

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali-alan koulutusohjelma / Kasvatus- ja perhetyö

Laura Kantonen

MEDIAKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

Opinnäytetyö 2009

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

LAURA KANTONEN

Opinnäytetyö

Työnohjaaja

Toimeksiantaja

Marraskuu 2009

Avainsanat

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa

78 sivua + 23 liitesivua

Pt. tuntiopettaja Merja Hautalainen

Kouvolan kaupunki

varhaiskasvatus, media, mediakasvatus

Mediaa käyttävät yhä nuoremmat lapset ja lasten kautta mediakulttuuri leviää myös päiväkodin kulttuuriin. Päiväkodin kasvatus- ja hoitohenkilöstön tulee ottaa tämä huomioon kasvatuskäytännöissä. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten mediakasvatus näkyy kahdessa Kouvolan päiväkodissa.

Tutkimuksessa käytettiin kyselylomaketta, jonka avulla selvitettiin, millaisia näkemyksiä Kouvolan Ekholmintien ja Killingin päiväkotien kasvatus- ja hoitohenkilöstöllä on mediakasvatuksesta sekä miten mediakasvatusta toteutetaan näissä kahdessa päiväkodissa. Kysely lähetettiin 40 kasvatus- ja hoitohenkilölle ja vastausprosentiksi muodostui 80.

Ekholmintien ja Killingin päiväkotien vastaajista enemmistö osasi määritellä jotakin mediakasvatuksesta. Kuitenkin lähes kaikki vastaajat kokivat omien tietojen ja taitojen mediakasvatuksesta olevan ainakin vähän riittämättömät, ja noin kaksi kolmesta halusi ainakin vähän kehittää ja laajentaa tietojaan mediakasvatuksesta. Mediakasvatuksen taitojen ja tietojen riittämättömyys näkyi myös toteutuksessa. Vaikka vastaajista puolet (n=16) oli sitä mieltä, että jokaisen lapsen tulisi saada mediakasvatusta lapsiryhmässä, vain yhdeksän vastaajan mukaan mediakasvatuksen sisällöt kuuluvat käytännössä edes vähän osaksi lapsiryhmän toimintaa.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

KANTONEN, LAURA

Media Education in Early Childhood

Bachelor's Thesis

78 pages + 23 pages of appendices

Supervisor

Merja Hautalainen, Lecturer

Commissioned by

The City of Kouvola

November 2009

Keywords

early childhood education, media, media education

More and more younger children use media, and media culture is also spreading to nursery culture. Educational and care staff in kindergartens should take this into account in educational practices. The purpose of this study was to determine how media education will appear in two kindergartens in Kouvola.

The study used a questionnaire whose aim was to find out what kind of view points did Ekholmintie and Killinki kindergartens have on media education, and how it was carried out in these kindergartens. Questionnaires were sent to 40 persons who worked in those two kindergartens.

The results show that a majority of the respondents knew something about the definition on media education. However, nearly all respondents felt that their knowledge and skills of it were inadequate, and about two out of three wanted to develop and expand their knowledge on media education. Inadequacy of knowledge and skills were reflected in the implementation. Half of the respondents thought that every child should get media education in a group but only nine respondents realized that in practice.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	7
2 VARHAISKASVATUS	8
2.1 Mitä on varhaiskasvatus?	8
2.2 Varhaiskasvatuspalvelut	9
3 MEDIAKASVATUS	10
3.1 Mitä on mediakasvatus?	10
3.2 Mediakasvatukseen liittyviä käsitteitä	12
3.3 Eri medioita	14
3.3.1 Tarinat	14
3.3.2 Kuvat	15
3.3.3 Lehdet	16
3.3.4 Tietokone	17
3.3.5 Äänet	19
3.3.6 Mainokset	21
4 MEDIAKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA	22
4.1 Miksi mediakasvatusta varhaiskasvatuksessa?	22
4.2 Media varhaiskasvatusikäisillä	24
4.3 Mediakasvatuksen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa	26
4.3.1 Mediakasvatusympäristö ja mediakasvattaja	26
4.3.2 Harjoiteltavat taidot	27
4.3.3 Kriittisen medialukutaidon kehitys	28
4.4 Varhaiskasvatuksen mediakasvatuksen sisällölliset orientaatiot	29
5 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET MEDIAKASVATUKSESTA	30
5.1 Tutkimusten esittely	30
5.2 Käsitteitä mediakasvatuksesta	31
5.3 Mediakasvatuksen toteutus	32

6 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN	33
6.1 Tutkimustavoitteet ja -kysymykset	33
6.2 Kohderyhmä ja sen piirteet	34
6.3 Tutkimusmenetelmät	36
6.4 Tutkimuksen kulku	37
6.5 Tutkimuksen analysointi	38
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	39
7.1 Vastaaajien taustatiedot	40
7.2 Kasvatus- ja hoitohenkilöstön osaaminen mediakasvatuksesta	43
7.2.1 Henkilöstön tietämys mediakasvatuksesta	43
7.2.2 Henkilöstön omat taidot ja niiden kehittäminen	46
7.2.3 Yhteenveto	47
7.3 Henkilöstön mielipiteitä mediakasvatuksen merkityksellisyydestä	48
7.3.1 Näkemyksiä mediakasvatuksesta lapsiryhmässä ja mediavälineistä	48
7.3.2 Mediakasvatuksen harjoiteltavien taitojen merkityksellisyys	51
7.3.3 Yhteenveto	53
7.4 Mediakasvatuksen toteutuminen lapsiryhmissä	54
7.4.1 Mediakasvatuksen sisällöt	54
7.4.2 Mediavälineiden käyttö yksin ja niihin liittyvät säännöt	56
7.4.3 Keskustelut mediaesityksistä ja omat mediaesitykset	58
7.4.4 Mediakasvatusympäristöt	59
7.4.5 Yhteenveto	60
7.5 Mediavälineiden käyttö lapsiryhmissä	61
7.5.1 Tietokoneen käyttö	61
7.5.2 Televisio, DVD-soitin ja videonauhuri	62
7.5.3 Kuvan- ja äänentoistolaitteet	63
7.5.4 Kirjat, lehdet ja valokuvat	65
7.5.5 Yhteenveto	66
8 POHDINTA	67
8.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset kysymykset	67
8.2 Tutkimuksen päätulosten tarkastelua	69
8.3 Jatkotutkimushaasteet	73
LÄHTEET	74

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa

Liite 2. Kyselylomakkeen saatekirje

Liite 3. Kyselylomake

Liite 4. Karhukirje

Liite 5. Taulukko 5

Liite 6. Taulukot 6 ja 7

Liite 7. Taulukko 8

Liite 8. Taulukko 9

Liite 9. Taulukot 10, 11 ja 12

Liite 10. Taulukot 13, 14, 15 ja 16

Liite 11. Taulukko 17

Liite 12. Taulukko 18

Liite 13. Taulukko 19

Liite 14. Taulukot 20 ja 21

Liite 15. Taulukot 22 ja 23

Liite 16. Taulukko 24

Liite 17. Taulukko 25

1 JOHDANTO

Nykypäivänä hyvin pienetkin lapset viettävät paljon aikaa median parissa (Niinistö & Ruhala 2007, 133). Median vaikutuksista puhutaan paljon. Mediat kasvattavat lapsia niin hyvässä kuin pahassa. Parhaimmillaan mediat opettavat uusia tietoja ja taitoja, avartavat maailmankatsomusta sekä herättelevät rakentamaan eettistä arvomaailmaa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2008.) Tämän päivän mediaesityksistä rakentuu myös kuva aikakaudestamme ja nykyajan historiastamme (Suoranta 2003, 86).

Lapset tuovat mediakulttuurin mukanaan päiväkodin kulttuuriin. Tämä haastaa kasvattajat ottamaan huomioon lasten mediakulttuuriin kasvatustoiminnassa. Median tuleminen kasvatusympäristöihin on aiheuttanut kasvattajien keskuudessa ristiriitaisia tunteita. Kasvattajat kaipaavat tietoa, miten opastaa ja ohjata lasta median parissa. On kuitenkin hyvä muistaa, että vaikka media ja lapsuus ovat nousseet aikaisempaa näkyvämmiin esille medialaitteiden ja -sisältöjen lisääntyessä, media on kuitenkin ollut läsnä näkypäivän kasvattajienkin lapsuudessa (Niinistö & Ruhala 2007, 125, 133).

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, kuinka mediakasvatus näkyy kahdessa Kouvolan kaupungin päiväkodissa. Tutkimuksen avulla pyritään selvittämään Ekholmintien ja Killingin päiväkotien kasvatus- ja hoitohenkilöstön näkemyksiä mediakasvatuksesta. Lisäksi kartoitetaan, miten mediakasvatusta toteutetaan näissä kahdessa päiväkodissa. Tutkimus on sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen tutkimus ja aineistokeruumenetelmänä käytetään kyselylomaketta.

Opinnäytetyön teoriaosassa käsitellään yleisellä tasolla varhaiskasvatusta ja varhaiskasvatuspalveluja. Työssä puretaan auki mediakasvatuskäsitettä ja siihen liittyviä muita käsitteitä. Lisäksi käsitellään mediakasvatusta varhaiskasvatuksessa. Teoriaosan jälkeen kuvataan tarkemmin tutkimusta tutkimusmenetelmien, tutkimuksen kulun ja analyysin kautta. Tutkimuksen tulokset esitellään neljän teeman kautta.

2 VARHAISKASVATUS

Tässä luvussa kerrotaan, mitä on varhaiskasvatus ja mitkä ovat sen arvot ja kasvatuspäämäärät. Lisäksi käsitellään eri varhaiskasvatuspalveluja, erityisesti varhaiskasvatuksen vallitsevinta toimintaympäristöä, päivähoitoa.

2.1 Mitä on varhaiskasvatus?

Varhaiskasvatus on kasvatuksellista vuorovaikutusta, joka tapahtuu lapsen eri elämämpiireissä. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja hyvinvoinnista ja yhteiskunta tukee vanhempia tässä tehtävässä tarjoamalla varhaiskasvatuspalveluja. Varhaiskasvatuksessa tärkeää on lasten, varhaiskasvatushenkilöstön sekä vanhempien vuorovaikutus ja kasvatuksellinen kumppanuus. Lapsen varhaiskasvatuspalvelut valitsevat lapsen vanhemmat. (Valtioneuvoston periaatepäättös 2002, 5, 9.) Yhteiskunnan järjestämä varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Se on tavoitteellista ja suunnitelmallista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa. Lähtökohtana on kokonaisvaltainen näkemys lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta, mikä perustuu laaja-alaiseen, monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen sekä varhaiskasvatuksen menetelmien tuntemiseen. (Valtioneuvoston periaatepäättös 2002, 9; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.)

Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvot perustuvat merkittäviin kansainvälisiin lapsen oikeuksia määritteleviin sopimuksiin, kansallisiin säädöksiin sekä muihin ohjaaviin asiakirjoihin. Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen keskeisin arvo on lapsen ihmisarvo. Tähän arvoon liittyvät myös seuraavat periaatteet, jotka ovat syrjintäkielto ja lasten tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, lapsen etu, lapsen oikeus elämään ja tasapainoiseen kehittymiseen sekä lapsen mielipiteen huomioon ottaminen. Suomen perusoikeussäännöksistä ja muusta asiakirjainformaatiosta on määritelty lapsen oikeuksia konkretisoivat varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet. Näitä ovat lapsen oikeus turvallisiin ihmissuhteisiin, turvattuun kasvuun, kehittymiseen ja oppimiseen sekä turvattuun ja terveelliseen ympäristöön. Muita periaatteita ovat lapsen oikeus tulla ymmärretyksi ja kuulluksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti, saada tarvitsemaansa eri-

tyistä tukea sekä oikeus omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon tai katsomukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 12.)

Varhaiskasvatuksen kasvatuspäämääränä on kunnioittaa jokaisen lapsen ainutlaatuisuutta. Kun lapseen suhtaudutaan myönteisesti, lapsi oppii katsomaan itseään kauniisti ja arvostavasti. Kasvattaja vaalii lapsuutta sekä luo mahdollisuuksia omatoimisuuden kehittymiseen. Varhaiskasvatuksessa toisena kasvatuspäämääränä on se, että lapsi oppii ottamaan muita huomioon ja välittämään toisista sekä hyväksymään erilaisuutta. Omalta osaltaan varhaiskasvatus luo edellytyksiä hyvän yhteiskunnan ja yhteisen maailman muodostumiselle. Kolmantena kasvatuspäämääränä on lapsen itsenäisyyden asteittaisen lisäämisen. Lapsi kykenee huomioimaan itseään ja läheisiään sekä tekemään elämäänsä koskevia päätöksiä ja valintoja edellytystensä mukaisesti. Keskeisessä asemassa on lapsen leikki. Lapselle ominainen tapa toimia on leikkimällä, liikkumalla, kokeilemalla ja tutkimalla. (Varhaiskasvatus 2006; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 13, 20.)

2.2 Varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatuspalvelut muodostuvat kunnan tai yksityisen järjestämästä päivähoidosta ja esiopetuksesta sekä muusta varhaiskasvatustoiminnasta, joka esimerkiksi on seurakuntien ja järjestöjen kerhotoimintaa sekä kuntien lapsille ja lapsiperheille järjestämä avoin varhaiskasvatustoiminta eri muotoineen. Lasten varhaiskasvatuksen ja samalla myös vanhemmuuden tukena toimivat nämä varhaiskasvatuspalvelut sekä muu lasten ja perheiden palvelu- ja tukijärjestelmä. Keskeisiä peruspalveluja lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen kannalta ovat neuvola, päivähoito, esiopetus ja koulu. (Valtioneuvoston periaatepäätös 2002, 10.)

Yhteiskunnallisen varhaiskasvatuksen vallitsevin toimintaympäristö on päivähoito eri muotoineen. Varhaiskasvatuksen osana on esiopetus, joka on vuotta ennen lapsen oppivelvollisuuden alkamista tarjoavaa suunnitelmallista opetus- ja kasvatustyötä. Varhaiskasvatus esiopetuksineen sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. (Valtioneuvoston periaatepäätös 2002, 9.) Lasten päivähoidosta annetun lain mukaan vanhemmilla on oikeus saada kunnan järjestämä päivähoitopaikka joko päiväkodissa tai perhepäivähoidossa van-

hempainrahakauden päätettyä ja oikeus säilyy niin kauan, kunnes lapsi siirtyy oppivelvollisena perusopetukseen. Tarvittaessa kunnan tulee järjestää päivähoitoa myös tätä vanhemmille lapsille. Päivähoidossa tärkeänä tehtävänä on tukea lasten vanhempia heidän kasvatustehtävässään. (Laki lasten päivähoitosta 36/1973, 2§, 2a§, 11a§.) Esiopetusta järjestetään monissa kunnissa sosiaali- ja opetustoimen yhteistyönä sekä päivähoitopaikoissa ja kouluissa. Perustuslain (628/1998) mukaan lapsella on oikeus maksuttomaan esiopetukseen vähintään 700 tuntia vuodessa pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkua. (Valtioneuvoston periaatepäätös 2002, 12.)

Varhaiskasvatus toteutetaan yhteistyössä lasta ja perhettä palvelevan verkoston kanssa, johon kuuluvat sosiaali-, terveys- ja opetustoimi sekä erilaiset lapsi- ja perhetyötä tekevät yhteisöt, järjestöt ja seurakunnat varhaiskasvatuspalveluineen. Päivähoidossa korostuu varhainen tukeminen ja ehkäisevä toiminta. Perheitä voidaan myös ohjata erityispalveluiden piiriin, joita lapsiperheiden käytettävissä ovat lastensuojelun, kasvatust- ja perheneuvolan, kotipalvelun sekä päihde- ja mielenterveystyön palvelut. (Valtioneuvoston periaatepäätös 2002, 9, 12.)

3 MEDIAKASVATUS

Luvussa käsitellään, mitä on mediakasvatus ja mitä eri käsitteitä liittyy mediakasvatukseen. Luvussa myös kerrotaan eri medioista lasten näkökulmasta. Näitä medioita ovat tarinat, kuvat, lehdet, tietokone, äänet ja mainokset.

3.1 Mitä on mediakasvatus?

Mediakasvatuksesta on vuosien varrella käytetty useita nimityksiä. 1960-luvulla alettiin puhua kansalaiskasvatuksesta ja 1970-luvulla joukkoviihdekasvatuksesta ja audiovisuaalisesta kasvatuksesta. 1980-luvulla sen sijaan alettiin puhua ilmaisukasvatuksesta ja viestintäkasvatuksesta. 2000-luvulla on vakiintunut mediakasvatuksen käsite suomalaiseen käytäntöön. (Kupiainen, Sintonen & Suoranta 2007, 4 - 5.) Mediakasvatusta toteutetaan esimerkiksi kodeissa, päiväkodeissa, oppilaitoksissa, kirjastoissa ja kulttuurikeskuksen työpajoissa (Mediakasvatus 2008). Mediakasvatusta tulisi toteuttaa

kaikkien niiden toimimisympäristöjen, jossa lapsi toimii tai on tekemisissä median parissa (Martsola & Mäkelä-Rönnholm 2006, 122).

Mediakasvatuksella pyritään kehittämään mediakulttuurissa elämisen perustaitoja. Mediakasvatus tarkoittaa kasvua ja oppimista media parissa, ja se on tietoista toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan yksilön median käyttöön ja mediataitoihin. Mediakasvatuksella kehitetään medialukutaitoa, joka tarkoittaa kykyä hankkia tietoa, analysoida, tulkita, luoda, ilmaista ja osallistua sekä kykyä kyseenalaistaa, kysyä ja luoda uutta. Lasten päivittäisissä toiminnoissa, esimerkiksi leikeissä, puheissa ja sosiaalisissa suhteissa, näkyy mediaesityksen vaikutus. Mediakasvatuksella pyritään siihen, että lapset hallitsevat mediaa, eikä media heitä. Kasvatuksella vaikutetaan lapsen mediataitoihin niin, että lapset saisivat valmiuksia myöhempää elämää varten. Ympäröivä mediakulttuuri toimii oppimateriaalina. Tärkeätä on, että lapsi kokee, pohtii ja työstää erilaisia medioita vaihtelevin työtavoin. Näin lapselle kehittyy kriittinen medialukutaito sekä syntyy monipuolinen ja moniarvoinen kuva maailmasta. (Mediakasvatuskeskus Metka 2008; Niinistö & Ruhala 2007, 125 - 126; Niinistö 2008, 139.)

Mediakasvatuksen lähtökohtia ovat lapsen luontainen tapa toimia ja tutkia ympäristöä. Lapsi suhtautuu ympäristöönsä uteliaasti ja spontaanisesti ja saa eri aistien välityksellä monipuolista tietoa ympäristöstään. Mediakasvatuksen tulisi olla sidoksissa päivittäiseen toimintaan ja kulloiseenkin teemaan. (Niinistö ym. 2006, 9 - 10.) Mediakasvatuksessa tuetaan lasten omaa media- ja kulttuurintuottamista siten, että tarjotaan välineitä itse tekemiseen ja omien mediasisältöjen luomiseen. Tärkeätä on arvostaa lasten omaa kulttuuria ja kokemuksia sekä nostaa lasten oma kulttuuri valtakulttuurin rinnalle. Lasten tekemät omat mediaesitykset voivat olla esimerkiksi pieniä elokuvia, sarjakuvia, valokuvia, mainoksia, kännykän soittoaaniä, kuunnelmia tai pöytäteatteriesityksiä. Nämä mediatuottamiset kehittävät valmiuksia tarkastella, ymmärtää ja tehdä itse mediaa. Lapsi pääsee itse vaikuttamaan ja osallistumaan mediakulttuuriin tekemisen myötä. Tekemisen tarkoituksena on vahvistaa lapsen identiteetin ja tunnetaitojen rakentumista sekä mediataitojen monipuolista kehittymistä. (Mediakasvatuskeskus Metka 2008; Niinistö & Ruhala 2007, 130.)

Lapsi oppii toiminnan kautta. Kun lapsi tutkii mediaesityksiä, häntä rohkaistaan ja innostetaan ilmaisemaan omaa ajatteluaan ja tunteitaan lapselle ominaisin tavoin. (Niinistö ym. 2006, 10.) Näitä lapselle ominaisia tapoja ovat leikkien, liikkuen, tutkien ja

taiteen eri osa-alueiden kautta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20). Lapsi luontaisesti tutkii, ihmettelee ja tarkastelee ilmiöitä. Mediasta lapset poimivat rakennusaineita minäkuvan ja ympäröivän todellisuuden hahmottamiseen. Median avulla voi harjoitella ja opetella faktan ja fiktion tunnistamista, tiedonhakua ja -hallintaa. Medialukutaitoa voi kehittää myös tarkastelemalla erilaisia mediaesityksiä, esimerkiksi tv-ohjelmia, kuvia, elokuvia, lehtiä, pelejä, uutisia, medioissa esiintyviä julkisuuden henkilöitä ja mainoksia. Analysointi on mediaesitysten lukemista, sisällön tai rakenteen tarkastelua. (Niinistö ym. 2006, 10.)

Lapsen hyvinvoinnin ja terveen kasvun perusta on liikkuminen. Liikkuminen on uuden oppimista, vauhtia, elämyksiä, hikeä, hengästymistä ja iloa. Media voi liikuttaa lasta fyysisesti. Lapselle on annettava mahdollisuus kokeilla ja hahmottaa asioita omalla kehollaan, kun hän tarkastelee mediaesityksiä. Taiteellinen kokeminen sen sijaan on kuvallista, tanssillista ja draamallista toimintaa, musiikillista, kädentaitoja sekä lasten kirjallisuutta. Se synnyttää ääniä, värejä, iloa, muotoja, tuoksua, tuntemuksia ja eri aistikokemusten yhdistelmiä. Lapsi poimii yksityiskohtia, kokeilee havaintojaan, luo kokonaisuuksia mediaesityksistä ja kehittää omaa ilmaisutaitoaan oman tekemisen kautta. (Niinistö ym. 2006, 10 - 11.)

Tutkimisen, liikkumisen ja taiteen eri osa-alueiden lisäksi lapselle ominainen toimintatapa on leikkiminen. Leikin kautta lapsi voi hyvin, oppii ja kehittyy. Eri medioista lapset saavat leikkeihin vaikutteita. Median osuus lapsen leikeissä riippuu asuin- ja hoitopaikasta. Lapsi voi kopioida lähes suoraan mediasta tai ottaa vain jotain yksityiskohtia esimerkiksi jostakin ohjelmasta. Vaikuttava katselukokemus saattaa synnyttää monimuotoisia medialeikkejä. Aikuisen on hyvä tarkastella lasten leikkejä ja asettaa leikille rajat, jos tunteet käyvät liian kuumana. (Niinistö ym. 2006, 12 - 13.) Lapsen ominaisten tapojen lisäksi kasvattajan tulee ottaa huomioon lapsen kehityksen taso mediakasvatusta opettaessaan, mistä kerrotaan tarkemmin luvussa 4.2.

3.2 Mediakasvatukseen liittyviä käsitteitä

Mediakasvatukseen liittyy paljon eri käsitteitä, kuten media ja medialukutaito. Medialla tarkoitetaan niitä välineitä, joilla voi viestittää ja vastaanottaa viestejä ja niiden sisältöjä ja käytänteitä, jotka ovat syntyneet välineiden ympärille. Nykyisin media nä-

kyy kaikkialla ja elämmeikin mediakulttuurissa. Useat päivittäiset toiminnot tapahtuvat medioiden avulla tai niiden välittämänä. Medialaitteita ja -välineitä on runsas ja monipuolinen joukko ja niitä tulee markkinoille jatkuvasti lisää. Lisäksi päivittäin kohtaa eri mediaesityksiä, esimerkiksi erilaisia kuvia, tekstejä, mainoksia, liikkuvia kuvia ja pelejä. Eri medioita ovat kirja, kuva, tv, elektroniset pelit, radio, elokuva, tietotekniikka, äänitteet, kännykkä ja puhelin, sanoma- ja aikakauslehdet sekä mainokset. (Mediakasvatuskeskus Metka 2008.) Kun elämme medioissa ja mediavälitteisesti, medioista ei enää voi puhua pelkkinä välineinä. Mediat ovat pikemminkin ympäristö. Mediat tulee ajatella laajasti, milloin eri viestimet välittävät viestejä ja integroituvat toisiinsa. Tällainen mediakulttuuri on merkitysten lähde, jonka kautta maailma avautuu ja tulee tulkituksi. (Kupiainen 2008, 127.)

Media vastaa ihmisen sosiaalisiin, tiedollisiin ja tunneperäisiin tarpeisiin. Medialla on kuitenkin mahdollisuus hyvään ja pahaan. Media kasvattaakin lapsia niin hyvässä kuin pahassa. Parhaimmillaan mediat opettavat uusia tietoja ja taitoja, avartavat maailmankatsomusta sekä herättelevät rakentamaan eettistä arvomaailmaa. Median aiheuttamia voimakkaita huonoja psykologisia ja sosiaalisia vaikutuksia vastaan ovat mediataidot. Mediataidot myös lisäävät mahdollisuuksia mediasta nauttimiseen. Mediataito tarkoittaa median taustarakenteiden tuntemusta, teknisiä taitoja sekä aktiivista ja kriittistä mediankäyttöä. (Mediakasvatuskeskus Metka 2008; Mustonen 2000, 170.) Mediataitojen lisäksi mediaviidakosta selviytymiseen tarvitaan myös medialukutaitoa. Medialukutaito on ihmisen perustaito. Medialukutaito ei ole vain harjoittelua median parissa, vaan siinä myös opetellaan mediaa. (Considine 2009.) Medialukutaito tarkoittaa eri viestimien luku- ja kirjoitustaidon osaamista. Medialukutaitoinen kykenee ilmaistamaan itseään eri viestimillä, hankkia tietoa median avulla sekä eritellä ja tulkita kriittisesti erilaisia mediatekstejä. Lisäksi käytetään kriittistä medialukutaitokäsitettä, jolloin ihminen pystyy laaja-alaisesti arvioimaan mediasisältöjä kriittisesti ja median esitystapoja tulkiten. (Mediakasvatuskeskus Metka 2008; Mediakasvatus 2008.)

Mediakasvatukseen liittyy myös muita käsitteitä, jotka ovat mediakielitaito, mediakulttuuri, mediakasvattaja ja mediaesitys. Mediakielitaito on medialukutaitoa laajempi käsite, sillä mediakielitaitoinen osaa tulkitsemisen ja analysoimisen lisäksi tuottaa itse mediaa (Mediakasvatus 2008). Mediakulttuurille tarkoitetaan aikakautta, jossa elämme ja havainnoimme maailma median välityksellä. Mediakasvattaja on kasvattaja, joka jakaa ajatuksia, kuuntelee, keskustelee ja työstä lasten kanssa mediaa ja sen

sisältöjä eli ohjaa ja opettaa. Mediaesitys tai mediateksti sen sijaan tarkoittaa median kuvallista, sanallista tai äänellistä sisältöä, jonka tarkoituksena on viestiminen. (Niinistö, Ruhala, Henriksson & Pentikäinen 2006, 8.)

Mediakasvatuksen käsitteitä on paljon ja niissä esiintyy sekavuutta. Käsitteiden sekavuus johtuu osaksi kansainvälisestä keskustelusta ja eri kulttuureista. Esimerkiksi Yhdysvalloissa suositaan medialukutaidon käsitettä, kun taas Englannissa puhutaan mediakasvatuksesta. Käsitteitä tulee myös lisää uusien laitteiden myötä. Uusia lukutaitoja ovat esimerkiksi tietokonelukutaito, digitaalinen lukutaito, pelilukutaito tai visuaalinen lukutaito. (Kupiainen ym. 2007, 5.)

3.3 Eri medioita

3.3.1 Tarinat

Mediakasvatukseen liittyy vahvasti tarinankerronta. Tarinoiden kertominen on yhteisöllinen tapahtuma, jossa kertoja kertoo ja kuulijat muokkaavat tarinaa reagoineillaan. Tarinat kasvattavat, viihdyttävät ja ovat lapsille yksi keino hahmottaa maailmaa. Nykyisin kerrontaa tuottavat pelit, elokuvat, satukirjat sekä iltasadun kertojat ja lapsi itse kertoessaan päivän tapahtumista. Kertominen ja kertomus auttavat ihmistä jäsentämään kokemuksia, rakentamaan identiteettiä, löytämään paikka omassa kulttuurissa ja luomaan suhdetta ympäröivään maailmaan. Kertomukset luovat yhteenkuuluvuutta ja houkuttelevat yhteiseen kokemukseen. (Niinistö ym. 2006, 34.) Lisäksi tarinat herättävät tunteita, ja näin tarinat aina antavat mahdollisuuden tunteiden harjoitteluun ja niiden läpikäymiseen. Tunteet ovatkin tarinan ydin. (Mustonen 2002, 62 - 63.)

Kaikki mediaesitykset sisältävät tarinan. Tarinaa voidaan kertoa kuvilla, sanoilla, väreillä tai äänillä. Katsoja täydentää mediaesityksen ehjäksi kokonaisuudeksi omalla mielikuvituksellaan, kokemuksellaan sekä päättelyllään. Yhtä satua tai tarinaa voidaan tutkia eri tavoin, esimerkiksi tarinoimalla, rukoilemalla, näyttelemällä, kuvittelemalla, rakentamalla sadun äänimaailmaa tai leikkimällä satua todeksi. Tällöin lapsi pohtii näkemystään ja selkeyttää samalla ajatuksiaan. Tarinalla on yhteinen juoni, ja siitä on

löydettävissä alku, keskikohta ja loppu. Tarinassa on myös eri henkilöhahmoja, joilla jokaisella oma merkityksensä tarinan kulussa. (Niinistö ym. 2006, 34 - 36.)

Varhaislapsuudessa saduilla ja leikeillä on erityinen merkitys lapsen kielen kehitykselle ja maailmankuvan rakentumiselle. Satujen avulla empatiakyky lisääntyy, mielikuvi- tus kasvaa ja keskittymiskyky parantuu. Kulttuuriperintö siirtyy sukupolvelta toiselle satujen myötä. Sadut myös mahdollistavat lapsella tunteiden ja tapahtumien käsittelyn mielikuvituksissa sekä kehittävät abstraktia ajattelua ja selkeyttävät käsitystä itsestä. Satujen lukeminen tarjoaa lapselle läheisyyttä, yhteisiä elämyksiä ja mahdollisuuden harjoitella vuorovaikutustaitoja. Mitä enemmän lapset kuulevat tarinoita, sitä varmemmin he alkavat niitä itse tuottaa. Satuja on monenlaisia ja niitä voidaan kertoa eri tavoin. Kuvakirjat kertovat satuja kuvien ja sanojen avulla ja sadulle äänen antaa luki- ja. Kuvakirjassa yksittäiset kuvat muodostavat jatkumon katsojan täydentäessä kerto- musta mielessään ehjäksi kokonaisuudeksi. (Niinistö ym. 2006, 37 - 38.) Päiväkodissa lapset voivat itse keksiä esimerkiksi satuja, loruja, kertomuksia ja teatteriesityksiä. Lasten kanssa voidaan myös kirjoittaa kirjeitä tai kirjoja. Yhdessä voidaan tehdä esi- merkiksi liikennekirja tai lasten oikeuksien kirja. (Korhonen 2002, 50.)

3.3.2 Kuvat

Nykyisin kuvat voivat olla uutiskuvia, taidekuvia, valokuvia, mainoskuvia, pilakuvia, sarjakuvia, opaskuvia, julisteita ja niin edelleen. Ihmiset myös itse tuottavat kuvia ny- kyisin yhä enemmän digikameralla tai kamerakännykällä. (Niinistö ym. 2006, 40.) Kuvia on myös liikkuvia kuvia, joita esimerkiksi elokuva, televisio ja video välittävät (Baer, Heikkinen & Issakainen 2002, 88). Kuvat kertovat, tallentavat, koristavat, otta- vat kantaa, opastavat, viihdyttävät ja tiedottavat. Kuva sisältää viestin, jonka katsoja tulkitsee. Katsojan tulkintaan vaikuttavat hänen kokemukset, tiedot, tunteet, asenteet, arvot ja normit. Jotta selviytyy yhä kuvallisemmasta ympäristöstä, tarvitsee kuvanlu- kutaitoa. Mediakasvatuksella pyritään kehittämään kuvanlukutaitoa ja vaikuttamaan kuvan tulkintaan. Mediakasvatuksen avulla tehdään katsoja tietoiseksi kuvan eri ulot- tuvuuksista ja siitä, miten kuvalla vaikutetaan. Kuvia voi tutkia kuvailemalla, ana- lysoimalla, tulkitsemalla ja arvottamalla. Kuvista voi etsiä vastauksia kysymällä mitä, miksi, miten ja milloin. Eri taideteoriat, esimerkiksi ikonologia tai formalismi, tarkas- televat kuvaa kukin omasta näkökulmasta. (Niinistö ym. 2006, 40.)

Kuvakokoja voivat olla erityislähi-, lähi-, puoli-, koko- ja yleiskuva (Baer ym. 2002, 97). Lapset tykkäävät tarkastella erilaisia kuvia. Kuvien pohjalta he tuottavat omia merkityksiä ja täydentävät kuvaa kokemuksien ja mielikuvien voimin. Lisäksi lapsi rinnastaa kuvaa aikaisemmin näkemiin kuviin. Pienet lapset tykkäävät niin esittävästä kuin ei-esittävästä kuvista. Lapsen kasvaessa aihe, esittävyys ja realismi tulevat tärkeämmäksi. Tällöin ihaillaan esimerkiksi tekijän taitavuutta. Visuaalinen muisti kehittyy ennen verbaalista muistia lapsella. Aluksi lapsi tarkastelee hyvin konkreettisesti. Lapsi on enemmän kiinnostunut yksityiskohdista kuin kokonaisuudesta. Lapsen kasvaessa visuaalinen ajattelu muuttuu abstraktimmaksi, jolloin mielikuvat, odotukset ja symbolinen taju kehittyvät. (Niinistö ym. 2006, 40 - 42.)

Kuvat koskettavat tunteita ja kuvan näkeminen voi johtaa elämykseen. Kuvat luovat pohjaa lapsen sisäisen maailman rikastumiselle eli tunteiden käsittelylle ja mielikuvi- tusten kehittymiselle. Lisäksi kuvien avulla lapsi rakentaa käsitystä ympäröivästä to- dellisuudesta, jolloin hän muodostaa maailmankuvaansa. Lapsi voi työstää kuvaa ai- kuisen kanssa katselutilanteessa tai sen jälkeen monella eri tapaa. Kokemukset voivat muuttua liikkeeksi, ääneksi, teksteiksi tai kuviksi. Katselu ja tuotokset kietoutuvat prosessiksi, jossa saavutetaan uutta merkityksellistä tietoa. (Niinistö ym. 2006, 42.) Päiväkodissa lasten kanssa voidaan esimerkiksi tutkia kuvakirjoja ja -tauluja. Lapsia voidaan myös kuvata eri tilanteissa tai voidaan kuvata luontoa eri vuodenaikoina. Li- säksi lapsiryhmän voi viedä valokuvaamoon, ja näin lapset pääsevät seuraamaan valo- kuvan valmistusta. (Korhonen 2002, 46.)

3.3.3 Lehdet

Lehtiä ovat sanoma-, aikakausi-, mainos- ja sarjakuvalehti. Sarjakuva on mediaesitys, jossa yhdistyvät sana, kuva ja erilaiset merkit. Näistä muodostuu yhtenäinen tarina, joka etenee ruutu ruudulta. Kuvien yhdistämistä, ruuduista ja niiden välisestä tilasta syntyy sarjakuvan kerronta. Katsoja luo itse eri kuvien välisen jatkuvuuden. Ruutu on perusyksikkö sarjakuvakerronnassa. Ruudun eri koilla ja muodoilla voidaan kertoa paljon asioita. Sarjakuvissa on myös siis paljon merkintöjä, jotka opitaan tulkitsemaan tietyllä tavalla. Esimerkiksi lamppu syttyy pään päälle silloin, kun henkilö saa idean. Sarjakuva voi olla sarjakuvasrippi, joka yleensä on kolme ruutua. Tällöin sarjakuva on

yleensä mustavalkoinen ja piirrostyyliltään pelkistetty. Sarjakuvia voi myös olla sarjakuvalehdissä tai -albumeissa. Sarjakuvalehdet koostuvat muutaman sivun pituisista tarinoista. Sen sijaan sarjakuva-albumeissa on yleensä yksi pitkä tarina. (Niinistö ym. 2006, 40 - 42.)

Lapsille on tarjolla paljon korkeatasoisia sarjakuvia, esimerkiksi Aku Ankka, Jaska Jokunen, Asterix, Maailman vahvin nalle, Nakke Nakuttaja, Lassi ja Leevi sekä muut. Sarjakuva on lapsille hyvä ilmaisumuoto, koska tarinaa voi lukea ilman varsinaista lukutaitoa. Sarjakuva voi myös olla kimmoke lukemaan oppimiselle. Sarjakuvat opettavat lapsia, ja lapset viihtyvätkin hyvin sarjakuvien parissa. (Mediakasvatuskeskus Metka 2008.)

Sanomalehti on Suomessa arvostetuin media Sanomalehtien liiton mukaan. Suomessa ilmestyy suunnilleen 200 sanomalehteä, joista 32 ilmestyy päivittäin. (Sanomalehtien liitto 2009.) Sanomalehdistä lapset poimivat katseillaan piirroshahmoiltaan tuttuja sarjakuvia, värikkäitä mainoskuvia ja dramaattisia lehtikuvia. Sanomalehti on vanha ja perinteinen media Suomessa. Sanomalehti sisältää uutisia ja selostavia kirjoituksia ja se on painettu paperille tai nykyisin se ilmestyy myös sähköisenä versiona. Sanomalehdeksi ei lasketa tiedotus- ja ilmaislehtiä. Mediakasvatuksessa sanomalehti on monipuolinen ja helposti saatava oppimateriaali. Sanomalehden avulla voidaan tarkastella ja tuottaa itse eri kuva- ja tekstimateriaaleja. (Niinistö ym. 2006, 79, 81.)

Aikakauslehti ilmestyy säännöllisesti, on kaikkien tilattavissa tai laajasti saatavilla ja se voi olla kooltaan tai painopaperiltaan millainen tahansa tai ilmestyä verkkojulkaisuna (Aikakausimedia 2007). Lehdistä voidaan esimerkiksi katsoa ihmisten ilmeitä ja miettiä heidän tunteita tai lehtiä voidaan käyttää askartelussa. Lisäksi lehtiä voidaan käyttää uusiopaperin valmistamisessa ja uusiopaperista voidaan tehdä lasten oma lehti. (Korhonen 2002, 50.)

3.3.4 Tietokone

Tietokoneen käyttö opettaa ongelmanratkaisutaitoja ja avartaa maailmankuvaa. Tärkeää on, että kasvattaja tietää, mitä lapsi tekee tietokoneella. Mitä pienempi lapsi on kyseessä, sitä tärkeämpi on käyttää tietokonetta yhdessä aikuisen kanssa. Tietokonetta

voi käyttää Internetin ja opetusohjelmien lisäksi pelaamiseen, piirtämiseen ja kirjoittamiseen. Internetin käyttäminen voi olla sosiaalinen tapahtuma, viestintää, oppimista ja viihdyttämistä tai tiedonlähde omiin kiinnostuksen kohteisiin. Lapset käyttävät tietokonetta usein yhdessä, jolloin mahdollistuu lasten välinen vuorovaikutus ja vertaisoppiminen. Kun lapset keskusteleivat keskenään sisällöistä ja ohjelmista, heidän kielensä, ilmaisunsa ja ajattelunsa kehittyvät. Tietokonetyöskentely lisää myös lasten kiinnostusta kirjaimia, kirjoittamista ja lukemista kohtaan. Lisäksi tietokoneen käyttö kehittää hiirenkäyttöä, motoriikkaa ja ylipäänsä tietokoneen käyttötaitoja. Tietokoneella voidaan tehdä animaatioelokuvia ja sävellyksiä. (Niinistö ym. 2006, 89.) Tietokonetta voidaan käyttää avuksi myös matematiikan, äidinkielen ja ympäristökasvatuksen alueilla (Korhonen 2002, 49).

Viime vuosikymmenten aikana elektroniset pelit ovat nousseet keskeiseen asemaan yhä nuorempien lasten arjessa ja ovat vaikuttaneet olennaisesti heidän kasvuympäristöönsä. Pelit voidaan jakaa kahteen päätyyppiin sen mukaan, perustuuko niissä menestyminen pääosin kognitiivisiin vai motorisiin taitoihin. (Kasvi 2001, 106, 111.) Pelejä voidaan pelata eri koneilla, esimerkiksi Internetissä, kännykällä, Playstadionilla tai Xboksilla. Pelaaminen lisääntyy, kun lapsen tekniset taidot kehittyvät ja silloin itsenäinen pelaaminen ilman vanhempia tulee mahdolliseksi. Pelitarjontaa laajentavat myös lapsen kehityksen eteneminen ja uudet taidot. 3 - 4-vuotiailla lapsilla kielellinen kehitys mahdollistaa yksinkertaisten juonellisten tarinoiden ymmärtämisen, jolloin lapsille soveltuvat seikkailupelit tarjoavat uudenlaisen virtuaalisen leikkimaailman. 5 - 6 -vuotias sukupuoli-identiteetti herää ja keskeinen kehitystehtävä on sen vahvistaminen. Peleistä etsitään oman sukupuolen mukaisia sankareita ja idoleita ja omaa sukupuolta korostetaan äärimmilleen. Pojat etsivät sankareita ja toimintaa, ja tytöt sen sijaan kiinnostuvat prinsessa- ja Barbie-peleistä. Kouluikäisenä ajankohtaiseksi tulevat monimutkaiset juonelliset pelit. (Salokoski 2006, 67 - 69.)

Elektronisten pelien pelaaminen tukee lapsen kehitystä. Pelaaminen tukee kielellistä ja kognitiivista eli tiedollista kehitystä. Se myös tukee lapsen oppimista, kehittää informaation prosessoinnin taitoja ja oppimisstrategioita. Lisäksi pelaaminen lisää motivaatiota esimerkiksi matematiikan ja lukemisen opettelemiseen erilaisten oppimispelien myötä. Pelaaminen myös opettaa monia ajatteluprosesseja, esimerkiksi ongelmanratkaisua, päättelyä, visuaalista hahmottamista sekä avaruudellista ajattelua ja muistia. Pelaaminen on varsinkin pienille lapsille sosiaalinen tapahtuma vanhempien tai mui-

den lasten kanssa. Pelien kautta lapset hakevat yhteenkuuluvuuden tunnetta ja yhteisiä puheenaiheita. Samalla sosiaaliset taidot kehittyvät, kun lapsi neuvottelee pelivuoroista sekä kohtaamalla voittamista ja häviämistä. (Salokoski 2006, 71 - 72.)

Pelien keskeinen tehtävä lapsen kehityksen tukemisessa on tarjota lapselle roolimalleja, tunnekokemuksia, elämyksiä sekä persoonallisuuden ja identiteetin rakennusaineita. Pelit avartavat lapsen kokemuksia maailmasta ja tarjoavat stereotypioita, roolimalleja, tyylejä sekä arvoja. Lisäksi pelit tarjoavat turvallisen ympäristön kohdata pelkoa, jännitystä, vihaa, empatiaa ja näiden tunteiden hallinnan opettelua. Lapsille soveltuvat pelit antavat myös paljon virikkeitä lasten muille leikeille. (Salokoski 2006, 72 - 73.) Pelaaminen on siis hyödyllinen lapsen kehitykselle.

Peliharrastus edellyttää mahdollisten riskitekijöiden huomioimista. Salokosken (2006) mukaan keskeinen pelaamisen suojatekijä on vanhempien ja kasvattajien ohjaava tuki. Elektronisten pelien lisäksi tulee vastapainona olla lapsen perinteiset leikit, sadut ja liikunta turvaamassa kohtuupelaaminen. Aikuisen tulee valvoa ja olla läsnä lapsen pelatessa sekä tutustua pelien sisältöihin ja noudattaa ikärajoja. Mediakasvatuksen avulla lapsi voidaan suojata pelien haitallisilta sisällöiltä. Lasta opetetaan, etteivät pelien sisällöt, tapahtumat ja sankarit ole totta. Pelien sankarihahmot ovat todellisia alle kouluikäisille lapsille, ja näin he tarvitsevat aikuisen tukea erottaakseen virtuaalisen pelimaailman todellisesta elämästä. (Salokoski 2006, 76 - 77.)

3.3.5 Äänet

Äänet ympäröivät meitä koko ajan, mutta siitä huolimatta ihmiset eivät ole tottuneet analysoimaan kuulemaansa. Äänimaisemat ovat kovin arkisia, eivätkä ihmiset ole niistä tietoisia. Äänimaisemalla tarkoitetaan äänen ymmärtämistä ja sen tuottamiseen liittyviä seikkoja. Kuuntelija sekä tulkitsee että tuottaa äänellistä ympäristöään. Lapselle äänen tuottaminen on leikkiä, jossa korostuvat luova ajattelu, spontaanisuus ja elämyksellisyys. Äänen tekemiseen ei välttämättä tarvitse tarvikkeita tai välineitä. Paras soitin on lapsi itse. (Niinistö ym. 2006, 61 - 62.) Melkein joka mediassa käytetään ääntä (Baer ym. 2002, 131).

Yksi vanha ääniin liittyvä mediaväline on radio. Ennen radion ääreen kokoonnuttiin kuuntelemaan maailman tapahtumia, sivistämään itseään ja nauttimaan viihteestä. Nykyään kanavat ovat monipuolistuneet ja erikoistuneet. Radion ohjelmatyyppejä ovat esimerkiksi musiikki-, opastus-, kulttuuri-, ajankohtais- ja dokumenttiohjelmat sekä säätiedotteet, uutiset, ja kuunnelmat. (Niinistö ym. 2006, 63; Baer ym. 2002, 138 - 139.) Uudempia ääniin liittyviä mediavälineitä ovat CD- tai kasettisoitin, nauhuri, MP3-soitin ja mikrofoni. Korhosen (2002) mukaan nauhurilla ja CD- tai kasettisoittimella voidaan esimerkiksi nauhoittaa lasten omia lauluja, satuja ja puheita. Päiväkodissa CD- ja kasettisoitin ovat myös usein käytössä musiikin ja satujen kuuntelussa. Ääniin liittyvät mediavälineet harjaannuttavat esimerkiksi kuuntelu- ja keskittymiskyvyn taitoja. (Korhonen 2002, 51.)

Audiovisuaalisia mediaesityksiä sen sijaan ovat esimerkiksi tv-ohjelmat ja elokuvat. Niissä kertomus muodostuu kuvasta ja äänistä. Kuva ja ääni muodostavat kokonaisuuden, jossa molemmat ovat yhä tärkeitä. Mediaesitykset voivat sisältää eri ääniä, esimerkiksi puhetta ja musiikkia. Musiikki vaikuttaa voimakkaasti tunteisiin. Tietyissä tilanteissa soi tietty musiikki, esimerkiksi takaa-ajokohtauksessa soi kiihkeätempoinen soitto. (Niinistö ym. 2006, 64 - 65.) Lapset voivat esimerkiksi vertailla ja analysoida tv-ohjelmia ja elokuvia. Lapsiryhmä voi valita mieluisimman ohjelman ja sen jälkeen itse tehdä oman jakson ohjelmasta. Lasten esityksiä voidaan myös kuvata videokameralla. Lapset pitävät katsoa myös omia juhlia, retkiä tai arkea. (Korhonen 2002, 47 - 48.)

Yksi äänentoistolaitteista on myös kännykkä. Kännykän historia on lyhyt, ja se on tehnyt aikatauluista joustavia, yhteydenotoista spontaania sekä lisännyt turvallisuuden tunnetta. Useille lapsille kännykkä on lankapuhelinta tutumpi tapa kommunikoida, ja kännykän käyttö opitaan ennen kouluikää. Kännykällä voi puhua, tekstaila, pelata ja kuvata. Pienille lapsille kännykkä on lähinnä väline, jolla vanhemmat voivat tavoittaa hänet. Vanhemmat lapset voivat kännykän avulla rakentaa identiteettiään ja ilmaista itseään, harjoitella elämänhallintaa ja hoitaa sosiaalisia suhteita. Kännykän avulla voidaan kuvaamisen ja pelaamisen lisäksi surffailla netissä, tehdä omia videoita, äänittää omia äänimaailmoja ja säveltää soittoääniä. Aikuisen on tärkeä keskustella lapsen kanssa kännykän käytöstä. Puhelimessa asiointia ja soittamista on hyvä harjoitella yhdessä. Lapsen on hyvä huomioida muut ihmiset ja osattava tietyt käyttäytymissäännöt kännykän käytössä. (Niinistö ym. 2006, 95 - 96.) Varhaiskasvatusikäiset lapset voivat

harjoitella leikkipuhelimilla tai -kännyköillä esimerkiksi miten vastataan puhelimeen asiallisesti ja mitä vastataan tuntemattomille soittajille. Esikouluikäiset voivat myös harjoitella soittamaan hätänumeroon. (Korhonen 2002, 51.)

3.3.6 Mainokset

Mainoksia kohtaavat niin lapset kuin aikuisetkin päivittäin joka puolella ympärillämme. Mainonnan avulla halutaan ihminen ostamaan tietty tuote tai palvelu. Ensisijaisesti mainontaa kohtaa eri medioiden välityksellä, esimerkiksi sanoma- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa, elokuvissa ja Internetissä. (Niinistö ym. 2006, 83 - 84; Baer ym. 2002, 118.) Kerhon, koulun tai varhaiskasvatusyksikön auktoriteettia ei saa käyttää mainonnan välineenä. Esimerkiksi mainosjulisteiden kiinnittämiseen julkisten tilojen seiniin on syytä suhtautua kriittisesti. Tällaisia mainoksia ovat etenkin lasta kiinnostavat tuotteet. Pienestä pitäen lapsille suunnataan mainoksia ja tuotteiden kylkiäisiä, jolloin lapsista tehdään kuluttajia. Lailla säädetään lapsille suunnattua mainontaa, mutta aikuisten mainokset näkyvät, kuuluvat ja jäävät mieleen myös lapsille. (Niinistö ym. 2006, 85 - 87.)

Iltaapäivälehtien mainosjulisteita ovat lööpit, jotka usein ovat sijoitettu juuri lapsen korkeudelle. Lapsi ei kykene ymmärtämään lööppejä, vaan otsikot ovat lapselle totta ja edustavat aikuisten maailmaa. Mediakasvatuksella pyritään kyseenalaistamaan mainontaa ja lisäämään lasten tietoisuutta mainonnan vaikuttavuudesta ja vaikutuksista. Lapsi voi ymmärtää mainosten taustalla olevia arvoja ja asenteita, kun mainoksista keskustellaan ja kommentoidaan. Lasta kiinnostaa mainonta, ja se on tuttu aihe, joten mainonta pitää avata lapselle varhain. Lapsen on tärkeä oppia erottamaan mainos ja ymmärtää sen tarkoitus myydä tuotteita. (Niinistö ym. 2006, 83 - 84.) Lasten kanssa voidaan esimerkiksi katsella erilaisia mainoksia, ja he voivat valita mieluisimman. Sen jälkeen lasten kanssa voidaan rakentaa pahvilaatikosta televisio ja siitä lapset voivat itse esittää lempimainoksensa. (Korhonen 2002, 48.) Tämän leikin kautta lasten kanssa voidaan keskustella mainoksista ja niiden päämääristä.

4 MEDIAKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

Tässä luvussa kuvataan, miksi mediakasvatusta tulisi toteuttaa varhaiskasvatuksessa ja mitä tulee ottaa huomioon median suhteen eri-ikäisillä lapsilla. Luvussa käsitellään myös mediakasvatuksen toteutumista varhaiskasvatuksessa, missä keskitytään käsittelemään mediakasvatusympäristö, mediakasvattaja, mediakasvatuksen harjoiteltavat taidot ja kriittisen medialukutaidon kehitys. Lisäksi luvussa kerrotaan mediakasvatuksen sisällölliset orientaatiot varhaiskasvatuksessa.

4.1 Miksi mediakasvatusta varhaiskasvatuksessa?

Nykypäivänä hyvin pienetkin lapset viettävät paljon aikaa median parissa. Lapset tuovat mediakulttuurin mukaan päiväkodin kulttuuriin. Pikkuhiljaa mediakasvatus onkin löytämässä tiensä varhaiskasvatukseen. Tavoitteellinen mediakasvatus aloitetaan pienestä pitäen. Mediakasvatus tapahtuu lapsen kehityskauden ja asetettujen tavoitteiden suunnassa. Ensimmäisenä elinvuotena aloitetaan mediataitojen harjoittelu ja se jatkuu läpi elämän kohti kriittistä medialukutaitoa. (Niinistö & Ruhala 2007, 133.)

Varhaiskasvatusikäinen lapsi voi olla taitava median käyttäjä. Lapsen tekniset taidot saattavat olla paremmat kuin vanhempansa tai opettajansa. Salokosken (2007) mukaan lapsen tunne-elämä ja persoonallisuus ovat vasta kehittymässä median taidoista huolimatta (Niinistö & Ruhala 2007, 128 - 129). Mediakasvatus on erityisen tärkeää, koska media kasvattaa lapsia niin hyvässä kuin pahassa. Mediakasvatuksella voidaan tukea mediataitoja, tukea nykyaikaisten kansalaistaitojen kehittymistä ja ennen kaikkea ehkäistä riskejä (Salokoski & Mustonen 2007).

Sähköisen mediatarjonnan määrä kasvaa jatkuvasti ja mediatarjonta on entistä helpommin lasten saatavilla. Mediatarjonnan kasvuun sisältyy useita riskejä, jotka vaarantavat lapsen tervettä kasvua ja kehitystä. Ei-toivotut sisällöt, esimerkiksi väkivalta, aggressiivinen kaupallisuus, porno ja pelottavat uutiset, eivät kuulu lapsen maailmaan. Lapsi ei ymmärrä kaikkea näkemäänsä ja kuulemaansa. (Kuuskoski 2003.) Mediaväkivallan negatiiviset vaikutukset näkyvät pienillä lapsilla median aiheuttamina pelkoina, nukahtamisen ongelmina ja painajaisina. Jollakin lapsilla vaikutukset näkyvät

myös aggressiivisina käyttäytymisinä ja levottomuutena. Jos lapsi altistuu pitkäaikaisesti väkivaltaviihteelle, se voi lisätä empatian hiipumista ja turtumista väkivaltaan sekä väkivaltaisia fantasioita ja toimintamalleja. (Salokoski & Mustonen 2007; Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa 2009.)

Uusia mediaväkivallan muotoja ovat netti- ja kännykkäkiusaaminen sekä seksuaalinen hyväksikäyttö. Liiallinen seksuaalinen kuvasto tuottaa seksuaalisen kehityksen ja fyysisen minäkuvan ongelmia. Mahdottomat miniäihanteet voivat tuottaa ulkonäköpaineita ja lisätä osaltaan riskiä identiteettiongelmiin, esimerkiksi syömishäiriöiden syntymiseen. Vakava turvallisuusriski lasten kehitykselle on myös internetin ongelmakäyttö, esimerkiksi lapsiporno. (Salokoski & Mustonen 2007; Martsola & Mäkelä-Rönholm 2006, 60 - 61.) Lisäksi liiallinen television katselu tai tietokonepelien pelaaminen passivoi ja etäännyttää ihmissuhteista. Kun median rooli korostuu yksipuolisesti, se syrjäyttää lapsen ystävistä, ulkoilusta ja liikunnasta. Tällöin median haittavaikutukset näkyvät esimerkiksi lasten psykososiaalisen kehityksen häiriintymisenä, tuki- ja liikuntaelinten oireiluna, univajeena ja peli- ja Internetriippuvuutena. (Kuuskoski 2003.)

Mitä pienempi, kokemattomampi, heikompi ja herkempi lapsi on, sitä alttiimpi hän on median malleille ja sitä enemmän hän tarvitsee vanhempaa maailman jäsentäjäksi ja mediakokemuksensa oppaaksi. Tavoitteena on, että lapsi oppii käyttämään mediaa aktiivisesti ja valikoimaan, miten eri medioita käyttää sekä suhtautumaan kokemaansa kriittisesti. (Mustonen 2004, 59 - 60.) Aikuisella on vastuu lapsen turvallisesta median käytöstä. Mediakasvattajasta on tarkemmin kerrottu luvussa 4.3.1.

Lait ja asetukset ohjaavat myös osaltaan turvallisen mediaympäristön rakentumista. Mediakasvatus on lapsen perusoikeus YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan (Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa 2009). Lisäksi Stakesin varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kasvattajia neuvotaan ottamaan huomioon teknologian tarjoamat mahdollisuudet ja seuraamaan lasten mediakulttuuria (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 17, 21). Varhaiskasvatuksen mediakasvatuksessa opitaan varhaisia valmiuksia mediakulttuurissa elämiseen ja lapsen oman mediasuhteen ymmärtämiseen sekä edistetään lapsen hyvinvointia ja osallisuutta. Tärkeä on ottaa huomioon lapsen ikä ja yksilöllinen kehitysvaihe. Varhaiskasvatuksen mediakasvatuksessa halutaan korostaa, että toteutuvan toiminnan lähtökohdaksi otetaan lapsen omat kokemukset ja et-

tä toimintaympäristöstä ja sisällöistä huolehditaan. Lisäksi lapsella on oikeus ajanmukaisesti mediavälineistöön ja -sisältöihin sekä ilmaista itseään mediavälineillä, toimia mediassa ja saada siihen tukea. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 10 - 11.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kasvatuspäämäärissä korostetaan lapsen ohjaamista ihmisenä kasvamiseen, lapsuuden itseisarvoista luonnetta ja lapsuuden vaa- limista (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 13). Mediakasvatuksen pää- määrät varhaiskasvatusikäisillä ovat samansuuntaiset. Mediakasvatuksessa lapselle annetaan eri valmiuksia, jotta hän kasvaa mediataitoiseksi kansalaiseksi. Varhaiskas- vatuksen mediakasvatuksen päämääränä on kehittää lapsen ymmärrystä mediakulttuu- rissa sekä kehittää lapsen mediataitoja niin, että lapsi pystyy vähitellen hyödyntämään mediaa tiedollisiin, taidollisiin ja sosiaalisiin tarpeisiin läpi elämän. Lisäksi päämäärä- nä on parantaa lapsen kykyä toimia vastuullisesti median parissa ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 11.)

4.2 Media varhaiskasvatusikäisillä

Varhaiskasvatuksen mediakasvatuksessa tulee ottaa huomioon lasten erilainen kehitys ja yksilöllisyys. Lisäksi huomioon tulee ottaa lasten ajattelun, tunne-elämän sekä per- soonallisuuden kehitystehtävät ja niiden merkitys lapsen mediasuhteelle. (Mediakas- vatus varhaiskasvatuksessa 2008, 12.) Kun kasvattaja ottaa nämä huomioon, hän osaa ohjata lasta mediakasvatuksen polulla ja kartoittamaan lapselle sopivaa mediasisältöä ja median käyttöä (Niinistö ym. 2006, 16). 1-2-vuotiaalle lapsella kuvamedia on ääni- en, hahmojen ja muotojen virtaa. Kaksivuotiaana lapsi alkaa tehdä oletuksia median ja todellisen maailman suhteesta, kun hänellä kolmiulotteisuus ja kieli hahmottuvat. (Sa- lokoski & Mustonen 2007, 20.) Alle 3-vuotiailla kehittyvät perusluottamus ja kiinty- myssuhteet. Tällöin rakentuvat lapsen minuus ja oma persoona, ja samalla lapsi har- joittelee itsenäistymistä. Pikkuhiljaa lapsi oppii osoittamaan empatian alkeita. Empati- an kehitystä tukevat sadut ja median tarinat tarjoamalla tunnevoimaisia samaistumis- kohteita. Lapsi samaistuu satujen hahmoihin ja myötäelää niiden kanssa. (Niinistö ym. 2006, 16 - 17.)

2 - 3-vuotias lapsi ymmärtää, etteivät mediasisällöt ole ikkuna maailmaan tai televisio ole laatikko, missä pienet ihmiset asuvat (Salokoski & Mustonen 2007, 20). Tämän

ikäinen ei kuitenkaan täysin ymmärrä faktan ja fiktion eroa. Lapsi ei myöskään välttämättä hahmota tarinan juonta kokonaisuutena, vaan erillisinä tapahtumina ja tilaisuuksina. Lisäksi lapsi ei jaksa istua pitkiä aikoja paikoillaan, koska hänen keskittymiskyksensä lyhyt. Tällöin lapsi nauttii loruista, musiikista, kuvakirjoista, kielellisestä leikittelystä, piirrosfilmeistä ja lasten ohjelmista. Alle 3-vuotias oppii mallioppimisen kautta ja median hahmot tarjoavat tehokkaita toimintamalleja. Mallioppiminen voi koskea esimerkiksi kotitöitä, liikuntalajeja tai tunteiden ilmaisua. Pienelle lapselle tulisi tarjota tutustumista kirjoihin, musiikkiin ja kuvaohjelmiin. Tilaisuuksia tulisi myös tarjota leikeille ja itseilmaisulle, esimerkiksi piirtämiselle ja laulamislle. (Niinistö ym. 2006, 16 - 17.)

Virikkeitä ja elämyksiä tulisi kuitenkin tarjota ikätasolle sopivina annoksina ja se tulisi tapahtua tutussa seurassa ja ympäristössä. Alle 3-vuotias ei menetä kehityksellisesti olennaisia virikkeitä, vaikkeivät hänen elämäänsä kuuluisi tietokoneet, tv-ohjelmat, elokuvat ja videot. Lisäksi liian voimakkailta ja ahdistavilta tunteilta tulee lapsi suojella. Tällaisia tuottavat kuvalliset kertomukset, jossa on voimakkaita tehosteita ja ääniä, hurjia olioita sekä muodonmuutoksia. Alle 3-vuotiasta tulee suojella kauhulta, väkivallalta, seksiltä sekä uutisilta, isojen lasten ja aikuisten asioilta. (Niinistö ym. 2006, 17; Salokoski & Mustonen 2007, 26.)

3 - 6-vuotiaan sukupuoli-identiteetti alkaa hahmottua. Lapsen leikit noudattavat sukupuolistereotyyppioita. Pojat leikkivät sankaria ja pitävät kovaa meteliä. Tytöt sen sijaan leikkivät hoivaleikkejä sekä pukevat ja riisuvat barbeja. (Sinkkonen 2001, 28.) Media ruokkii näitä käsityksiä tarjoamalla räiskintäfilmejä, rallilehtiä ja ritaritarinoita pojille ja romanttisia aineistoja tytöille. Lapsen kieli, motoriikka ja leikki kehittyvät. Mediatarinat antavat ideoita leikkeihin ja tempaavat lapsen mielikuvitusmaailmaan. (Niinistö ym. 2006, 18.) Lapsi alkaa ymmärtää median tuottamia tarinoita paremmin, kun lapsi hahmottaa pysyvyyden ja säilyvyyden käsitteet. Pysyvyyden käsite edellyttää ymmärrystä, että esimerkiksi lelu on olemassa, vaikka se on piilossa, ja säilyvyyden käsite sen sijaan sitä, että olion tietyt ominaisuudet säilyvät tilanteen muuttuessa. Säilyvyyden ymmärrys auttaa paremmin hahmottamaan faktaa ja fiktiota. (Salokoski & Mustonen 2007, 21.) Lisäksi lapsi alkaa ymmärtää median tuottamia tarinoita paremmin, kun hänellä kehittyy syy-seuraussuhteiden tajuaaminen. (Niinistö ym. 2006, 18.)

Esikouluiässä lapsi alkaa ymmärtää tarinan keskeisiä asioita, päähenkilöitä, huumoria ja hahmojen motivaatioita. Tällöin lapsen roolinotto- ja tulkintataidot kehittyvät. (Salokoski & Mustonen 2007, 21 - 22.) Media antaakin malleja tunteiden ilmaisuun, nimeämiseen ja käsittelyyn. 3 - 6-vuotiaille tulee tarjota monia mediasisältöjä, esimerkiksi kirjoja, lehtiä, elokuvia ja teatteriesityksiä. Lasta tulee auttaa erottamaan fakta ja fiktio toisistaan sekä mainokset todellisuudesta. Aikuisen tulee huomata lapsen omat kiinnostuksen kohteet ja kannustaa itseilmaisuun. Lisäksi tulee tarjota mahdollisuus yhteisleikkeihin ja yhteyksiin kavereihin. Aikuisen tulee suojella aikuisten asioilta ja huolilta sekä huolehtia elokuvien ikärajojen noudattamisesta. Aikuisen olisi hyvä olla mukana median käytössä, jotta hän voi auttaa lasta käsittelemään hämmäntäviä asioita. Hyvä olisi myös sopia pelisäännöt median käytöstä. (Niinistö ym. 2006, 18 - 19; Salokoski & Mustonen 2007, 26 - 27.)

4.3 Mediakasvatuksen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

4.3.1 Mediakasvatusympäristö ja mediakasvattaja

Mediakasvatuksellisia tilanteita syntyy varhaiskasvatuksessa ilman, että kasvattaja on sellaista suunnitellut (Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa 2009). Mediakasvatus integroituu muuhun varhaiskasvatukseen, ja samalla se syventää ja rikastuttaa toimintaa. Sitä voidaan toteuttaa arjen hoidon, opetuksen ja kasvatuksen lomassa tai tavoitteellisesti erilaisissa toimintatuokioissa. Mediakasvatusympäristö muodostuu fyysisten, sosiaalisten ja psyykkisten tekijöiden kokonaisuudesta, jossa kielen merkitys on otettu huomioon. Mediakasvatuksen toteuttaminen voidaan toteuttaa tavallisessa varhaiskasvatusympäristössä, eikä se välttämättä vaadi erityistä välineistöä. Mediakasvatusympäristöä voi laajentaa päivähoitoyksikön ulkopuolelle kirjastoihin, museoihin, kulttuurikeskuksiin, lehtien toimitukseen tai mediakasvatusta toteuttaviin järjestöihin. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 12, 15.)

Kasvattajan tulee työssään tiedostaa oma kasvattajan rooli, siihen liittyvät periaatteet ja toimimiselle asetettavat vaatimukset. Mediakasvattajan toimimisen edellytyksiä ovat oman työn pohtiminen ja arviointi. Varhaiskasvatuksen mediakasvattaja on kiinnostunut lasten mediamailmasta, suhtautuu tutkivasti ja kriittisesti mediaan, kehittää omia mediataitojaan sekä tunnistaa lasten mediaan liittyviä tarpeita ja kunnioittaa nii-

tä. Mediakasvattaja myös antaa mallia median käytöstä, huolehtii lasten mediaympäristön turvallisuudesta, hyödyntää lasten mediakulttuuria ja mediakokemuksia sekä ottaa huomioon median mahdollisuudet kasvatukseen ja opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa erityisesti pedagogisten ratkaisujen kannalta. Lisäksi mediakasvattaja ottaa mediakasvatuksen osaksi kasvatuskumppanuutta, tuntee tekijäoikeudet ja noudattaa niitä sekä tuntee lasta suojelevan lainsäädännön ja lapsen oikeuksien sopimuksen säädökset lasten oikeuksista. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 14.)

Mediakasvattajan tulisi huomioida työssään esimerkiksi seuraavia seikkoja. Kasvattajan tulisi katsoa esittämänsä materiaali etukäteen ja tarkistettava esityksen ikäraja. Ikärajojen jousto kuuluu ainoastaan vanhemmille. Jos lapsia on paljon paikalla, ikärajan hipominen on riski, koska 25 prosenttia lapsista reagoi herkästi. Jos lapsi ei halua katsoa ohjelmaa ryhmäkatselussa, hänelle pitäisi olla vaihtoehtoja tekemistä viereisessä tilassa. Kasvattajan tulisi olla aina paikalla ohjelman katselussa tai internetin käytössä. Kuvamateriaali ei voi korvata aikuista. Jos lapsi järkyttyy median vuoksi, tapahtumaa tulisi keskeyttää ja keskustella asiasta lapsen kanssa. Lisäksi kasvattajan tulee tiedottaa harkitusti katastrofiuutisista. Katastrofiuutisen tiedottamisessa tulisi miettiä, liittykö asia lasten elämänpiiriin. (Martsola & Mäkelä-Rönnholm 2006, 187.)

4.3.2 Harjoiteltavat taidot

Varhaiskasvatuksen mediakasvatuksessa opetellaan laaja-alaisia mediataitoja vähitellen harjoittelemalla. Mediataitojen keskeisiä osa-alueita ovat turva-, tunne-, sosiaaliset taidot sekä median vastaanottamisen ja tuottamisen taidot. Varhaiskasvatusikäisiä lapsia tulee suojella median haitallisilta vaikutteilta ja opettaa median käyttöön liittyviä turvataitoja, joita ovat kuvaohjelmien ikärajojen noudattaminen, median käytön sopiminen aikuisen kanssa sekä pelien ikärajojen ja sisältösymbolien tunteminen ja niiden noudattaminen. Turvataitoja on myös median käyttäminen aikuisen läsnä ollessa tai läheisyydessä ja lapsi voi kertoa mediakokemuksiaan kasvattajalle. Jos lapsi kohtaa pelottavaa tai epämiellyttävää aineistoa, hän laittaa medialaitteen kiinni ja kertoo siitä aikuiselle. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 17.)

Lapsi tarvitsee tunne- ja sosiaalisia taitoja sekä ilmaisun ja yhteisössä toimimisen taitoja media parissa, ja siksi näitä taitoja tulisi harjoitella mediakasvatuksessa. Media

tarjoaa tietoa tunteista, tunnekokemuksia ja mahdollisuuden harjoitella tunteiden tulkintaa. Mediakasvatuksessa harjoitellaan omien tunteiden ilmaisemista ja annetaan lapsille mahdollisuus esiintymiseen ja eläytymiseen. Mediaesityksistä ja niiden aiheuttamista peloista, iloista ja muista tunteista keskustellaan. Tunnetaitojen päämääränä on se, että lapsi oppii tunnistamaan median vaikutuksia tunteisiin ja omaan elämään ja se, että lapsi oppii tunnistamaan omia mediakäytön tarpeita. Lisäksi päämääränä on se, että lapsi tulee tietoiseksi omasta mediasuhteestaan ja mediaympäristöstään. Sosiaaliset taidot myös korostuvat mediakasvatuksessa, esimerkiksi keskusteluissa ryhmässä ja mediaesitysten valmisteluissa ja toteuttamisessa. Sosiaalisten taitojen päämääränä on se, että lapsi oppii kunnioittamaan muiden näkemyksiä ja tulkintoja, kertomaan mielipiteensä ja ilmaisemaan ajatuksiaan, työskentelemään yhteistyössä muiden kanssa sekä hyödyntämään kommunikaatiovälineitä yhteistoiminnallisesti. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 18 - 19.)

Mediataitojen keskeinen osa-alue on vastaanottamisen ja tuottamisen taidot. Vastaanottamisen taitojen päämääränä on se, että lapsi muodostaa käsitystä itsestään median käyttäjänä, harjoittelee valintojen tekemistä sekä harjoittelee omien mielipiteiden muodostamista ja arvioimista sekä mediasisällöistä keskustelemista. Tuottamisen taitojen päämääränä sen sijaan on se, että lapselle muodostuu käsitys median toimintavoista ja rakenteista sekä se, että lapsen motoriset, kognitiiviset ja tekniset taidot kehittyvät. Lisäksi päämääränä on, että lapsi luo omaehtoista mediakulttuuria ja saa äänsä kuuluviin. Eri medioihin tutustutaan ilmaisun välineenä ja järjestetään omia näyttelyitä ja mediaesityksiä. Nämä varhaiskasvatuksen mediakasvatukseen liittyvät taidot eivät ole toisistaan irrallisia, vaan ne nitoutuvat yhteen. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 19.)

4.3.3 Kriittisen medialukutaidon kehitys

Mediakasvatuksen tavoitteena on opettaa kriittistä medialukutaitoa, joka tarkoittaa laaja-alaista median tuntemista ja mediakäytänteiden hallintaa ja arvioimista. Kriittisen medialukutaidon opettaminen voidaan aloittaa varhaiskasvatuksessa, ja se on elinikäinen prosessi. Varhaiskasvatuksessa kriittisiin taitoihin voidaan lukea kyky tunnistaa mediasisältöjä ja keskustella niistä muita kunnioittaen, kyky olla tietoinen mediaympäristöstään, omista mediataidoista ja -tarpeista sekä kyky ilmaista itseään me-

diavälinein. Lisäksi kriittisiin taitoihin kuuluu kyky ilmaista ja luoda itseään median avulla sekä kyky nauttia mediasta. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 2; Niinistö ym. 2006, 8 - 9.)

Edellä mainitut taidot voidaan asettaa kolmeksi tasoksi, jotka ovat funktionaaliset taidot, praktiset taidot ja kriittiset taidot. Funktionaalisiin taitoihin kuuluu kyky käyttää mediaa eli sen tekninen hallinta, esimerkiksi lapsi osaa kääntää kirjan sivua. Toisella tasolla ovat praktiset taidot, jolloin lapsi tunnistaa omia median käytön tarpeitaan ja arvioi niitä. Lapsi esimerkiksi tunnistaa, mihin jotakin medialaitetta käytetään ja osaa sulkea television suojellakseen itseään. Kolmannella tasolla ovat kriittiset taidot, jolloin lapsi arvioi itseään median käyttäjänä ja tunnistaa, miten mediaesitykset vaikuttavat esimerkiksi toiminnan tasolla. Lapsi myös ymmärtää median mahdollisuuksia itseilmaisun ja kommunikaation välineenä. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 20.)

4.4 Varhaiskasvatuksen mediakasvatuksen sisällölliset orientaatiot

Varhaiskasvatuksen mediakasvatuksen sisällöllisiä orientaatioita ovat matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnolliskatsomuksellinen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 26). Matemaattiseen ajatteluun pyritään antamaan valmiuksia päättelyn, vertaamisen ja laskemisen avulla varhaiskasvatuksessa. Ne tapahtuvat leikkillisesti lapsen arkielämän tilanteissa. Lapsen matemaattisen ajattelun kehittymistä voidaan tukea mediakasvatuksessa luokittelemalla, vertailemalla ja järjestelemällä mediakulttuurin materiaalia. Esimerkiksi erilaisista kuvista voidaan laskea kuvassa olevia asioita tai vertailla kuvakokoja. Luonnontieteellisessä orientaatioissa pyritään havainnoimaan, kokeilemaan ja tutkimaan elollisen ja elottoman luonnon ilmiöitä. Mediakasvatuksessa median avulla voidaan monipuolisesti tutustua ympäristöön. Erilaisissa mediasisällöissä esiintyvät ihmiset, luonto ja rakennettu ympäristö. Median avulla voidaan herättää kiinnostus ja innostus ympäristöä kohtaan. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 22 - 23; Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa 2009.)

Historiallis-yhteiskunnallisessa orientaatioissa perehdytään menneisyyteen ja nyky aikaan. Tämän tavoitteena on erilaisten näkökulmien tutkiminen, sukupolvien ketjuun

liittyminen ja ajankulun hahmottaminen. Mediakasvatus tarjoaa runsaasti konkreettisia välineitä, joiden avulla menneitä, nykyistä ja tulevaa voidaan tutkia, havainnollistaa, tallettaa ja visioida. Esimerkiksi valokuvista voidaan koota lapsen henkilökohtainen historia, perheen ja suvun historia sekä maailman historia. Esteettiseen orientaatioon sen sijaan kuuluvat kirjallisuus, kuvataide, kädentaidot, musiikki, draama, liikunta ja tanssi. Mediakasvatuksessa voidaan toteuttaa esteettisen orientaation kullakin sisältöalueella, esimerkiksi havainnoimalla lasten mediakulttuuria, kuten katsomalla elokuvia tai kuuntelemalla erilaisia ääniä ja musiikkia. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 24 - 25; Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa 2009.)

Eettisessä orientaatioissa pohditaan arvo- ja normimaailman kysymyksiä, oikeaa ja väärää, hyvää ja pahuutta, totuutta ja valhetta, tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta, erilaisia tunteita, asenteita ja vastuun ottamista. Eettinen orientaatio on keskeinen mediakasvatuksessa. Lapsen kanssa voidaan käsitellä eettisen orientaation teemoja yhdessä keskustellen ja pohtien mediaesitysten ja -sisältöjen äärellä. Uskonnollis-katsomuksellisessa orientaatioissa kokeillaan, ihmetellään, kysellään ja pohditaan omaa uskontoa tai katsomusta sekä siihen liittyviä asioita ja ilmiöitä. Mediasisältöjen avulla lapsi voi saada tietoa ja kokemuksia omasta uskonnosta, kulttuurista, tavoista ja käytännöistä. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 26 - 27; Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa 2009.)

5 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET MEDIAKASVATUKSESTA

Mediakasvatus on noussut kiinnostuvaksi tutkimuksen aiheeksi 2000-luvulla. Seuraavaksi esitellään kolme tutkimusta mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa ja yksi tutkimus mediakasvatuksesta perusopetuksessa. Lisäksi kuvataan näiden tutkimusten niitä keskeisiä tuloksia, jotka liittyvät myös omaan opinnäytetyöhöni.

5.1 Tutkimusten esittely

Ensimmäinen esiteltävä tutkimus on Suonisen ”Mediakasvatus päivähoidossa ja esiopetuksessa. Mediakasvatuksen tilan ja Mediamuffinssi-oppimateriaalien käyttöönoton arviointi syksyllä 2007”. Suoninen (2008) on tutkimuksessaan tutkinut, miten Mediamuffinssi-hankkeessa tuotetut materiaalit oli otettu käyttöön päivähoidossa ja

esiopetuksessa. Samalla hän on kartoittanut yleisesti mediakasvatuksen tilaa ja käytettyjä työtapoja sekä asenteita mediakasvatusta kohtaan. Kohderyhmänä olivat päiväkodit, ryhmäpäiväkodit ja esiopetus. Kaikkiaan vastanneita oli 327. (Suoninen 2008.)

Toinen tutkimus on Nevalaisen ja Romppaisen sosionomikoulutuksen opinnäytetyö ”Lapset median pyörteissä. Päiväkodin työntekijät ja vanhemmat lasten mediakasvatuksessa”. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaista mediakasvatusta päiväkodin esiopetusryhmissä toteutetaan ja miten päiväkodin työntekijöiden ja lasten vanhempien mielestä mediakasvatusta tulisi kehittää. Lisäksi Nevalainen ja Romppainen hahmottivat median vaikutusta lapseen ja vanhempien roolia mediakasvattajina. Kohderyhmänä olivat esiopetusryhmien lapset kahdessa Pieksämäen ja kahdessa Joensuun päiväkodissa sekä näiden lapsien vanhemmat ja päiväkodin työntekijät esikouluryhmissä. Kaikkiaan vastanneita oli 140. (Nevalainen & Romppainen 2002.)

Kolmantena tutkimuksena on Behmin ja Ojalan kasvatustieteen kandidaatintyö ”Esiopetusryhmien lastentarhaopettajat mediakasvatuskäsitysten viidakossa”. Heidän tarkoituksena oli selvittää esiopetusryhmien lastentarhanopettajien käsityksiä mediakasvatuksesta. Kohderyhmä oli Vantaan kaupungin päiväkotien esikouluryhmien lastentarhanopettajat ja vastanneita oli yhteensä 10. (Behm & Ojala 2002, 16 - 18.)

Neljäntenä tutkimuksena oli Rotosen Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma ”Se on joka päivä joka paikassa. Luokanopettajien käsityksiä mediakasvatuksesta osana perusopetusta.” Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää luokanopettajien käsityksiä mediakasvatuksesta osana perusopetusta. Kohderyhmänä olivat pätevät luokanopettajat Oulussa tai Oulun lähikuntien peruskouluissa. Vastanneita oli yhteensä seitsemän. (Rotonen 2008, 34 - 35.)

5.2 Käsityksiä mediakasvatuksesta

Behmin ja Ojalan (2002) tutkimuksessa nousi kolme yleistä tyyppiä lastentarhanopettajien mediakasvatuskäsityksistä ja niiden vaikutuksista asenteisiin. Ne lastentarhanopettajat, jotka käsittävät mediakasvatuksen hyödylliseksi kasvatuksen keinoiksi, asennoituvat siihen usein myönteisesti. Ne lastentarhanopettajat, jotka eivät nähneet median ja mediakasvatuksen eroa, eivät myöskään pitäneet mediakasvatusta tarpeelli-

sena. Kolmantena ryhmänä olivat lastentarhanopettajat, jotka eivät täysin ymmärtäneet mediakasvatuksen tarkoitusta ja suhtautuivat ehkä sen takia mediakasvatukseen varoen. (Behm & Ojala 2002, 33 - 34.)

Suonisen tutkimuksessa sen sijaan ilmeni yksimieleisesti se, että mediakasvatuksen antaminen esiopetuksessa oli tärkeää. Sen sijaan päivähoidon mediakasvatus jakoi hieman mielipiteitä. Reilut puolet vastaajista pitivät tärkeänä mediakasvatusta päivähoidossa. Yliopistotason tutkinnon suorittaneet vastaajat pitivät päivähoidossa annettavaa mediakasvatusta tärkeämpänä, kuin ammattikorkeakoulututkinnon tai keskias-teen tutkinnon suorittaneet vastaajat. Lisäksi yli 40-vuotiaat vastaajat pitivät mediakasvatusta päivähoidossa tärkeämpänä, kuin alle 40-vuotiaat vastaajat. (Suoninen 2008.) Nevalaisen ja Romppaisen (2002) opinnäytetyössä ilmeni myös, että mediakasvatus esiopetuksessa pidettiin pääosin tärkeänä (Nevalainen & Romppainen 2002).

Perusopetuksen puolella mediakasvatusta pidetään myös merkittävänä. Rotosen (2008) tutkimuksessa luokanopettajat pitivät mediakasvatusta tärkeänä osana perusopetusta. Mediakasvatuksen tila oli kuitenkin luokanopettajille epäselvä, eivätkä kaikki löytäneet sille sijaa perusopetukseen. Luokanopettajat olivat kuitenkin kiinnostuneita kehittämään itseään mediakasvattajina. (Rotonen 2008, 50 - 52.)

5.3 Mediakasvatuksen toteutus

Rotosen (2002) tutkimuksessa ilmeni, että asenteet vaikuttavat mediakasvatuksen toteutumiseen. Ne lastentarhanopettajat, jotka kokivat mediakasvatuksen hyödylliseksi, myös toteuttivat sitä. Heidän tavassa toteuttaa mediakasvatusta näkyi kriittisen asenteen opettaminen ja mediavälineiden käyttäminen osana kasvatustyötä. Ne lastentarhanopettajat, jotka eivät nähneet mediakasvatusta tarpeellisena, eivät myöskään toteuttaneet mediakasvatusta ainakaan tietoisesti. Ne lastentarhanopettajat, jotka suhtautuivat mediakasvatukseen varoen, toteuttivat kuitenkin mediakasvatusta ryhmissään. He opettivat niitä mediataitoja, joita uskoivat lasten tarvitsevan tämän hetkisessä kulttuurissa. (Rotonen 2002, 33 - 34.)

Suonisen (2008) tutkimuksessa kysyttiin tarkemmin mediavälineistä. Tutkimuksessa ilmeni, että ehdottomasti tärkein päivähoidossa tai esiopetuksessa käytetty media oli

kirja ja seuraaviksi tärkeimmät olivat tietokone- ja konsolipelit, muu tietokoneen käyttö, televisio, elokuva, sarjakuva ja lehdet. Kuitenkin vastaajista vain viidennes kertoi, että päivähoitossa tai esiopetuksessa annettavan mediakasvatuksen määrästä tai sisällöistä olisi sovittu tai keskusteltu kunnan tai päivähoitoalueen tasolla. Neljännes vastaajista kertoi, että mediakasvatuksesta oli käyty keskusteluja henkilökunnan keskuudessa. Mediakasvatusta annettiin päiväkodeissa ja esiopetuksessa useammin muiden toimintojen yhteydessä kuin erillisenä toimintona. Mediakasvatusta annettiin osana arjen tilanteita, osana tavanomaisia opetustuokioita ja keskustelutuokioissa. (Suoninen 2008.)

Nevalaisen ja Romppaisen (2002) opinnäytetyössä ilmeni myös, että mediakasvatusta toteutetaan esiopetuksessa osana muuta opetusta. Mediakasvatuksesta ei ole erillisiä tavoitteita opetussuunnitelmissa, vaan alue toteutettiin läpäisyperiaatteella. Lisäksi esiopetuksessa käsiteltävät mediat; kirjat, televisio ja lehdet, olivat samoja kuin Suonisen (2008) tutkimuksessa. (Nevalainen & Romppainen 2002.)

6 TUTKIMUKSEN SUORITTAMINEN

Luvussa kerrotaan tutkimuksen tutkimuskysymykset, kohderyhmä ja tutkimusmenetelmät. Luvussa kuvataan myös tutkimuksen kulun eri vaiheet. Lisäksi käsitellään tutkimuksen analysointia ja luotettavuutta sekä eettisiä kysymyksiä.

6.1 Tutkimustavoitteet ja -kysymykset

Opinnäytetyössäni tutkin mediakasvatusta varhaiskasvatuksessa. Kuten johdannossa totesin, hyvin pienetkin lapset viettävät paljon aikaa median parissa ja näin tuovat mediakulttuurin myös päiväkotiin. Tämä haastaa kasvattajat ottamaan huomioon mediakulttuurin kasvatustoiminnassa ja se on herättänyt kasvattajien keskuudessa ristiriitaisia tunteita. (Niinistö & Ruhala 2007, 133.) Minua kiinnostaa selvittää, miten tämä näkyy tutkimukseni päiväkodeissa.

Tutkimukseni ensimmäisenä tavoitteena on selvittää kahden päiväkodin henkilöstön näkemystä mediakasvatuksesta. Kiinnostukseni kohteena on selvittää henkilöstön mie-

lipiteitä mediakasvatuksen hyödyistä ja haitoista, henkilöstön omista tiedoista mediakasvatuksen suhteen ja kiinnostuksesta taitojen kehittämisestä kohtaan. Lisäksi mielenkiintoista on selvittää henkilöstön näkemyksiä mediavälineiden käytöstä ja mediakasvatuksen harjoiteltavista taidoista.

Toisena tutkimukseni tavoitteena on selvittää päiväkotien mediakasvatuksen toteutumista päiväkodissa. Kiinnostukseni kohteena on eri mediavälineiden käyttö lapsiryhmissä sekä mediaesityksistä keskustelu ja niiden tekeminen itse. Mielenkiintoista on myös selittää eri mediakasvatusympäristöjä. Tutkimusjoukkona on Kouvolan kaupungin Ekholmintien ja Killingin päiväkotien kasvatus- ja hoitohenkilö.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

- 1) Minkälaisia näkemyksiä Ekholmintien ja Killingin päiväkotien kasvatus- ja hoitohenkilöstöllä on mediakasvatuksesta?
- 2) Miten mediakasvatusta toteutetaan Ekholmintien ja Killingin päiväkodeissa?

6.2 Kohderyhmä ja sen piirteet

Tutkimuksen alkaessa kohderyhmänä olivat Kuusankosken kaupungin Ekholmintien ja Killingin päiväkodit. Tutkimuksen aikana Kuusankoski yhdistyi Kouvolaan, joten tutkimuksen kohderyhmäksi muodostui Kouvolaan kaupungin Ekholmintien ja Killingin päiväkotien kasvatus- ja hoitohenkilöstö. Kohderyhmän valinnasta on kerrottu tarkemmin luvussa 6.4.

Ekholmintien päiväkoti on ympärivuorokautinen ja -viikkoinen päiväkoti. Päiväkodissa on noin 100 vakinaista lapsipaikkaa ja 20 varapaikkaa, jolloin lapset ovat hoidossa epäsäännöllisesti iltaisin, viikonloppuisin ja öisin. Päiväkodissa on kuusi lapsiryhmää, jotka ovat Pihlajat (alle 3-vuotiaat), Lehmukset (2 - 4-vuotiaat), Vaahterat/Silmuet (4 - 5-vuotiaat), Vaahterat/Lehdet (4 - 5-vuotiaat), Tammet (esiopetus) ja Pajut (1 - 5-vuotiaat), joka on toiminnassa kevään 2009 ajan. Killingin päiväkodissa sen sijaan on viisi kokopäiväryhmää, joista yksi on integroitu erityisryhmä. Erityisryhmässä tuetaan ja kuntoutetaan kielellisiä valmiuksia. Päiväkodissa on täytetty 92 lapsipaikkaa kyse-

lyn aikana. Lapsiryhmät ovat Tuutikit (alle 3-vuotiaat), Muumit (3 - 5-vuotiaat), He-
mulit (3 - 5-vuotiaat ja esiopetus), Vilivinkat (esiopetus) ja integroitu erikoisryhmä
Nuuskamuikkuset (3 - 6-vuotiaat).

Tutkimukseni taustatiedoiksi kyselin päiväkotien johtajilta, miten mediakasvatus nä-
kyi varhaiskasvatussuunnitelmissa. Kun kyselyt olivat päiväkodeissa, uusi Kouvolan
varhaiskasvatussuunnitelma ei ollut vielä valmistunut, ja vanhan Kuusenkosken
varhaiskasvatussuunnitelma ei ollut ennättänyt kirjattuun muotoon. Tutkimuksen ai-
kana päiväkodit elivät siis tässä muutoksen vaiheessa, joten tällöin päiväkodit noudat-
tivat vain valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaa ja päiväkotien omia suunni-
telmia.

Valtakunnallisessa Stakesin varhaiskasvatussuunnitelmassa mediakasvatus näkyy si-
ten, että sen perusteissa kasvattajia neuvotaan ottamaan huomioon teknologian tar-
joamat mahdollisuudet ja seuraamaan lasten mediakulttuuria (Varhaiskasvatussuunni-
telman perusteet 2005, 17, 21), kuten luvussa 4.1 mainitsin. Ekholmintien päiväkodin
omassa varhaiskasvatussuunnitelmassa ei sen sijaan ole erikseen omaa ohjeistusta
mediakasvatuksesta. Ekholmintien päiväkodin painotusalueina ovat luonto ja ympäris-
tö sekä erilaiset projektit. Mediakasvatus on sisällä näissä eri alueissa. Kuitenkin muu-
tamia yhteisiä linjauksia on tehty mediakasvatukseen liittyen henkilökunnan kanssa.
Myöskään Killingin päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmassa ei ole omaa lukua me-
diakasvatuksesta. Killingin päiväkodissa on päätetty yhteisiä periaatteita ja linjauksia
mediakasvatuksen suhteen työyhteisöpalavereissa. Sen lisäksi jokainen työntekijä itse
päättää työssään, mikä on lapselle sopivaa mediaa ja mikä ei. Henkilökunta esimer-
kiksi arvioi, mitkä videot ovat lapselle sopivia. Lisäksi Killingin päiväkodin lapsen
henkilökohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa vanhemmilta kysytään erilaisia lu-
pa-asioita. Vanhemmilta kysytään esimerkiksi lupa siitä, saako lasta videoida ja sitten
videota näyttää vanhempainillassa.

Ekholmintien päiväkodissa tutkimukseeni osallistui 21 kyselylomakkeen saaneesta 16
työntekijää, joista viisi oli lastentarhanopettajaa ja yksitoista lastenhoitajaa. Killingin
päiväkodissa tutkimukseeni osallistui 19 kyselylomakkeen saaneesta 16 työntekijää,
joista kahdeksan oli lastentarhanopettajaa, kuusi lastenhoitajaa ja yksi avustaja sekä
yksi työntekijä, joka ei ollut merkinnyt ammattinimikettä. Ekholmintien päiväkodista
vastaamatta jätti viisi työntekijää ja Killingin päiväkodista kolme työntekijää. Ekhol-

mintien henkilöstöstä viisi ja Killingin henkilöstöstä kolme eivät vastanneet kyselyyn, koska päiväkotien johtajien mukaan olivat kyselyn aikana talvilomalla tai eivät muuten halunneet vastata kyselyyn.

6.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkimukseni on sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen tutkimus. Toisaalta pyrin mittaamaan määrällisesti kyselylomakkeen tuloksia, toisaalta tulkiten avoimia kysymyksiä. Leahey (2007) mukaan kahden erilaisen menetelmän käyttöä samassa tutkimuksessa käytetään nimitystä mixed method design. ”Mixed” metodin käytöllä on etuja, mutta myös negatiivisia puolia. Etuna kahden metodin käytössä on esimerkiksi se, että tulokset ovat luotettavampia. Heikkoutena sen sijaan on se, että kahta aineistoa ei ole aina ongelmattomasti yhdistää. (Leahey 2007.)

Kvantitatiivisessa eli määrällisessä tutkimuksessa korostetaan yleispäteviä syyn ja seurauksen lakeja. Tutkimuksen lähtökohtana on teorian tai hypoteesien testaaminen. Tutkimuksessa määritellään perusjoukko ja siitä otetaan numeerisesti suuri otos. Saatu aineisto käsitellään ja analysoidaan tilastollisesti. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus sen sijaan soveltuu silloin, kun halutaan tutkia asioita, joita ei voi mitata määrällisesti. Tällöin tavoitteena on löytää tai paljastaa tosiasioita. Valittu joukko valitaan tarkoituksenmukaisesti ja tapaus käsitellään ainutlaatuisena. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 135 - 136, 160.)

Tutkimuksessani käytin kyselylomaketta, koska sen avulla voidaan selvittää, mitä vastaajat ajattelevat, tuntevat, kokevat tai uskovat (Hirsjärvi ym. 1997, 180). Näin kyselylomakkeella saa parhaiten vastauksia tutkimuskysymyksiini. Kysely oli kontrolloitu kysely, sillä lähetin kyselyt päiväkodeihin postissa varhaiskasvatuspäällikön Helena Kuusiston kautta ja noudin ne itse päiväkodeista ilmoitetun ajan kuluttua. Kyselylomakkeessa oli avoimia ja monivalintakysymyksiä sekä asteikkoihin eli skaaloihin perustuvia kysymystyyppejä. Skaaloihin perustuvassa kysymystyypissä käytin 6-portaista Likertin asteikkoa. (Hirsjärvi ym. 1997, 180, 193 - 195.)

Kyselylomaketta näytin ohjaavalle opettajalle, päiväkotien johtajille, alkuseminaarin opponijalle ja kahdelle täysin ulkopuoliselle henkilölle. Lomakkeen testaamisella py-

rin korjaamaan lomakkeen virheet ja tekemään kysymyksistä täsmällisiä, selkeitä ja yksiselitteisiä. Vilkan (2007) mukaan kyselylomake tulee aina testata ennen varsinaisen aineiston keräämistä, koska virheitä ei voi korjata aineiston korjaamisen jälkeen. Tämän takia kyselylomakkeen testaus on yksi tärkeimmistä tutkimuksen aineiston keräämisen vaiheista. (Vilka 2007, 78.)

Kyselytutkimuksen etuna pidetään sitä, että kyselyn avulla voidaan kerätä laaja tutkimusjoukko ja kysyä monia asioita. Kyselyjärjestelmä on tehokas, sillä se säästää tutkijan vaivannäköä ja aikaa. Kun lomake on suunniteltu huolellisesti, aineisto voidaan nopeasti käsitellä tallennettuun muotoon ja analysoida se tietokoneen avulla. Kyselytutkimukseen liittyy myös heikkouksia. Kyselylomaketta käyttäessä ei ole mahdollista varmistua siitä, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen. Myöskään ei ole selvää, miten onnistuneita annetut vastausvaihtoehdot ovat olleet vastaajien näkökulmasta. Tällöin väärinymmärryksiä on vaikea kontrolloida. Lisäksi heikkoutena voi olla kadon nouseminen suureksi. (Hirsjärvi ym. 1997, 190.)

6.4 Tutkimuksen kulku

Opinnäytetyön tekemisen aloitin loppukeväästä 2008, jolloin valitsin opinnäytetyöni aiheen ja aloitin suunnittelun. Idea opinnäytetyön aiheesta syntyi, kun huomasin usein lehdissä, Internetissä ja televisiossa kerrottavan mediakasvatuksesta. Kiinnostuksen myötä aloin tutustua aiheeseen tarkemmin ja löysin Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa kirjan. Tämän Stakesin ja Opetusministeriön Mediamuffinssihankkeen kirjan myötä tein lopullisen päätöksen opinnäytetyöni aiheesta. Toukokuussa 2008 vahvistutin opinnäytetyöni aiheen ja sain selville työni ohjaajat. Tapasin Kuusankosken varhaiskasvatusjohtaja (vuoden 2009 alusta Kouvolan varhaiskasvatuspäällikkö) Helena Kuusiston 27.5.2008, jolloin hän myönsi minulle tutkimusluvan hankkeistettuun opinnäytetyöhöni.

Valitsin Ekholmintien päiväkodin kohderyhmäksi, koska se oli yksi suurimmista silloisen Kuusankosken päiväkodeista. Killingin päiväkotitoiseksi kohderyhmäksi tuli varhaiskasvatuspäällikön Helena Kuusiston ehdotuksesta. Kuusisto ehdotti kyseistä päiväkotia, koska päiväkotitoi osallistunut Media- ja elokuvakasvatusta pohjoiskymenlaaksolaisille esikoululaisille hankkeeseen 2005 - 2006, ja näin olisi mielenkiin-

toista myös seurata tämän hankkeen vaikutuksia. Olin itse puhelimitse yhteydessä päiväkotien johtajiin, ja johtajat suostuivat osallistumaan opinnäytetyöhöni.

Kesällä 2008 laadin kyselylomakkeen ja lähestymiskirjeen päiväkoteihin sekä olin yhteydessä päiväkoteihin. Ulkomaan harjoittelun jälkeen 9.2.2009 lähetin kyselylomakkeen Kouvolan varhaiskasvatuspäällikkö Helena Kuusistolle, joka kopioi kyselylomakkeen ja lähetti ne Ekholmintien ja Killingin päiväkoteihin. Päiväkodeissa johtajat jakoivat kyselyt henkilökunnalle ja vastausaikaa oli 16.2. - 27.2.2009 välinen aika. Kävin henkilökohtaisesti noutamassa vastatut kyselyt 2.3.2009 molemmista päiväkodeista. Killingin päiväkodista kyselyyn vastasi 16 vastaajaa 19:sta kasvatusta- ja hoitohenkilöstä ja Ekholmintien päiväkodissa 11 vastaajaa 21:stä. Vein 31.3.2009 Ekholmintien päiväkotiin uudestaan kyselyn karhukirjeen kanssa, ja 14.4.2009 sain kyseisestä päiväkodista vielä 5 vastausta lisää. Kokonaisvastausmääräksi tuli 32, jolloin vastausprosentiksi muodostui 80. Kyselylomakkeet purin tietokoneen Excel- ja SPSS -ohjelmiin, joiden avulla lähdin vastauksia käsittelemään ja analysoimaan.

6.5 Tutkimuksen analysointi

Tutkimukseni aineisto on kerätty kahdella menetelmällä, määrällisellä ja laadullisella. Tämän takia myös analyysissa noudatin näiden kahden menetelmän mukaisia analyysitapoja. Olen analysoinut jokaista kysymystä kokonaisuutena, jossa samaan kysymykseen haen vastausta kahden erilaisen menetelmän, tässä määrällisen kyselylomakeaineiston ja laadullisen avointen kysymysten kautta. Laadulliset tulokset täydensivät ja kuvasivat tarkemmin määrällisen aineiston tuloksia. Vastauslomakkeet käsittelin nimettöminä. Aluksi liitin kaikki vastauslomakkeet yhteen ja numeroin ne. Aineisto oli pieni, jonka seurauksena tulokset käsittelin pääosin lukumäärinä (N=32).

Määrällisen aineiston syötin analyysin alkuvaiheessa tilastolliseen tietojenkäsittelyohjelmaan SPSS for Windowsin versioon 17.0. Kyselylomakkeessa oli 12 strukturoitua vastausvaihtoehtoa ja 16 avointa kysymystä. Strukturoiduissa kysymyksissä vastausvaihtoehdot oli annettu valmiiksi ja vastaajan tuli valita näkemystään vastaava tai itselleen sopiva vaihtoehto. Näiden kysymysten vastaukset oli helppo tallentaa numeeriseen muotoon.

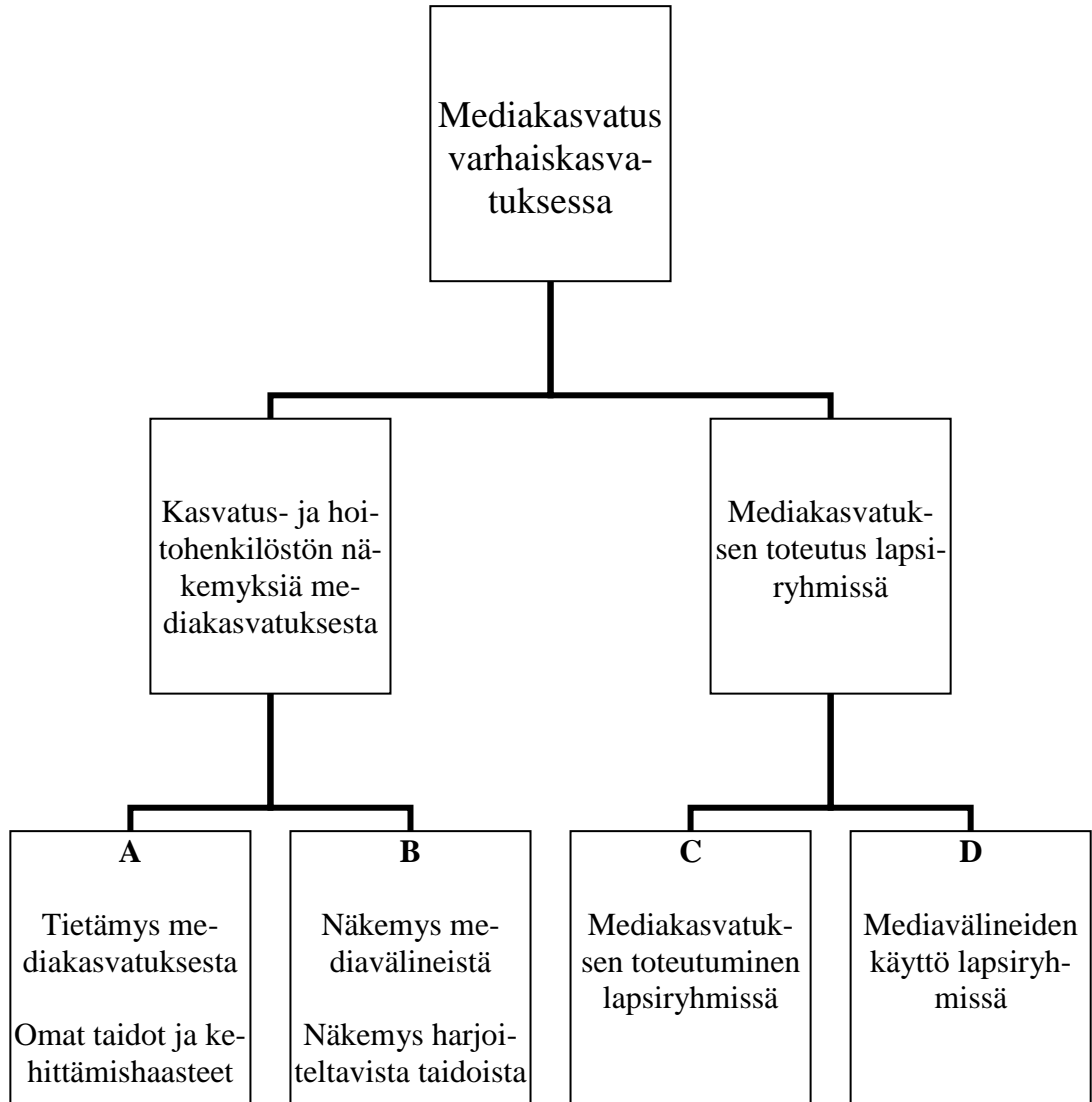
Laadullisen aineiston analyysin toteutin kvalitatiivisena sisällönanalyysinä. Sisällönanalyysissä ensin päätetään, mikä aineistossa kiinnostaa. Laadullisessa tutkimuksessa löytyy aina useita kiinnostavia asioita, joita ei ole etukäteen ehkä osannut ajatella. On kuitenkin rajattava tietty alue, mikä kiinnostaa ja muu materiaali jätettävä seuraavaan tutkimukseen. Se, mistä tutkimuksessa on kiinnostuttu, näkyy tutkimusongelmasta. Seuraavaksi sisällönanalyysissä aineistosta tehdään luokkia, teemoja tai tyypittelyjä. Luokittelussa lasketaan luokkia, kuinka monta kertaa jokainen luokka esiintyy aineistossa. Teemoittelu on luokituksen kaltainen, mutta siinä painottuu, mitä kustakin teemasta on sanottu. Aineistoa pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan. Tyypittelyssä sen sijaan aineisto ryhmitetään tietyiksi tyypeiksi ja siinä tiivistetään joukko tiettyä teemaa koskevia näkemyksiä yleistyksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91 - 93; Niskanen 2002, 70.)

Avoimissa kysymyksissä esille noustuista asioista keräsin teemoja ja luokkia. Ennen luokkien muodostamista avoimien kysymysten vastaukset piti kirjoittaa puhtaaksi eli litteroida. Vastaukset syötin Excel-tilukkolaskentaohjelmaan. Sen jälkeen muodostin luokkia, joista ilmenivät tärkeimmät tai eniten mainitut sisällöt, toimintatavat ja asenteet liittyen mediakasvatukseen. Etsin yhteisiä tekijöitä, joiden kautta niitä oli mahdollista koota yhteisiksi luokiksi. Käytännössä luokittelu tapahtui kunkin avoimen kysymyksen vastausten kesken. Osa vastauksista oli kuitenkin laajoja, jolloin vastaajat vastasivat yhdellä kertaa useampaan kyselylomakkeen kysymyksiin. Tästä syystä avoimia kysymyksiä hyödynsin useammissa kohdissa analyysiä.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimukseni mediakasvatus varhaiskasvatuksessa jakautui kahden pääkysymyksen alle, mitkä olivat kasvatus- ja hoitohenkilöstön näkemys mediakasvatuksesta ja mediakasvatuksen toteutus lapsiryhmissä. Tutkimukseni tulokset ryhmittäivät näiden kysymysten alle neljään teemaan. Nämä teemat ovat seuraavat: A) Kasvatus- ja hoitohenkilöstön tietämys mediakasvatuksesta sekä heidän omat taidot ja kehittämishaasteet, B) Kasvatus- ja hoitohenkilöstön näkemys mediavälineistä sekä mediakasvatuksen harjoiteltavista taidoista, C) Mediakasvatuksen toteutuminen lapsiryhmissä ja D) Mediavälineiden käyttö lapsiryhmissä. Tuloksiin on liitetty katkelmia osallistujien

vastauksista, konkretisoimaan vastauksia. Tutkimustulosten jakautuminen näkyy kuvassa 1.

Kuva 1. Tutkimustulosten jakautuminen neljään teemaan

7.1 Vastaajien taustatiedot

Kyselyyn vastanneista (N=32) lastentarhanopettajia oli 13, lastenhoitajia 17, avustajia 1 ja yksi ei ollut merkinnyt ammattinimikettä. Vastanneiden työskentelyryhmät koostuivat monenikäisistä lapsista. Kaikista vastanneista 9 työskenteli alle 3-vuotiaiden kanssa, 21 työskenteli yli 3-vuotiaiden kanssa ja 2 työskenteli molempien ikäryhmien kanssa tai ei ollut merkannut työskentelyryhmää. Vastanneiden ikä jakautui vaihtelee-

vasti sekä päiväkotien sisällä että kaikkien vastaajien kesken. Kaikista vastaajista suurin ikäryhmä oli selkeästi 41 - 50-vuotiaat. Ekholmintien päiväkodissa vastanneiden ikä jakautui enemmän nuorempiin ikäluokkiin kuin Killingin päiväkodissa. Ekholmintien päiväkodissa alle 40-vuotiaita oli noin puolet vastaajista, kun taas Killingin päiväkodin vastaajista vain noin viidennes. Tarkempi ikäjaottelu näkyy taulukossa 1.

Taulukko 1. Vastaajan ikä (N=32), lukuina ja prosentteina

	<i>f</i> (Ekholmintien päiväkot)	%	<i>f</i> (Killingin päiväkot)	%	<i>f</i> (kaikki)	%
20 - 30-v.	5	31,3	0	0	5	15,6
31 - 40-v.	3	18,8	2	12,5	5	15,6
41 - 50-v.	4	25,0	9	56,2	13	40,6
51 - 60-v.	4	25,0	4	25,0	8	25,0
61 - 70-v.	0	0	1	6,2	1	3,1
Total	16	100,0	16	100,0	32	100,0

Vastaavasti työskentelyaika kyseisessä päiväkodissa vaihteli päiväkotien välillä. Ekholmintien päiväkodin vastaajista lähes 90 prosenttia on työskennellyt alle 10 vuotta Ekholmintien päiväkodissa. Killingin päiväkodissa suuri osa, lähes 70 prosenttia, on sen sijaan työskennellyt Killingin päiväkodissa yli 10 vuotta. Tarkka jaottelu nähdään taulukossa 2.

Taulukko 2. Työskentelyaika kyseisessä päiväkodissa (N=32), lukuina ja prosentteina

	<i>f</i> (Ekholmintien päiväkoti)	%	<i>f</i> (Killingin päiväkoti)	%	<i>f</i> (kaikki)	%
alle 10-v.	14	87,5	5	31,2	19	59,4
yli 10-v.	2	12,5	11	68,8	13	40,6
Total	16	100,0	16	100,0	32	100,0

Lisäksi työskentelyaika päivähoidossa vaihteli päiväkotien välillä. Ekholmintien päiväkodissa puolet oli työskennellyt alle 10 vuotta ja puolet yli 10 vuotta. Killingin päiväkodissa sen sijaan lähes 90 prosenttia oli työskennellyt päivähoidossa yli 10 vuotta. Kaikista vastaajista suurella osalla on reilusti työkokemusta ylipäänsä päivähoidosta, eli he ovat työskennelleet paljon kyseisessä tai toisessa päiväkodissa tai muuten päivähoidon piirissä. Kokemusta kyseisessä päiväkodissa oli vähemmän kuin ylipäänsä päivähoidossa. Tarkempi jaottelu työskentelyajasta päivähoidossa nähdään taulukossa 3.

Taulukko 3. Työskentelyaika päivähoidossa (N=32), lukuina ja prosentteina

	<i>f</i> (Ekholmintien päiväkoti)	%	<i>f</i> (Killingin päiväkoti)	%	<i>f</i> (kaikki)	%
alle 10-v.	8	50,0	2	12,5	10	31,3
yli 10-v.	8	50,0	14	87,5	22	68,8
Total	16	100,0	16	100,0	32	100,0

7.2 Kasvatus- ja hoitohenkilöstön osaaminen mediakasvatuksesta

Ensimmäiseksi tutkimuksessa oli tarkoitus selvittää, kuinka kasvatus- ja hoitohenkilöstö määrittelevät mediakasvatuksen sekä kuinka riittäviksi he kokevat omat tiedot ja taidot mediakasvatuksesta. Lisäksi selvitettiin, onko heillä mielenkiintoa kehittää ja laajentaa tietojaan mediakasvatuksesta.

7.2.1 Henkilöstön tietämys mediakasvatuksesta

Tutkimuksen tärkeänä lähtökohtana oli selvittää, kuinka paljon Ekholmintien ja Killingin päiväkotien kasvatus- ja hoitohenkilöstö tietävät mediakasvatuksesta ja kuinka he sen määrittelevät. Tähän kyselylomakkeen kysymykseen 6 vastasi 14 vastaajaa sekä Ekholmintien että Killingin päiväkodissa. Kummassakin päiväkodissa noin kolme neljästä tiesi jotakin mediakasvatuksesta. Kaikista vastaajista jopa neljännes (n=9) oli jättänyt kysymykseen vastaamatta tai ei osannut selittää mediakasvatusta.

Kasvatus- ja hoitohenkilöstön vastauksista nousi esiin samoja asioita, joita myös kirjallisuudessa katsotaan kuuluvan mediakasvatukseen. Mediakasvatuksen määrittelyssä nousevat selkeästi esille mediataidot ja medialukutaito (ks. luku 3.1) ja nämä myös nousivat esille vastauksissa. Tämän vuoksi vastauksia tarkastellaan näiden kahden teeman kautta.

Toisena teemana oli siis se, että mediakasvatuksella pyritään vaikuttamaan yksilön median käyttöön ja mediataitoihin, joka tarkoittaa median taustarakenteiden tuntemusta, teknisiä taitoja sekä aktiivista ja kriittistä mediankäyttöä:

”Mediakasvatus pitää sisällään mediavälineiden käytön opettelua. Opetellaan myös mediavälineiden kriittistä käyttöä.” (Vastaaja 23)

”Ohjataan lasta erilaisten mediavälineiden käytössä esim. kirjat, elokuvat, lehdet, TV, tietokone yms.. Harjoitellaan median käyttöä, esim. tutustutaan, tehdään itse.”
(Vastaaja 14)

Toisena teemana oli se, että mediakasvatuksella kehitetään medialukutaitoa, joka tarkoittaa kykyä hankkia tietoa, analysoida, tulkita, luoda, ilmaista ja osallistua sekä kykyä kyseenalaistaa, kysyä ja luoda uutta median avulla:

”Tutustuttaa lapsi oikeanlaiseen tiedon hakuun ja hallintaa...” (Vastaaja 16)

”...Sen avulla lapsi oppii tulkitsemaan tunteitaan ja reaktioitaan sekä olemaan kriittinen esitettyjä asioita kohtaan.” (Vastaaja 17)

Osa (Ekholmintie n=3 ja Killinki n=2) vastaavista oli mediakasvatus määrittelyssä maininnut sekä mediataidot että medialukutaidon. Muutama (Ekholmintien n=2 ja Killinki n=1) vastaajista sen sijaan määritteli mediakasvatuksen yleisellä tasolla. Nämä vastaajat näkivät mediakasvatuksen kasvuna ja oppimisena median parissa. Vastaajien frekvenssijakaumat mediakasvatuksen määrittelyjen jakautumisesta on tarkemmin liitteessä viisi.

Kasvatus- ja hoitohenkilöstön mielipiteitä mediakasvatuksen hyödyistä ja haitoista kysyttiin kysymyksillä 8a ja b. Mediakasvatuksen hyötyjä kysymykseen vastasi 11 vastaajaa Ekholmintien ja 15 vastaajaa Killingin päiväkodissa. Killingin vastaajista yksi ja Ekholmintien vastaajista viisi olivat jättäneet vastaamatta. Lisäksi Ekholmintien vastaajista yksi ei tiennyt, mitä hyötyjä mediakasvatuksella on. Vastaajat kokivat mediakasvatuksen hyödyksi sen, mitä mediakasvatuksella pyritään saada aikaan. Mediataidot ja medialukutaito korostuivat vastauksissa. Muutama (n=2) vastanneista oli myös huomionnut sen, miksi mediakasvatusta on tärkeä saada tänä päivänä. He kokivat mediakasvatuksen hyödyllisenä sen vuoksi, että se luo hyvän ja turvallisen pohjan nykypäivän ”mediaviidakossa” (ks. liite 6):

”Pysytään ”ajan hermoilla”, koska lapsia ympäröi suuri mediaviidakko.”
(Vastaaja 24)

”Mediaan törmää joka paikassa, joten on hyvä oppia hieman suodattamaan sen antamaa tietoa...” (Vastaaja 26)

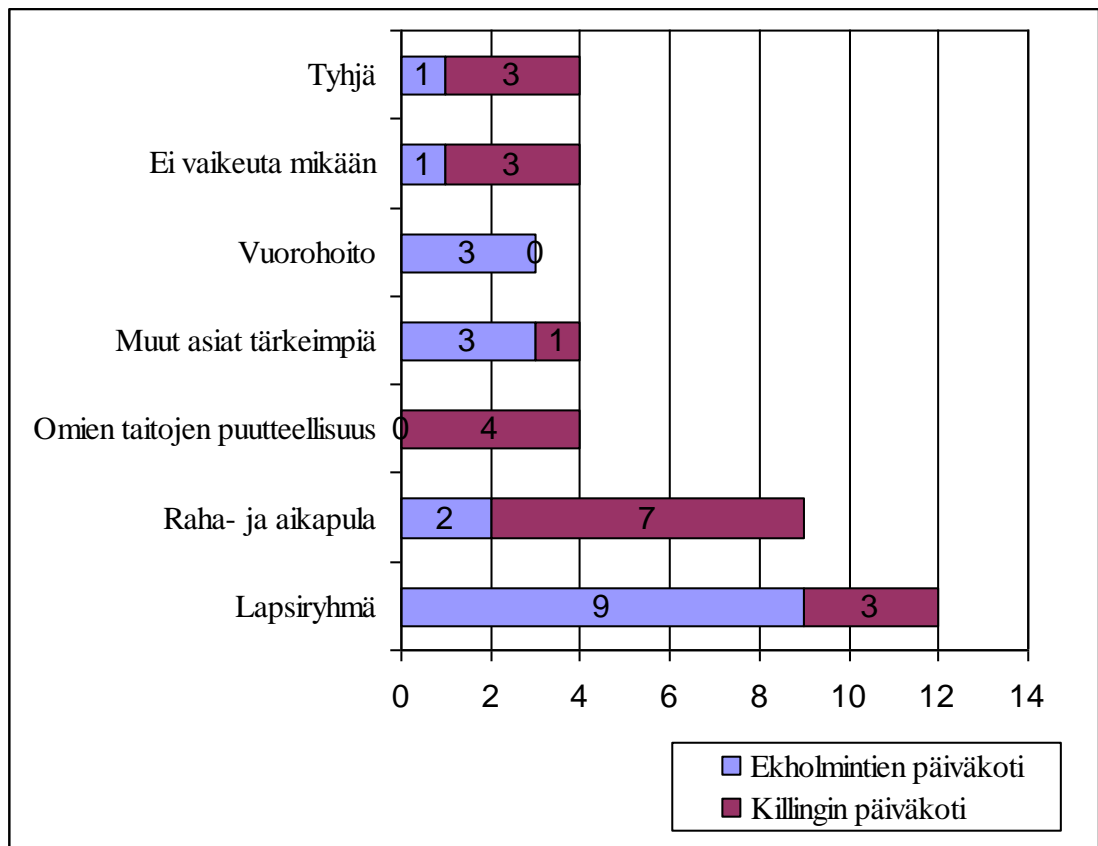
Mediakasvatuksen haittoja kysymykseen vastasi sen sijaan 11 vastaajaa Ekholmintien ja 12 vastaajaa Killingin päiväkodissa. Kaksi Ekholmintien vastaajista ei tiennyt, mitä haittoja mediakasvatuksella on ja muutama vastanneista molemmissa päiväkodeissa oli sekoittanut median ja mediakasvatuksen. Nämä vastaajat olivat kirjoittaneet medi-

an haitoista, eivätkä siis mediakasvatuksen haitoista. Lisäksi muutama vastanneista ei löytänyt mediakasvatuksessa mitään huonoa. Loput vastanneista eli vähän alle puolet molemmista päiväkotien henkilöstöstä koki mediakasvatuksen haitallisena, jos aikuinen ei hallitse mediaa, mediakasvatusta ja/tai kohdeikäryhmän oikeaa tasoa (ks. liite 6):

”Opetetaan ehkä jotain käyttämään mediaa, jotka eivät ole vielä siihen valmiita.”
(Vastaaja 23)

”Vaikea kontrolloida hyvää ja huonoa mediaa, mediaa paljoks.” (Vastaaja 8)

Kyselylomakkeen kysymyksessä 10 selvitettiin, vaikeuttaako jokin mediakasvatuksen toteutumista lapsiryhmässä. Tähän kysymykseen vastasi 15 vastaajaa Ekholmintien ja 13 vastaajaa Killingin päiväkodissa. Kuvassa 2 näkyy päiväkotien henkilöstön esittämää vaikeuksia. Vaikeuksia on yhteensä enemmän kuin vastaajia, koska yksi vastaaja on voinut nimetä useamman vaikeuden.

Kuva 2. Mediakasvatuksen toteuttamisessa koetut vaikeudet, lukuina

Kuvassa 2 selviää, että suurimmaksi vaikeudeksi Ekholmintien päiväkodissa nousi lapsiryhmä, joka tässä yhteydessä tarkoittaa lapsiryhmän suurta kokoa, lasten suurta ikäjakaumaa tai sitä, että lapset ovat liian pieniä. Killingin päiväkodissa suurimmaksi vaikeudeksi sen sijaan nousi raha- ja aikapula. Kaikista vastanneista muita vaikeuksia olivat seuraavat: muut asiat koettiin mediakasvatusta tärkeämmiksi, omien taitojen puutteellisuus ja vuorohoito. Kaikista vastanneista neljä ei kokenut olevan mitään vaikeuttavia tekijöitä mediakasvatuksen toteutumiselle ja neljä ei ollut vastannut kysymykseen.

7.2.2 Henkilöstön omat taidot ja niiden kehittäminen

Työntekijöiden omien tietojen ja taitojen riittävyyttä mediakasvatuksesta kartoitettiin kysymyksellä 9c. Kaikki vastaajat (N=32) olivat vastanneet tähän kysymykseen. Vastaajat saivat valita vaihtoehtoista (1 täysin eri mieltä ja 6 täysin samaa mieltä) sopivimman. Suurin osa (n=27) vastaajista koki omien tietojen ja taitojen olevan ainakin vähän riittämättömät. Vain viisi vastanneista koki omien tietojen ja taitojen olevan vähän tai jokseenkin riittävät. Kukaan vastanneista ei kokenut omien taitojen olevan täysin riittävät. Päiväkotien henkilöstön mielipidejakaumat olivat samansuuntaiset.

Kyselylomakkeella kysyttiin myös kasvatus- ja hoitohenkilöstön aikaisempaa koulutusta liittyen mediakasvatukseen kysymyksellä 7. Tähän kysymykseen oli vastannut 15 vastaajaa Ekholmintien ja kaikki vastaajat (n=16) Killingin päiväkodissa. Vastanneista kahdeksan oli saanut jonkinlaista koulutusta mediakasvatuksesta. Ekholmintien vastaajista kaksi ja Killingin vastaajista yksi oli perehtynyt aiheeseen koulutuksen aikana. Killingin vastaajista neljä oli ollut mukana mediaprojektihankkeessa. Killingin päiväkodin esikouluryhmä oli ollut mukana Media- ja elokuvakasvatusta Pohjoiskymenlaaksolaisille esikoululaisille -hankkeessa 2005 - 2006 aikana. Lisäksi yksi Killingin vastaajista mainitsi, että oli saanut hyvin vähän koulutusta, mutta ei kirjoittanut missä. Kuitenkin kaikki nämä kahdeksan jonkinlaista koulutusta saanutta vastaajaa kokivat omien tietojen ja taitojen olevan ainakin vähän riittämättömiä (ks. liite 7).

Lisäksi kasvatus- ja hoitohenkilöstön kehittämis- ja laajentamishaluja mediakasvatuksesta selvitettiin kysymyksellä 9d. Kaikki vastaajat (N=32) olivat vastanneet tähän kysymykseen. Vastaajat saivat valita vaihtoehtoista (1 täysin eri mieltä ja 6 täysin samaa mieltä) sopivimman. Kaikista vastanneista noin kaksi kolmesta (kaikki vastaajat n=21; Ekholmintie n=11 ja Killinki n=10) halusi ainakin vähän kehittää ja laajentaa tietojaan mediakasvatuksesta. Vastaajan koulutuksella, iällä, työskentelyryhmällä ja työskentelyajalla päiväkodissa tai päivähoidossa ei ollut selvästi yhteyttä mediakasvatuksen kehittämishaluihin. Sen sijaan omien taitojen riittävyydellä oli merkitystä kehittämishaluihin. Neljä vastaajaa viidestä vastanneesta, jotka kokivat omien tietojen ja taitojen olevan vähän tai jokseenkin riittävät, halusi kehittää taitojaan. Sen sijaan vastanneista, jotka kokivat omien tietojen olevan ainakin vähän riittämättömät, vain 17 halusi kehittää tietojaan. Näistä merkittävän moni (n=10 vastaajaa 27:stä) ei halunnut laajentaa taitojaan. Päiväkotien välillä ei tämän kysymyksen kohdalla ollut suurta eroavaisuutta. Tarkempi jaottelu omien taitojen riittävyyden ja kehittämishalujen riippuvuudesta on liitteessä kahdeksan.

7.2.3 Yhteenveto

Ekholmintien ja Killingin päiväkotien vastaajista noin kolme neljästä (n=23 vastaajaa 32:sta) osasi määritellä jotakin mitä liittyy mediakasvatukseen. Kuitenkin jopa neljännes (n=9) vastaajista ei osannut selittää mediakasvatusta tai ei ollut vastannut kysymykseen. Mediakasvatus nähtiin kasvuna ja oppimisena median parissa. Tärkeiksi aiheiksi nousivat mediakasvatuksen pyrkimys vaikuttaa yksilön median käyttöön ja mediataitoihin sekä medialukutaidon kehittäminen. Mediakasvatuksen hyödyiksi nousivat myös nämä asiat, mitä mediakasvatuksella pyritään saada aikaan. Kaksi vastanneista korosti myös mediakasvatuksen tärkeyttä tänä päivänä. Mediakasvatus koettiin haitallisena, jos aikuinen ei hallitse mediaa eikä kohderyhmän oikeaa tasoa. Molemmissa päiväkodeissa kolme neljästä (n=24) koki, että mediakasvatuksen toteuttamista vaikeuttavat jotkut asiat. Suurimmaksi vaikeudeksi Ekholmintien päiväkodissa nousi lapsiryhmän suuri koko tai suuri ikäjakauma tai se, että lapsien koettiin olevan liian pieniä. Killingin päiväkodissa sen sijaan suurimmaksi vaikeudeksi nousi raha- ja aikapula.

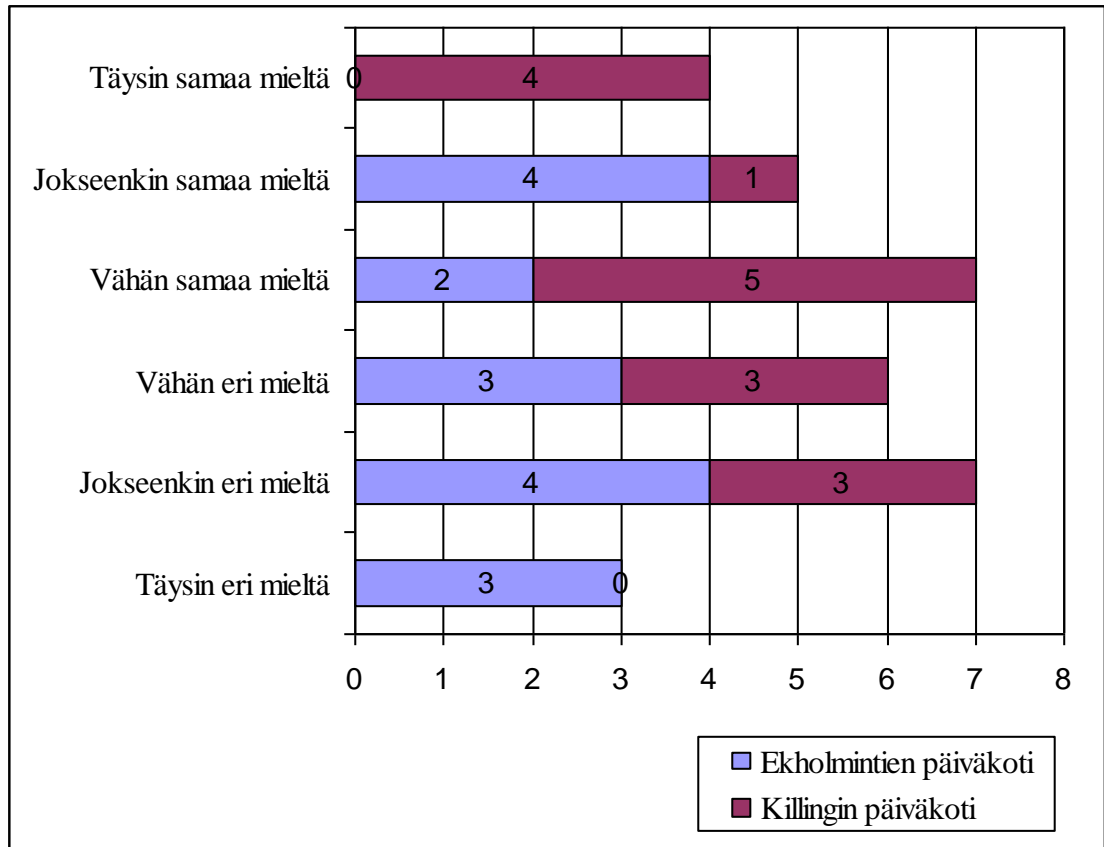
Lähes kaikki (n=27) kasvatus- ja hoitohenkilöstöstä kokivat omien tietojen ja taitojen mediakasvatuksesta olevan ainakin vähän riittämättömät. Vain viisi vastaajaa koki omien tietojen ja taitojen olevan vähän tai jokseenkin riittävät. Kaikista vastanneista kolmannes (n=8) oli saanut jonkinlaista koulutusta mediakasvatuksesta, mutta he kaikki kokivat omien taitojen olevan riittämättömiä. Mielenkiintoista on se, että vaikka lähes kaikki vastaajat kokivat omien taitojen olevan ainakin vähän riittämättömiä, heistä osa (n=10 27:stä) ei kuitenkaan halunnut kehittää taitojaan. Kaikista vastanneista noin kaksi kolmesta halusi ainakin vähän kehittää ja laajentaa tietojaan mediakasvatuksesta.

7.3 Henkilöstön mielipiteitä mediakasvatuksen merkityksellisyydestä

Toisena tärkeänä tutkimuksen tulosten teemana oli se, pitäisikö kasvatus- ja hoitohenkilöstön mielestä jokaisen lapsen saada mediakasvatusta lapsiryhmässä. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää, kuinka merkittäviksi henkilöstö näki eri mediavälineet ja mediakasvatuksen harjoiteltavat taidot.

7.3.1 Näkemyksiä mediakasvatuksesta lapsiryhmässä ja mediavälineistä

Vastaajien näkemyksiä mediakasvatuksesta kysyttiin väittämällä ”Jokaisen lapsen tulisi saada mediakasvatusta lapsiryhmässä”. Kyselylomakkeen kysymys 9b väittämään vastaajat saivat valita vaihtoehtoista (1 täysin eri mieltä ja 6 täysin samaa mieltä) sopivimman. Kaikki vastaajat (Ekholmintie n=16, Killinki n=16) vastasivat tähän kysymykseen. Yleisesti vastaajien mielipiteet jakautuivat kahtia, sillä puolet vastaajista oli ainakin vähän samaa mieltä väittämästä ja puolet vastaajista oli ainakin vähän eri mieltä väittämästä, kuten kuvassa 3 nähdään.

Kuva 3. Väittämän ”Jokaisen lapsen tulisi saada mediakasvatusta lapsiryhmässä” vastausten jakautumien päiväkotien välillä (N=32), lukuina

Kuvassa 3 nähdään myös, että Killingin päiväkodin henkilöstö oli enemmän sitä mieltä, että jokaisen lapsen tulisi saada mediakasvatusta lapsiryhmässä. Killingin päiväkodin henkilöstöstä yli puolet (n=10) oli ainakin vähän yhtä mieltä väittämästä, kun taas Ekholmintien päiväkodissa vain alle puolet (n=6). Huomioitava ero on myös se, että Ekholmintien vastaajista kolme oli täysin eri mieltä ja kukaan ei ollut täysin samaa mieltä väittämän kanssa, kun taas Killingin vastaajien mielipiteet olivat päinvastoin. Killingin vastaajista kukaan ei ollut täysin eri mieltä ja neljä oli täysin samaa mieltä väittämän kanssa.

Siihen, tulisiko lapsen saada mediakasvatusta lapsiryhmässä, ei ollut merkittävää yhteyttä vastaajan ikään eikä koulutukseen eli päinvastoin miten Suonisen (2008) tutkimuksessa oli (ks. luku 5.2). Suonisen tutkimuksessa yli 40-vuotiaat pitivät mediakasvatusta tärkeämpänä kuin alle 40-vuotiaat. Tutkimukseni otos on pieni, joten selkeää iän yhteyttä mediakasvatuksen merkityksellisyyteen ei siis voida havaita. Toisaalta

voidaan ajatella, että tutkimukseni yhtyy Suonisen tulokseen, koska Killingin vastaajat pitivät siis mediakasvatusta tärkeämpänä kuin Ekholmintien vastaajat ja Killingin päiväkodin vastaajista lähes 90 % on yli 40-vuotiaita, kun taas Ekholmintien vastaajista vain noin puolet on yli 40-vuotiaita. Tutkimukseni yhtyi Suonisen tutkimukseen myös siltä osin, että molemmissa päiväkodeissa mediakasvatuksen merkityksellisyys jakoi mielipiteitä. Sekä Suonisen että minun tutkimuksissa noin puolet vastaajista koki mediakasvatuksen tärkeänä lapsiryhmässä.

Kasvatus- ja hoitohenkilöstön näkemyksiä mediavälineiden merkityksestä kysyttiin monivalintakysymyksellä 11. Kaikki vastaajat (Ekholmintie n=16 ja Killinki n=16) olivat vastanneet jokaiseen monivalintakohtaan, paitsi kaksi vastaajaa ei ollut vastannut mikrofoni-kohtaan ja yksi vastaaja ei ollut vastannut kännykkä-kohtaan. Vastaajat saivat valita vaihtoehtoista (1 ei lainkaan merkityksellinen ja 6 täysin merkityksellinen) sopivimman. Tuloksia tehdessä yhdistettiin 1 ja 2, 3 ja 4 sekä 5 ja 6 vastausvaihtoehdot yhteensä, jolloin vastausvaihtoehtoiksi tulivat 1 vähän merkityksellinen, 2 jokseenkin merkityksellinen ja 3 erittäin merkityksellinen. Vastausvaihtoehdot yhdistettiin, koska tässä kysymyksessä vastaukset olivat jakautuneet selkeästi, joten kaikkia vastausvaihtoehtoja ei ollut tarvetta esittää erikseen, ja samalla tämä auttoi selventämään vastausten luettavuutta. Vähän ja erittäin merkitykselliset medialaitteet saatiin katsottua frekvenssien moodiarvoista (liite 9). Moodi tarkoittaa arvoja, joita on eniten (Metsämuuronen 2000, 23). Keskilukua, esimerkiksi keskiarvoa, frekvensseistä ei voi laskea, koska tutkimukseni tuloksien muuttujat ovat luokitteluasteikollisia. Luokitteluasteikon muuttujan havainnolla ei ole olemassa keskinäistä järjestystä. Tämän takia havainnoille ei voi laskea keskikohtaa missään järkevässä muodossa. Tällöin ainoa ”keskiluku”, jota voidaan käyttää, on moodi. (Holopainen & Pulkkinen 2002, 75.)

Kaikista vastauksista merkityksellisiksi medialaitteiksi nousivat selvästi kamera/digikamera, CD- tai kasettisoitin, kirja ja valokuva. Vähiten merkityksellisiä sen sijaan olivat televisio, MP3-soitin, radio, kännykkä ja mainoslehti. Näiden mediavälineiden merkityksellisyydestä oltiin täysin yhtä mieltä molemmissa päiväkodeissa. Kaikista vastanneista jokseenkin merkityksellisiksi koettiin tietokone, DVD-soitin/videonauhuri, videokamera, mikrofoni sekä sanoma-, aikakausi- ja sarjakuva-lehti. Näiden mediavälineiden merkityksellisyydessä oli mielipide-eroja päiväkotien välillä. Seuraavassa taulukossa 4 on esitetty päiväkotien henkilöstöjen edellä mainittujen mediavälineiden eroja.

Taulukko 4. Ekholmintien ja Killingin päiväkotien henkilöstön mielipiteiden eroja mediavälineistä moodin mukaan (1 vähän merkityksellinen, 2 jokseenkin merkityksellinen ja 3 erittäin merkityksellinen)

	Killingin päiväkoti	Ekholmintien päiväkoti
sanomalehti	3	1
videokamera	2,5	2
tietokone	2	1,5
DVD-soitin/videonauhuri	2	1
mikrofoni	2	1
aikakauslehti	2	1
sarjakuvalehti	1	2

Taulukossa 4 on kuvattu vastaajien mielipiteiden eroja moodin mukaan eli mitä vastausvaihtoehtoa on valittu eniten Killingin ja Ekholmintien päiväkodeissa. Jos kahta vastausvaihtoehtoa on valittu yhtä paljon, tulos on 1,5 tai 2,5. Eniten eroa syntyi sanomalehden kohdalla. Killingin vastaajista enemmistö koki sanomalehden erittäin merkitykselliseksi ja Ekholmintien vastaajista enemmistö koki sen vain vähän merkitykselliseksi. Lisäksi Killingin vastaajat kokivat aavistuksen merkityksellisemmäksi tietokoneen, DVD-soittimen/videonauhurin, videokameran, mikrofonin ja aikakauslehteen kuin Ekholmintien vastaajat. Ekholmintien päiväkodissa useampi vastaaja koki sen sijaan sarjakuvalehden merkityksellisemmäksi kuin Killingin päiväkodin vastaajista. Tutkimukseni otos on pieni, joten selkeää iän ja koulutuksen yhteyttä mediavälineiden merkityksellisyyteen ei voida havaita.

7.3.2 Mediakasvatuksen harjoiteltavien taitojen merkityksellisyys

Kasvatus- ja hoitohenkilöstön näkemyksiä selvitettiin myös mediakasvatuksen harjoiteltavien taitojen merkityksellisyydestä kysymyksellä 12. Mediataitojen keskeisiä osa-

alueita ovat turvataidot, tunnetaidot, sosiaaliset taidot sekä median vastaanottamisen ja tuottamisen taidot (ks. luku 4.3.2). Eri mediataitojen keskeisistä osa-alueista oli kyse-lylomakkeessa esitetty muutama väittämä, ja kysymyksenä olivat kuinka merkitykselliseksi (1 ei lainkaan merkityksellinen ja 6 täysin merkityksellinen) henkilöstö näkivät kyseiset väittämät. Tuloksia tehdessä yhdistettiin 1 ja 2, 3 ja 4 sekä 5 ja 6 vastausvaihtoehdot yhteensä, jolloin vastausvaihtoehdoiksi tulivat 1 vähän merkityksellinen, 2 jokseenkin merkityksellinen ja 3 erittäin merkityksellinen. Vastausvaihtoehdot yhdistettiin, koska tässä kysymyksessä vastaukset olivat jakautuneet selkeästi, joten kaikkia vastausvaihtoehtoja ei ollut tarvetta esittää erikseen ja samalla tämä auttoi selventämään vastausten luettavuutta.

Turvataidoista väittäminä olivat seuraavat: lapsi tutustuu ja noudattaa ohjelmien ja pelien ikärajoja, lapsi käyttää mediaa aikuisen läsnä ollessa sekä aikuinen keskustelelee eri mediaesityksistä lapsen kanssa. Kaikki vastaajat (Ekholmintie n=16, Killinki n=16) olivat vastanneet näihin väittämiin. Kaikista vastaajista noin neljä viidestä koki nämä väittämät erittäin merkitykselliseksi. Päiväkotien välillä eroja syntyi, sillä Killingin päiväkodin henkilöstö koki väittämät tärkeämmiksi kuin Ekholmintien päiväkodin henkilöstö. Killingin päiväkodissa lähes kaikki kokivat väittämät erittäin tärkeiksi, kun taas Ekholmintien päiväkodissa keskimäärin alle kolme neljästä koki väittämät erittäin tärkeiksi.

Tunnetaidoista väittäminä olivat seuraavat: lapsi tunnistaa median vaikutuksia tunteisiin ja omaan elämään, lapsi tunnistaa omia median käytön tarpeita ja arvioi niitä sekä lapsi tulee tietoiseksi omasta mediasuhteestaan ja mediaympäristöstään. Kaikki vastaajat (Ekholmintie n=16, Killinki n=16) olivat vastanneet näihin väittämiin. Aavistuksen yli puolet kaikista vastauksista koki erittäin merkitykselliseksi sen, että lapsi tunnistaa median vaikutuksia tunteisiin ja omaan elämään. Sen sijaan kahden seuraavan väittämän kohdella vähän alle puolet koki nämä erittäin merkityksellisiksi. Päiväkotien henkilöstön mielipidejakaumat olivat samansuuntaiset.

Sosiaalisia taitoja pyrittiin selvittämään väittämällä, lapselle opetetaan kommunikointivälineitä yhteistoiminnallisesti. Tähän väittämään oli vastannut 15 vastaajaa Ekholmintien päiväkodissa ja kaikki vastaajat (n=16) Killingin päiväkodissa. Kaikista vastanneista noin puolet vastaajista piti väittämää erityisen merkityksellisenä. Killingin

päiväkodissa tätä mieltä oli vähän yli puolet ja Ekholmintien päiväkodissa vähän alle puolet.

Vastaanottamisen taidoista väittämänä oli se, että lapsi harjoittelee kuvailemaan, arvioimaan ja tulkitsemaan mediaesityksiä. Tuottamisen taidoista sen sijaan väittämänä oli se, että lapsi luo omaa mediakulttuuria ja saa äänensä kuuluviin. Kaikki vastaajat (Ekholmintie n=16, Killinki n=16) olivat vastanneet näihin väittämiin. Kaikista vastanneista noin puolet vastaajista koki väittämät erityisen merkityksellisiä. Killingin päiväkodissa tätä mieltä oli reilut puolet vastaajista, kun taas Ekholmintien päiväkodissa reilusti alle puolet vastaajista. Liitteessä 10 on tarkat jakaumat päiväkotien välillä eri harjoiteltavien taitoihin liittyvistä väittämistä. Sillä, kuinka merkityksellisiksi vastaajat kokivat eri mediakasvatuksen harjoiteltavat taidot, ei ollut merkittävää yhteyttä vastaajan ikään eikä koulutukseen.

7.3.3 Yhteenveto

Tutkimustulosten toinen teema oli mediakasvatuksen ja siihen liittyvien mediavälineiden sekä harjoiteltavien taitojen merkityksellisyys. Ekholmintien ja Killingin päiväkotien vastanneiden henkilöiden välillä syntyi eroa. Killingin kasvatus- ja hoitohenkilöstö koki merkityksellisemmäksi mediakasvatuksen ja siihen liittyvät mediavälineet ja harjoiteltavat taidot kuin Ekholmintien päiväkodin henkilöstö.

Killingin vastanneista viisi kahdeksasta oli ainakin vähän sitä mieltä, että jokaisen lapsen tulisi saada mediakasvatusta lapsiryhmässä. Ekholmintien vastanneista ainakin vähän tätä mieltä oli vain kolme kahdeksasta. Molemmat päiväkodit pitivät merkittävimpinä mediavälineinä kameraa/digikameraa, CD- tai kasettisoitinta, kirjaa ja valokuvaa. Vähinten merkityksellisiä välineitä sen sijaan molemmissa päiväkodeissa olivat televisio, MP3-soitin, radio, kännykkä ja mainoslehti. Kaikki muut mediavälineet, lukuun ottamatta sarjakuvalehteä, Killingin henkilöstö koki aavistuksen merkityksellisemmäksi kuin Ekholmintien henkilöstö.

Mediakasvatuksen harjoiteltavista taidoista turvataidot molempien päiväkotien henkilöstö koki eniten merkitykselliseksi. Kaikista vastanneista noin neljä viidestä koki turvataidot erittäin merkitykselliseksi. Muut harjoiteltavat taidot, joita olivat tunne-, sosi-

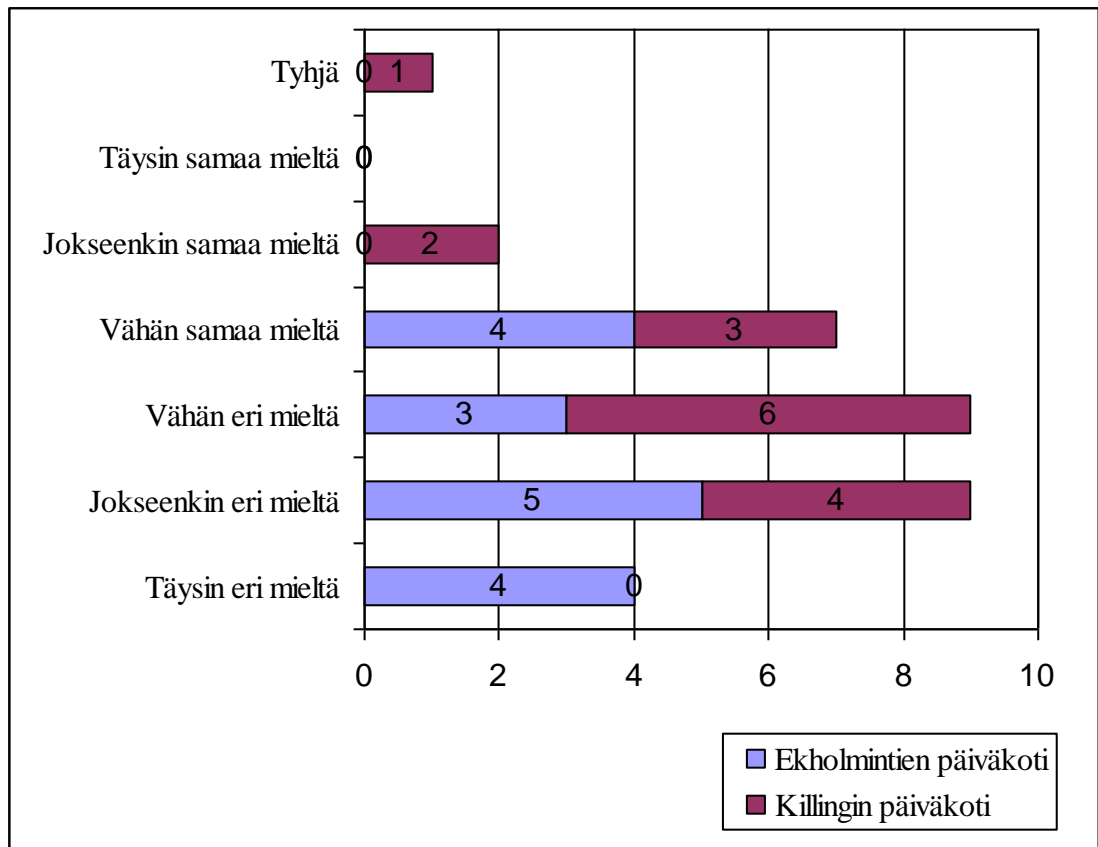
aaliset sekä median vastaanottamisen ja tuottamisen taidot, noin puolet kaikista vastanneista koki erittäin merkitykselliseksi. Killingin vastaajat kokivat harjoiteltavat taidot, lukuun ottamatta tunnetaitoja, merkityksellisemmiksi kuin Ekholmintien vastaajat. Tunnetaitojen kohdalla eroja merkityksellisyydessä ei syntynyt päiväkotien välillä.

7.4 Mediakasvatuksen toteutuminen lapsiryhmissä

Kolmantena kiinnostuksen kohteena tutkimuksessa oli, kuinka mediakasvatus toteutuu lapsiryhmissä. Tarkoituksena oli selvittää kuuluvatko mediakasvatuksen sisällöt osaksi lapsiryhmän toimintaa. Selvittiin myös yksittäisiä mediakasvatukseen liittyviä alueita, joita olivat median käyttö yksin, säännöt, keskustelut mediaesityksistä ja mediaesitysten tekeminen. Lisäksi tarkoituksena oli selvittää päiväkodin ulkopuoliset mediakasvatusympäristöt, joissa Ekholmintien ja Killingin päiväkotien lapsiryhmät käyvät.

7.4.1 Mediakasvatuksen sisällöt

Mediakasvatuksen sisältöjä selvitettiin väittämällä ”Mediakasvatuksen sisällöt kuuluvat osaksi lapsiryhmän toimintaa tällä hetkellä”. Tähän kyselylomakkeen kysymyksen 9a väittämään vastasi kaikki vastaajat (n=16) Ekholmintien päiväkodissa ja 15 vastaajaa Killingin päiväkodissa. Vastaajat saivat valita vaihtoehtoista (1 täysin eri mieltä ja 6 täysin samaa mieltä) sopivimman. Seuraavassa kuvassa 4 näemme väittämän vastauksien jakautumisen päiväkotien välillä.

Kuva 4. Väittämän ”Mediakasvatuksen sisällöt kuuluvat osaksi lapsiryhmän toimintaa tällä hetkellä” vastaukset (N=32), lukuina

Kuten kuvassa 4 selviää, suurin osa vastaajista on sitä mieltä, että mediakasvatuksen sisällöt eivät kuulu osaksi lapsiryhmän toimintaa. Vain yhdeksän vastaajaa 32:sta oli sitä mieltä, että mediakasvatuksen sisällöt kuuluvat ainakin vähän lapsiryhmän toimintaan. Kenenkään mielestä sisällöt eivät kuulu täysin osaksi toimintaan. Päiväkotien välillä syntyi vähän eroa, sillä Ekholmintien päiväkodin vastaukset jakautuvat enemmän väittämää vastaan kuin Killingin päiväkodin vastaukset. Siihen, kuuluivatko mediakasvatuksen sisällöt osaksi lapsiryhmän toimintaa, ei ollut selvästi yhteyttä vastaajan ikään, ammattinimikkeeseen, työskentelyryhmään tai työskentelyaikaan kyseisessä päiväkodissa tai päivähoidossa, sillä vastaukset jakautuivat tasaisesti näissä kaikissa vastaajan taustatiedoissa.

Mediakasvatuksen sisältöjen kuuluvuutta tarkasteltiin myös suhteessa vastaajan tietoihin ja kehityshaasteisiin mediakasvatuksesta sekä mielipiteisiin mediakasvatuksen tärkeydestä. Kahden muuttujan välistä riippuvuutta mitattiin Spearmanin järjestyskor-

relaatiokertoimella, vaikka otoskoko on määrällisesti pieni. Spearmanin järjestyskorrelaatiokerrointa voidaan käyttää silloin, kun tutkittavat muuttujat voidaan tulkita järjestysasteikollisiksi (Metsämuuronen 2000, 40 - 41). Tutkimukseni tulokset ovat järjestysasteikollisia SPSS-ohjelmassa, joten tämän vuoksi käytin Spearmanin järjestyskorrelaatiokerrointa. Väittämien ”Omat tietoni ja taitoni ovat riittävät mediakasvatuksesta.” ja ”Tahdon kehittää ja laajentaa tietojani mediakasvatuksesta.” ei ilmennyt tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta. Sen sijaan väittämien ”Mediakasvatuksen sisällöt kuuluvat osaksi lapsiryhmäni toimintaa tällä hetkellä.” ja ”Jokaisen lapsen tulisi saada mediakasvatusta lapsiryhmässäni.” välinen korrelaatio oli 0,644, joka on tilastollisesti erittäin merkitsevä. Tämän korrelaation selitysosuus on 41,5 %, jolloin nämä muuttujat kykenevät selittämään toisiaan 41,5 % ja selittämättä jää 58,5 %. Spearmanin järjestyskorrelaatiokertoimet näkyvät tarkemmin liitteessä 11.

Tästä voidaan siis päätellä, että mediakasvatuksen merkityksellisyydellä ja kuuluvuudella osaksi lapsiryhmän toimintaa on selvästi yhteyttä toisiinsa. Myös Rotosen (2002) tutkimuksessa ilmeni, että asenteet vaikuttavat mediakasvatuksen toteutumiseen (ks. luku 5.3). Kuitenkin molemmissa päiväkodeissa useampi vastaaja piti mediakasvatusta merkityksellisempänä kuin käytännössä toteutti sitä. Aikaisemmin tutkimuksessani ilmeni, että puolet vastaajista koki mediakasvatuksen ainakin vähän merkityksellisenä (ks. luku 7.3.1). Kuitenkin vain yhdeksän vastaajan (32:sta) mukaan mediakasvatuksen sisällöt kuuluvat edes vähän osaksi lapsiryhmän toimintaa.

7.4.2 Mediavälineiden käyttö yksin ja niihin liittyvät säännöt

Yksi mediakasvatuksen harjoiteltavista taidoista on turvataidot. Turvataitoihin liittyy se, että mediaa käytetään aikuisen läsnä ollessa tai läheisyydessä. Turvataitoihin liittyy myös se, että median käytöstä sovitaan aikuisen kanssa (ks. luku 4.3.2).

Turvataitoihin liittyen lapsen yksin käyttämiä mediavälineitä kysyttiin kysymyksellä 23. Kaikki vastaajat (Ekholmintie n=16 ja Killinki n=16) olivat vastanneet tähän kysymykseen. Lähes kaikkien vastaajien (Ekholmintie n=14 ja Killinki n=14) mielestä lapsi voi käyttää kirjaa yksin. Ekholmintien päiväkodin vastaajista kolmannes (n=5) myös salli lapsen käyttävän sarjakuvalehteä yksin, ja kaksi vastaajaa antoi lapsen käyttää yksin aikakauslehteä ja valokuvaa. Lisäksi Ekholmintien vastaajista yksi vas-

taaja antoi lapsen käyttää yksin tietokonetta, mikrofonia, sanoma- ja mainoslehteä. Killingin päiväkodin vastaajista moni antoi lapsen käyttää yksin aikakauslehteä (n=8), sarjakuvalehteä (n=7) ja valokuvaa (n=7). Kolmannes vastaajista (n=5) antoi lapsen käyttää yksin myös tietokonetta ja sanomalehteä. Lisäksi Killingin vastaajista kolme vastaajaa salli lapsi käyttää yksin mainoslehteä, kaksi vastaajaa salli käyttää yksin CD- tai kasettisoitinta ja yksi vastaaja salli käyttää yksin radioita.

Erona päiväkotien välillä oli siis se, että Killingin päiväkodin vastaajista useampi antoi lapsen käyttää mediavälineitä yksin kuin Ekholmintien vastaajista. Kummankaan päiväkodin vastaajista kukaan ei antanut lapsen käyttää yksin televisiota, DVD-soitinta/videonauhuria, kameraa/digikameraa, videokameraa, MP-3-soitinta ja kännykkää. Tarkat vastaajien frekvenssit näkyvät liitteessä 12.

Lapsen yksin käyttämien mediavälineiden sääntöjä selvitettiin kysymyksellä 24. Tähän kysymykseen olivat vastanneet kaikki vastaajat (n=16) Ekholmintien päiväkodissa ja 15 vastaajaa Killingin päiväkodissa. Ekholmintien vastaajista kolme ja Killingin vastaajista yksi ei ollut tehnyt sääntöjä mediavälineistä. Kummassakin päiväkodissa vastaajat, jotka olivat tehneet sääntöjä, listasivat samoja sääntöjä. Osa vastaajista (Ekholmintien n=3 ja Killinki n=6) oli yleisesti kirjoittanut säännöistä. Tarkemmin vastanneiden säännöt liittyivät kirjoihin ja lehtiin, koska ne olivat välineitä, joita monet vastaajat antoivat lapsen käyttää yksin. Kirjoihin liittyviä sääntöjä oli maininnut jopa 10 vastaajaa Ekholmintien päiväkodissa ja kahdeksan vastaajaa Killingin päiväkodissa. Sääntöinä olivat, että kirjat ja lehdet ovat vapaassa käytössä, mutta niitä ei heitellä, rikota ja muutenkin niitä käsitellään hyvin:

”Kirjoja kohdellaan hyvin, palautetaan hyllyyn...” (Vastaaja 10)

”Kirjoja käsitellään nätisti, jotta ne pysyisivät ehjinä mahdollisimman kauan ja niistä olisi iloa mahdollisimman monelle lapselle.” (Vastaaja 18)

”Kirjoja ei revitä. Aikakauslehtiä saa leikellä aina kun haluaa.” (Vastaaja 20)

Suurinta osaa mediavälineistä käytetään aikuisen läsnä ollessa. Niiden mediavälineiden käyttöön, joita lapsi saa yksin hyödyntää, on tehty säännöt välineiden käytöstä. Tätä tulosta tukee aikaisemmin esitetty kysymys, jossa suuren osan vastaajien mukaan erityisen merkityksellistä on se, että lapsi käyttää mediaa aikuisen läsnä ollessa (liite 8).

7.4.3 Keskustelut mediaesityksistä ja omat mediaesitykset

Mediataitojen harjoitteluun liittyy keskustelu eri mediaesityksistä. Mediaesityksistä ja niiden aiheuttamista peloista, iloista ja muista tunteista keskustellaan yhdessä aikuisen kanssa ja niistä keskustellaan myös ryhmässä (ks. luku 4.3.2).

Keskusteluista eri mediaesityksistä, niiden sisällöistä ja niihin liittyvistä tunteista lapsiryhmässä kysyttiin kysymyksellä 25. Tähän kysymykseen olivat vastanneet kaikki vastaajat (n=16) Ekholmintien päiväkodissa ja 13 vastaajaa Killingin päiväkodissa. Ekholmintien päiväkodissa yhdeksän vastaajaa ja Killingin päiväkodissa kaksi vastaajaa eivät olleet keskustelleet mediaesityksistä. Mediaesityksistä oli siis keskustellut seitsemän vastaajaa Ekholmintien ja 11 vastaajaa Killingin päiväkodissa. Aikaisemmin tuloksissa ilmeni, että suuren osan (Ekholmintie n=11 ja Killinki n=15) vastaajien mielestä eri mediaesityksistä keskustelu lapsen kanssa oli erityisen merkityksellistä (ks. liite 8). Useampi vastaaja piti siis mediaesityksistä keskustelemista tärkeämpänä kuin kuinka moni käytännössä keskusteli esityksistä.

Niillä vastaajilla, jotka olivat keskustelleet mediaesityksistä, aihealueet olivat samantaisia. Muutama vastaaja (Ekholmintie n=4 ja Killinki n=3) vastasi, että ryhmässä oli mietitty esitysten sisältöjä ja käyty keskustelemalla esimerkiksi näytelmä läpi esityksen jälkeen. Lisäksi monissa vastauksissa (Ekholmintie n=3 ja Killinki n=7) ilmeni, että kirjojen, tv-ohjelmien, elokuvien, lehtien ja teatteriesitysten herättämistä tunteista oli keskusteltu aina tarvittaessa:

”Sanomalehtiä lukiessamme tutkimme ihmisten ilmeitä kuvissa ja mietimme heidän tunteitaan ja olotilaansa. Kirjoja lukiessamme keskustelemme sisällöstä, tunteista jne.”
(Vastaaja 7)

”Joskus lapsilla herää ajatuksia esim. edellisen illan lastenohjelmasta jota on katsottu. Sen herättämistä tunteista iloista, suruista tai ehkä peloista keskustellaan joskus hyvin pitkään.” (Vastaaja 18)

Mediataitoihin liittyy keskustelujen lisäksi myös omaehtoisen mediakulttuurin luominen. Eri medioihin tutustutaan ilmaisun välineenä ja järjestetään omia näyttelyitä ja mediaesityksiä (ks. luku 4.3.2). Lapsiryhmässä itse tehtyjä mediaesityksiä kartoitettiin kysymyksellä 26. Tähän kysymykseen vastasi 14 vastaajaa molemmissa päiväkodeissa.

Ekholmintien päiväkodin vastaajista yhdeksän ei ollut tehnyt itse mediaesityksiä lasten kanssa, ja vain viisi vastaajaa oli tehnyt itse lasten kanssa mediaesityksiä. Killingin vastaajista kahdeksan ei ollut tehnyt itse mediaesityksiä lasten kanssa ja vain kuusi vastaajaa oli tehnyt mediaesityksiä. Aikaisemmin kysymyksenä oli kuinka merkitykselliseksi koetaan se, että lapsi luo omaa mediakulttuuria ja saa äänensä kuuluviin. Ekholmintien päiväkodissa kuusi vastaajaa ja Killingin päiväkodissa 11 vastaajaa piti edellä mainittua erittäin merkityksellisenä (ks. liite 10). Vähän useampi vastaaja piti siis mediaesitysten itse tekemistä tärkeämpänä, kuin kuinka moni vastaaja käytännössä teki niin.

Näiden vastaajien, jotka olivat tehneet itse mediaesityksiä lasten kanssa, vastauksista nousi esiin pöytäteatteri (Ekholmintie n=3 ja Killinki n=2) ja sadutus (Ekholmintie n=2 ja Killinki n=1). Ekholmintien kolmessa vastauksessa nousi esiin myös nukketeatteri. Lisäksi Killingin kahdessa vastauksessa mainittiin se, että lapsien arkea päiväkodissa oli kuvattu, mutta varsinaisesti ei ollut harjoitettu esitystä.

7.4.4 Mediakasvatusympäristöt

Mediakasvatusympäristöä voi laajentaa päiväkodin ulkopuolelle kirjastoihin, museoihin, kulttuurikeskuksiin, lehtien toimitukseen tai mediakasvatusta toteuttaviin järjestöihin (ks. luku 4.3.1). Eri mediakasvatusympäristöjä päiväkodin ulkopuolella, missä kyseisten päiväkotien lapsiryhmät käyvät, selvitettiin kysymyksellä 27. Vaihtoehtoina olivat teatteri, elokuvateatteri, kirjasto, museo ja muut ympäristöt. Vastaajat saivat valita vaihtoehtoista sopivimman kertamäärän vuodessa, kuukaudessa tai viikossa (ei

koskaan, 1kerta/vuosi, 2 - 6kerta/vuosi, 1kerta/kk tai 1 tai useampi kerta/vko). Tähän kysymykseen olivat kaikki vastaajat (Ekholmintie n=16 ja Killinki n=16) vastanneet.

Molemmista päiväkodeista vierailtiin teatterissa, elokuvateatterissa, kirjastossa ja museossa. Kaikki vastaajat eivät kuitenkaan käyneet lapsiryhmän kanssa näissä mediakasvatusympäristöissä. Vastauksista ilmeni, että Killingin päiväkodissa useampi vastaaja kävi näissä mediakasvatusympäristöissä kuin Ekholmintien päiväkodin vastaajista. Killingin päiväkodissa enemmistö vastaajista kävi teatterissa, kirjastossa ja museossa. Sen sijaan Ekholmintien päiväkodin vastaajista enemmistö kävi vain teatterissa. Ekholmintien päiväkodissa kirjastossa kävi puolet vastaajista ja museossa kävi alle puolet vastaajista. Elokuvateatterin kohdalla suurta eroa päiväkotien välillä ei syntynyt, sillä molemmissa päiväkodeissa siellä kävi alle puolet vastaajista. Tarkat frekvenssijakaumat eri mediakasvatusympäristöissä käynneistä ovat liitteessä 13. Tarkemmin mediakasvatusympäristöissä käyntien määrää ei voi ilmoittaa, sillä useampi vastaaja valitsi useamman vaihtoehdon. Eri mediakasvatusympäristöissä käynnit vaihtelevat paljon lapsiryhmästä ja vuodesta riippuen.

7.4.5 Yhteenveto

Aikaisemmin tutkimuksessani ilmeni, että puolet vastaajista oli sitä mieltä, että jokaisen lapsen tulisi saada mediakasvatusta lapsiryhmässä. Kuitenkin vain yhdeksän vastaajan mukaan (32:sta) mediakasvatuksen sisällöt kuuluvat käytännössä edes vähän osaksi lapsiryhmän toimintaa. Ekholmintien vastaajien mukaan mediakasvatuksen sisällöt kuuluvat vähemmän osaksi toimintaa kuin Killingin vastaajien. Molemmissa päiväkodeissa useampi vastaaja piti myös tärkeämpänä mediaesityksistä keskustelusta ja niiden tekemistä itse, mutta eivät kuitenkaan käytännössä toimineet niin. Poikkeuksena tähän on turvataidot, sillä ne koettiin merkityksellisiksi, ja se myös näkyi toiminnassa. Usean vastaajan mukaan mediavälineistä vain kirjoja (n=28), sarjakuvalehtiä (n=12) ja aikakauslehtiä (n=10) lapsi saa käyttää yksin ja niidenkin käyttöön on tehty säännöt.

Tutkimuksessa kysyttiin myös mediakasvatusympäristöjä, missä lapsiryhmät käyvät. Molemmista päiväkodeista vierailtiin teatterissa, elokuvateatterissa, kirjastossa ja museossa. Killingin päiväkodissa useampi vastaaja kävi näissä mediakasvatusympäristöissä kuin Ekholmintien päiväkodin vastaajista (ks. liite 13).

7.5 Mediavälineiden käyttö lapsiryhmissä

Neljäntenä tutkimuksen tulosten teemana oli, mitä eri mediavälineitä lapsiryhmissä käytetään ja miten välineitä hyödynnetään toiminnassa. Mediavälineet käsitellään tutkimuksen tuloksissa erikseen muusta mediakasvatuksen toteuttamisesta, koska mediavälineet ovat merkittävä osa mediakasvatuksen toteutusta. Kysyttyjä välineitä olivat tietokone, televisio, DVD-soitin, videonauhuri, äänen- ja kuvantoistolaitteet sekä kirjat, lehdet ja valokuvat.

7.5.1 Tietokoneen käyttö

Tietokoneen käytöstä kysyttiin kyselylomakkeen kysymyksillä 13 - 15. Näihin kysymyksiin vastasivat kaikki vastaajat (Ekholmintie n=16 ja Killinki n=16). Vastauksista selvisi, että Ekholmintien päiväkodissa tietokone on käytössä vain esikouluryhmässä. Esikouluryhmässä tietokoneella käytössä ovat elektroniset oppimispelit ja piirto-ohjelma. Internetiä ei koneella ole käytettävissä. Ryhmässä tietokonetta hyödynnetään harjoittelemalla asioita ohjelmien avulla. (ks. liite 14)

Killingin päiväkodin kohdalla sen sijaan vastauksista ilmeni, että heillä on yksi tietokone yli 3-vuotiaiden käytössä. Killingin päiväkodissa tietokonetta voi siis käyttää useampi lapsi kuin Ekholmintien päiväkodissa. Killingin päiväkodissa suurin osa (n=10 vastaajaa 13:sta) yli 3-vuotiaiden kanssa työskentelevistä vastasi, että heillä on käytössä tietokone. Kaksi vastasi, ettei heillä ole käytössä, mutta kuitenkin toinen heistä vastasi mitä eri ohjelmia lapset voivat tietokoneella käyttää. Lisäksi yksi jätti vastaamatta, onko heillä tietokone käytössä, mutta hänkin vastasi, mitä ohjelmia on käytössä. He vastasivat todennäköisesti näin, koska kysymyksenä oli, onko lapsiryhmäsi käytössä tietokonetta, ja päiväkodin tietokone on päiväkodin lasten yhteisessä

käytössä. Killingin vastaajista 12 vastasi siis kysymykseen, mitä eri ohjelmia lapset voivat tietokoneella käyttää. Kaikkien näiden vastaajien mukaan lapset voivat käyttää elektronisia oppimislejia. Lisäksi neljän vastaajan mukaan käytössä on piirto-ohjelma ja kahden vastaajan mukaan elektroniset viihdykkeet. Internetiä ei koneella ole käytettävissä. Tietokonetta hyödynnetään harjoittelemalla eri oppimislejia, jotka tukevat lapsen kehitystä. Lapset käyttävät tietokonetta vuorotellen (ks. liite 14):

”Kielen kehityksen tukena.” (Vastaja 2)

”1-2 lasta ja yksi ohjaava aikuinen. Ei joka viikko samat lapset, vuorottelua.”
(Vastaja 4)

”Oppimislejia, esim. Ekapeli” (Vastaja 10)

7.5.2 Televisio, DVD-soitin ja videonauhuri

Television, DVD-soittimen ja videonauhurin käyttöä kartoitettiin kysymyksillä 16 - 18. Näihin kysymyksiin olivat vastanneet kaikki vastaajat (n=16) Ekholmintien päiväkodissa ja 15 vastaajaa Killingin päiväkodissa. Molempien päiväkotien vastausten kohdalla tuli ilmi, että päiväkodeissa on televisio, DVD-soitin ja videonauhuri, mutta näitä ei ole omaa jokaisella ryhmällä. Tarkemmin television, DVD-soittimen ja videonauhurin käytöstä ryhmäkohtaisesti ei voi sanoa, koska osa vastanneista vastasi, mitkä näistä mediavälineet ovat koko päiväkodin lasten käytössä ja osa mitkä ovat omassa lapsiryhmään käytössä.

Ekholmintien päiväkodissa neljä viidestä vastasi, että lapset voivat katsoa lastenohjelmia ja alle puolen vastanneiden mukaan myös lastenelokuvia. Televisiota, DVD-soitinta ja videonauhuria hyödynnetään eniten iltaisin ja viikonloppuisin, jolloin katsotaan TV2:n lastenohjelmia. Lisäksi näitä mediavälineitä käytetään, kun katsotaan lapsista otettuja kuvia ja videoita (ks. liite 15):

”Vuorohoidossa katsotaan Pikku Kakkosta, TV2:n lastenohjelmia iltaisin ja viikonloppuisin. Videoita katsotaan vain harvoin.” (Vastaja 19)

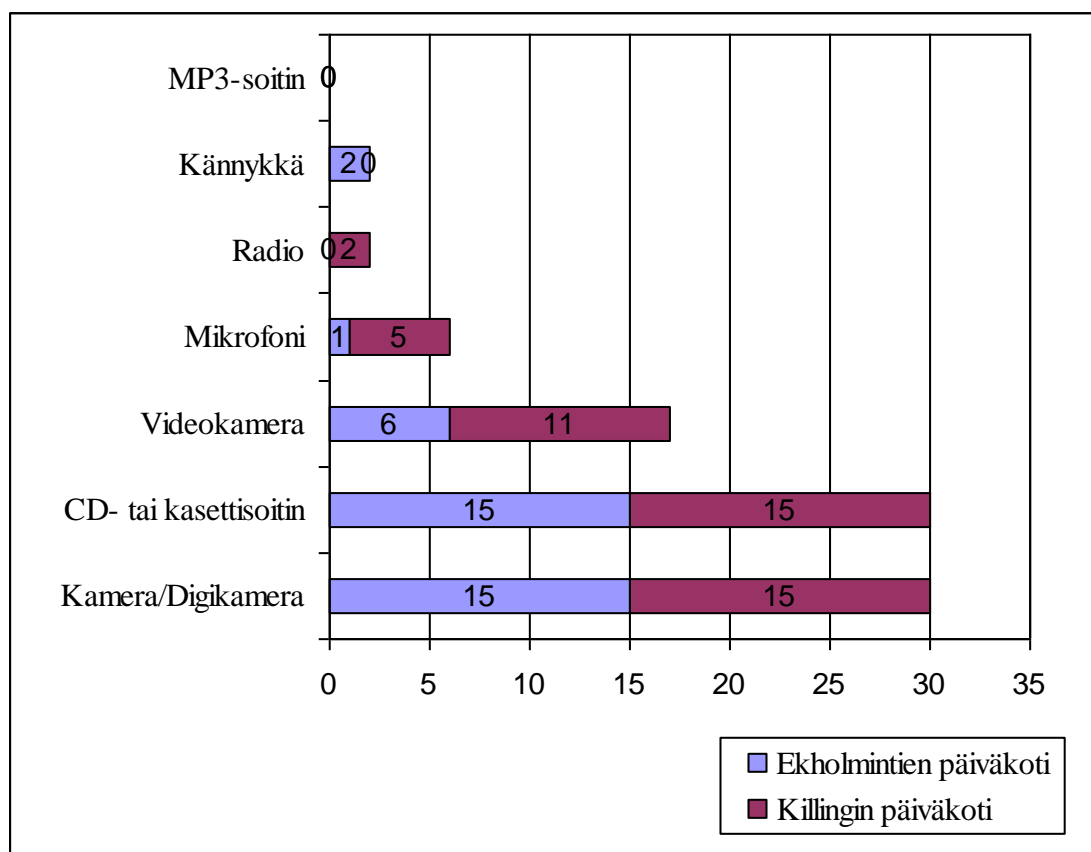
Killingin päiväkodin vastaukset lastenohjelmista ja -elokuvista menivät päinvastoin kuin Ekholmintien päiväkodissa. Killingin päiväkodissa lastenelokuvia katsotaan

enemmän kuin lastenohjelmia verrattuna Ekholmintien päiväkotiin. Tähän vaikuttaa varmasti se, että Ekholmintien vuoropäiväkodissä lapset ovat hoidossa myös iltaisin ja viikonloppuisin, jolloin lastenohjelmia pääosin katsotaan. Lähes kaikkien (n=14) Killingin vastaajien mukaan lapset voivat katsoa lastenelokuvia ja kolmanneksen mukaan myös lastenohjelmia. Yhden vastaajan mukaan lapset voivat katsoa myös aikuisen valitseman mainoksen. Lisäksi yli 3-vuotiaiden ryhmissä lapset voivat katsoa omaa kuvattua toimintaa ja valokuvia. Televisiota, DVD-soitinta ja videonauhuria hyödynnetään myös oppimisessa ja teema-aiheissa (ks. liite 15):

”Joskus DVD-elokuvia” (Vastaaja 6)

7.5.3 Kuvan- ja äänentoistolaitteet

Kuvan- ja äänentoistolaitteiden käyttöä selvitettiin kyselylomakkeen kysymyksillä 19 - 20. Kaikki vastaajat (Ekholmintie n=16 ja Killinki n=16) olivat vastanneet näihin kysymyksiin. Kamera/Digikamera ja CD- tai kasettisoitin olivat suosittuja välineitä molemmissa päiväkodeissa. Muissa kuvan- ja äänentoistolaitteiden käytössä oli vaihtelevaisuutta, kuten kuvassa 5 nähdään.

Kuva 5. Kuvan- ja äänentoistolaitteiden käyttö päiväkodeissa (N=32), lukuina

Kuvassa 5 selviää, että molemmissa päiväkodissa lähes kaikki vastaajat (Ekholmintie n=15 ja Killinki n=15) käyttivät kameraa/digikameraa ja CD- tai kasettisoitinta lasten kanssa. Kummassakaan päiväkodissa ei ollut käytettävissä MP3-soitinta. Muuten kuvan- ja äänentoistolaitteiden käyttö päiväkotien välillä vaihteli runsaastikin. Killingin päiväkodin useampi vastaaja käytti videokameraa, mikrofonia ja radiota kuin Ekholmintien päiväkodin vastaajat. Ekholmintien päiväkodissa sen sijaan kaksi vastaajaa käytti kännykkää toiminnassaan, kun taas kukaan Killingin vastanneista ei käyttänyt.

Kysymyksenä oli myös, onko lasten kanssa tutkittu, miten edellä mainitut laitteet toimivat. Ekholmintien päiväkodin vastanneista lähes kaikki vastaajat (n=14) vastasivat, etteivät ole tutkineet. Yksi vastasi, että isompien kanssa on CD-soitinta käytetty yhdessä ja toinen taas vastasi, että joskus on tutkittu. Killingin päiväkodin vastanneista noin puolet vastaajista (n=7) eivät olleet tutkineet miten laitteet toimivat. Neljän vastaajan mukaan ovat tutkineet vähän, ja neljä vastasi, että ovat jollain tavoin tutkineet

laitteiden toimintaa. Killingin päiväkodissa on tutkittu mikrofonia, valokuvakameraa, cd-soitinta ja radiota. Lisäksi lapset ovat katselleet omia nauhoituksiaan. (ks. liite 16)

7.5.4 Kirjat, lehdet ja valokuvat

Kirjojen, lehtien ja valokuvien käyttöä kysyttiin kysymyksillä 21 - 22. Kaikki vastaajat (Ekholmintie n=16 ja Killinki n=16) olivat vastanneet näihin kysymyksiin. Kaikki vastaajat yksimielisesti käyttivät kirjoja toiminnassaan lasten kanssa. Yli puolet vastaajista molemmissa päiväkodeissa (Ekholmintie n=11 ja Killinki n=13) käyttivät myös valokuvia. Killingin päiväkodissa yli puolet vastanneista käytti myös sanoma- ja aikakauslehtiä ja kolmannes vastaajista sarjakuvalehteä. Ekholmintien vastanneista kolmannes käytti sanoma-, aikakausi- ja sarjakuvalehtiä. Lisäksi molemmissa päiväkodeissa yksi vastanneista käytti toiminnassaan mainoslehteä. Yksi Killingin päiväkodin vastanneista lisäsi myös, että hän käyttää postikortteja lasten kanssa.

Ekholmintien päiväkodissa kirjoja käytetään lukemiseen ja katselemiseen. Lehtiä käytetään tutkimiseen, askarteluun ja leikkeihin. Moni mainitsi myös sanomalehtiweekin. Valokuvia on kasvukansioissa ja seinillä, joista kuvia voidaan katsella. Tarkat vastaajien frekvenssijakaumat kirjojen, lehtien ja valokuvien hyödyntämisestä toiminnassa on liitteessä 17:

”Kirjoja ja lehtiä luetaan yhdessä lasten kanssa. Lehdistä etsitään kuvia jne...”
(Vastaaja 24)

”Kirjoja selataan ja luetaan päivittäin, aikakauslehtiä leikellään ja valokuvia laitetaan kasvukansioihin.” (Vastaaja 19)

Killingin päiväkodissa kirjoja, lehtiä ja valokuvia hyödynnetään samalla tavoin kuin Ekholmintien päiväkodissa. Tarkat vastaajien frekvenssijakaumat kirjojen, lehtien ja valokuvien hyödyntämisestä toiminnassa on liitteessä 17:

”Kirjat käytössä päivittäin. Sanomalehtiä hyödynnetään askartelussa, jumpassa... Aikakauslehdistä kerätään kuvia esim. ilmeitä, esineitä, eläimiä. Valokuvia kootaan lasten kasvukansioihin.” (Vastaaja 4)

”Päivittäin sekä teemoittain esim. sanomalehtiviikko. Luetaan, tutkitaan, leikataan kuvia (lehdistä). Hyvin monin tavoin.” (Vastaaja 12)

”Kirjat unisatuna, yhteisenä lukuhetkenä ja lapsen kanssa yhdessä...” (Vastaaja 16)

7.5.5 Yhteenveto

Kaikki vastaajat (Ekholmintie n=16 ja Killinki n=16) käyttivät toiminnassaan lasten kanssa kirjaa ja lähes kaikki vastaajat (Ekholmintie n=15 ja Killinki n=15) käyttivät kameraa/digikameraa ja CD- tai kasettisoitinta. Moni vastaajista (Ekholmintie n=11 ja Killinki n=13) käytti toiminnassaan myös valokuvaa. Lisäksi vähintään kolmannes vastaajista käytti toiminnassaan DVD-soitinta/videonauhuria, videokameraa, mikrofonina, sanoma-, aikakausi- ja sarjakuvalehteä ja osa vastaajista (Ekholmintie n=2 ja Killinki n=10) käytti tietokonetta. Päiväkodeissa lapsiryhmien käytössä on myös televisio, mutta vastauksissa ilmeni, ettei televisio näyttele suurta osaa toiminnassa. Radiota, kännykkää ja mainoslehteä käytti vain kaksi vastaajaa, ja kukaan ei käyttänyt MP3-soitinta. Monia mediavälineitä käytettiin monipuolisesti, erityisesti oppimisen tukena. Nämä tulokset yhtyvät Suonisen (2008) sekä Nevalaisen ja Romppaisen (2002) tutkimuksiin. Heidän tutkimuksissa esille nousseet mediavälineet päivähoidossa olivat samoja kuin omassa tutkimuksessani. Lisäksi yhteneväisyys Suonisen tutkimukseen oli siinä, että kirja oli tärkein käytetty mediaväline (ks. luku 5.3).

Aikaisemmin kysymyksenä oli, kuinka merkitykselliseksi koetaan eri mediavälineet. Merkityksellisiksi medialaitteiksi nousivat selvästi kamera/digikamera, CD- tai kasettisoitin, kirja ja valokuva. Jokseenkin merkitykselliseksi koettiin tietokone, DVD-soitin/videonauhuri, videokamera, mikrofoni sekä sanoma-, aikakausi- ja sarjakuvalehti. Vähiten merkityksellisiä olivat sen sijaan televisio, MP3-soitin, radio, kännykkä ja mainoslehti. Vastaukset siis tukevat toisiaan eli ne mediavälineet, jotka koettiin merkitykselliseksi, olivat myös monen vastaajan käytössä ja ne välineet, joita ei koettu merkitykselliseksi, olivat vain muutaman vastaajan käytössä.

8 POHDINTA

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kasvatus- ja hoitohenkilöstön näkemyksiä mediakasvatuksesta ja mediakasvatuksen toteutumista lapsiryhmissä. Seuraavassa luvussa on pohdittu tutkimukseni luotettavuutta ja eettisiä kysymyksiä. Lisäksi on pohdittu tutkimukseni keskeisiä tuloksia ja jatkotutkimushaasteita.

8.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset kysymykset

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida reliaabeliuksen ja validiuksen avulla. Tutkimuksen reliaabeliudella tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta. Reliaabelius tarkoittaa siis tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Mittaustulosten toistettavuus voidaan todeta monella tavalla, esimerkiksi jos samaa henkilöä tutkitaan useamman kerran ja saadaan sama tulos. Validius sen sijaan tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoitus mitata. Esimerkiksi kyselylomakkeessa vastaajat ovat voineet käsittää toisin kuin tutkija on ajatellut. (Hirsjärvi ym. 1997, 226 - 227.)

Ensimmäinen asia, joka vaikuttaa luotettavuuteen, on tutkimuksessa käytetty kirjallisuus. Ennen aineiston keruuta tutustuin monipuolisesti mediakasvatuksen eri tutkimuksiin ja käsitteistöön. Olen pyrkinyt käyttämään eri lähteitä monipuolisesti ja viittaamaan mahdollisimman tuoreisiin teoksiin, jotta luotettavuus parantuisi. Riittävän laajalla taustatietoon perehtymisellä pienensin kysymysten virhetulkinnan mahdollisuutta, mikä paransi myös kyselylomakkeen luotettavuutta. Pyrin minimoimaan virhetulkinnan myös siten, että näytin kyselylomakkeen ohjaavalle opettajalle, päiväkotien johtajille, alkuseminaarin opponjohtajalle ja kahdelle täysin ulkopuoliselle henkilölle. Lisäksi vähensin virhetulkintaa analysoinnilla, jossa käsittelin ilmiöitä ilman ennakkoletuksia.

Yleisesti ottaen vastaukset olivat päiväkotien osalta varsin samansuuntaisia. Vastausprosentiksi muodostui 80 (N=32), mikä on tutkimuksessa varsin hyvää luokkaa. Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että tutkimus perustui kasvatus- ja hoitohenkilöstön vapaaehtoisuuteen. Suurin osa vastaajista kirjoitti laajasti avoimiin kysymyksiin, mikä

kertoi vastaajien motivaatiosta kyselyä kohtaan. Vastaajien motivaatiosta kertoo myös se, että kaikki vastaajat vastasivat yli puoleen kyselylomakkeen kysymyksiin. Loppuhinkin kysymyksiin vastasi vähintään neljä viidestä vastaajasta, lukuun ottamatta kysymystä mediakasvatuksen hyödyistä ja haitoista. Hyödyt ja haitat kysymykseen vastasi noin kolme neljästä vastaajista. Tämä kysymys koettiin ehkä vaikeaksi, koska jos ei tiedä tarkasti mediakasvatuksen määritelmää, on tällöin vaikea eritellä sen hyviä ja huonoja puolia. Muutenkin avoimissa kysymyksissä vastaamattomuus saattoi johtua siitä, ettei osannut vastata kysymykseen. Monivalintakysymyksissä vastaamattomuus saattoi johtua siitä, että oli vahingossa hypännyt yhden kohdan yli. Toisaalta monivalintakohdissa ”en tiedä” -kohdan puuttuminen saattoi olla syynä vastaamattomuuteen, koska vastaajilla ei välttämättä ollut mielipidettä asiasta. Yleisesti kysymyksiin oli osattu vastata hyvin laajasti eikä kysymyksiä ollut ymmärretty väärin, joten kysymykset oli pääosin hyvin aseteltu. Tämä myös vähentää virheellistä tulosta.

Kyselylomakkeeni etuna oli se, että asioita oli kysytty monipuolisesti ja samaa asiaa oli kysytty lomakkeen eri kysymyksissä. Näin pystyin vertailemaan paremmin tuloksia ja saamaan kattavampia tuloksia. Kyselylomakkeella kerätty aineisto oli siis sisällöllisesti rikasta, ja sillä kyettiin kartoittamaan monipuolisesti mediakasvatusta varhaiskasvatuksessa. Kyselyni vastaukset yhtyivät paljon myös aiemmin tehtyihin tutkimuksiin. Huonointen asetetut kysymykset koskivat tietokonetta sekä televisio, DVD-soitin ja videonauhurikysymyksiä. Kysymyksenä oli näiden välineiden käyttö lapsiryhmissä, mutta päiväkodeissa nämä mediavälineet olivat yhteisiä, joten näiden välineiden käytöstä pystyin sanomaan vain päiväkotitasolla. Toinen huonommin asetettu kysymys koski mediakasvatusympäristöjä. Vastausvaihtoehtoina oli eri kerta-määriä, mutta vastaajat eivät olleet voineet valita vain yhtä vaihtoehtoa, koska käyntikerrat vaihtelivat lapsiryhmästä ja vuodesta riippuen. Tässä kysymyksessä minulle selvisi vain kuinka moni vastaajista vieraili eri mediakasvatusympäristöissä.

Tutkimuksen analyysivaiheessa olen käyttänyt tilastollista tietojenkäsittelyohjelmaa SPSS:ä ja Exceliä. Tuloksia purkaessa ja kirjoittaessa tarkistin vastauksia useampaan kertaan, mikä osaltaan parantaa tutkimukseni luotettavuutta. Kaiken kaikkiaan tutkimuksen kohdejoukko oli suhteellisen hyvä, joten uskon aineiston kuvaavan hyvin sitä tilannetta ja asenteita, mitä Killingin ja Ekholmintien päiväkodeissa on mediakasvatusta kohtaan. Tutkimuksen tiedoilla ei ole tarkoitus pyrkiä laajempaan yleistettävyyteen, esimerkiksi Kouvolan alueella.

Tutkimuksessani olen noudattanut eettisiä periaatteita. Yksilösuoja on taattu vastaajille tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Ennen tutkimuksen aloittamista pyysin tutkimusluvan Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuspäälliköltä sekä päiväkotien johtajilta. Saattekirjeessä mainittiin, että vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä tutkimusraportissa yksittäisen vastaajan vastauksia voi tunnistaa. Tutkimusaineisto käsiteltiin osallistujien yksilönsuojaa kunnioittaen. Lomakkeet käsiteltiin numerokoodien avulla, jolloin vastaajan taustatiedot säilytettiin erillään muista kysymysten vastauksista.

8.2 Tutkimuksen päätulosten tarkastelua

Tutkimukseni tulokset ryhmittivät neljän teeman alle. Tässä luvussa olen tarkastellut näitä neljää teemaa yhtenä kokonaisuutena ja sen kautta olen vielä palanut pohtimaan lyhyesti tärkeimpiä tuloksia. Näin tässä luvussa lukija näkee nopeasti tutkimukseni keskeiset tulokset.

Yksi tutkimukseni keskeinen tulos on se, että Ekholmintien ja Killingin päiväkotien vastaajista *noin kolme neljästä osasi määritellä jotakin mediakasvatuksesta*. Kuitenkaan näistä vastaajista kukaan ei ollut asiantuntija mediakasvatuksen saralla. Jopa neljännes vastaajista ei osannut selittää mediakasvatusta tai ei ollut vastannut kysymyseen. Mediakasvatus nähtiin kasvuna ja oppimisena median parissa. Tärkeiksi aiheiksi nousivat pyrkimys vaikuttaa yksilön mediataitoihin ja medialukutaidon kehittäminen. Ekholmintien ja Killingin päiväkotien vastaajien välillä ei syntynyt merkittävää eroa mediakasvatuksen määrittelyssä. Mediakasvatuksen hyödyiksi nousivat asiat, joita mediakasvatuksella pyritään saamaan aikaan. Mediakasvatus koettiin haitallisena, jos aikuinen ei hallitse mediaa eikä kohderyhmän oikeaa tasoa. Molemmissa päiväkodeissa kolme neljästä koki, että mediakasvatuksen toteuttamista vaikeuttavat jotkut asiat. Suurimmaksi vaikeudeksi Ekholmintien päiväkodissa nousi lapsiryhmän suuri koko, suuri ikäjakauma tai lasten koettiin olevan liian pieniä. Killingin päiväkodissa sen sijaan suurimmaksi vaikeudeksi nousivat raha- ja aikapula.

Toinen tutkimukseni keskeinen tulos liittyy omien taitojen riittävyyteen ja kehittämishaluihin. *Lähes kaikki vastaajat kokivat omien tietojen ja taitojen mediakasvatuksesta olevan ainakin vähän riittämättömät*. Vain viisi vastaajaa koki omien tietojen ja taito-

jen olevan vähän tai jokseenkin riittävät. Kolmannes vastanneista oli saanut jonkinlaista koulutusta mediakasvatuksesta, mutta he kaikki kokivat omien taitojen olevan riittämättömiä. *Kaikista vastanneista noin kaksi kolmesta halusi ainakin vähän kehittää ja laajentaa tietojaan mediakasvatuksesta.* Omien taitojen riittävyydellä ja kehittämishaluilla ei ollut merkittäviä eroja päiväkotien välillä. Kyselylomakkeen useamman kysymyksen vastausten kohdalla voi havaita, että kyselyni oli selvästi herättänyt osassa vastaajista halukkuutta kouluttautua mediakasvatuksen suhteen. Tämä ilmeni esimerkiksi kyselyn lopussa kohdassa muuta kommentoitavaa, jossa osa vastaajista toi uudestaan esiin sen, että haluaisi ja tarvitsisi lisää koulutusta mediakasvatuksesta.

Mediakasvatuksen merkityksellisyydessä ja sen toteuttamisessa syntyi eroja päiväkotien välillä. Killingin kasvatus- ja hoitohenkilöstö koki merkityksellisemmäksi mediakasvatuksen kuin Ekholmintien päiväkodin henkilöstö. Selityksiä tällaiselle tulokselle on varmasti monia. Yhtenä selityksenä voidaan aiemman Suonisen (2008) tutkimuksen (ks. luku 5.2) valossa ehkä pitää vastaajien taustatietoja, jotka olivat erilaiset Killingin ja Ekholmintien päiväkodeissa. Kuitenkin omassa tutkimuksessani taustatietojen selkeää yhteyttä mediakasvatuksen merkityksellisyyteen ei voida havaita, koska tutkimukseni otos on pieni.

Killingin päiväkodin vastaajat toteuttivat myös mediakasvatusta enemmän kuin Ekholmintien päiväkodin vastaajat, mikä saattaa johtua vastaajien asenteista. Aiemmin tutkimuksessani todettiin, että mediakasvatuksen merkityksellisyydellä ja sen toteutumisella oli selvästi yhteyttä toisiinsa. Killingin vastaajat kokivat merkityksellisemmäksi mediakasvatuksen ja ehkä myös tämän takia he toteuttivat mediakasvatusta enemmän. Tämä tulos on myös yhtenäinen aikaisemman Rotosen (2002) tutkimuksen kanssa (ks. luku 5.3).

Kaikista vastaajista puolet (n=16) oli sitä mieltä, että jokaisen lapsen tulisi saada mediakasvatusta lapsiryhmässä. Killingin vastanneista viisi kahdeksasta ja Ekholmintien vastanneista vain kolme kahdeksasta oli tätä mieltä. *Kuitenkin vain yhdeksän vastaajan mukaan 32:sta mediakasvatuksen sisällöt kuuluvat käytännössä edes vähän osaksi lapsiryhmän toimintaa.* Ekholmintien vastaajien mukaan mediakasvatuksen sisällöt kuuluvat osaksi toimintaa vähemmän kuin Killingin vastaajien.

Tutkimuksessa kysyttiin myös tarkentavia kysymyksiä muutamista mediakasvatuksen alueista. Vähintään puolet vastaajista piti mediakasvatuksen harjoiteltavia taitoja; turva-, tunne-, sosiaaliset sekä median vastaanottamisen ja tuottamisen taidot, erittäin merkityksellisinä. Killingin vastaajat pitivät näitä, lukuun ottamatta tunnetaitoja, merkityksellisempänä kuin Ekholmintien vastaajat. Molempien päiväkotien vastaajat kokivat eniten merkitykselliseksi turvataidot ja se näkyi myös toiminnassa. Usean vastaajan mukaan mediavälineistä vain kirjoja ja sarjakuvalehtiä lapsi saa käyttää yksin ja niidenkin käyttöön on tehty säännöt. Kyselyssä kysyttiin myös keskustellaanko mediaesityksistä ja tehdäänkö niitä itse. Molemmissa päiväkodeissa useampi vastaaja piti keskusteluja ja tekemistä tärkeämpänä kuin käytännössä teki niin.

Kyselyssä selvitettiin lisäksi päiväkodin ulkopuolisia mediakasvatusympäristöjä. Molemmat päiväkodit kävivät teatterissa, elokuvateatterissa, kirjastossa ja museossa. Killingin päiväkodissa useampi vastaaja kävi näissä mediakasvatusympäristöissä kuin Ekholmintien päiväkodin vastaajista. Mediakasvatuksen toteutumisen tulosten tulkinnaassa tulee kuitenkin ottaa huomioon se, että moni Ekholmintien vastaajista oli työskennellyt kyseisessä päiväkodissa vasta alle vuoden tai muutaman vuoden. Vähän aikaa työskennelleet vastaajat eivät välttämättä ole vielä ehtineet esimerkiksi käymään eri mediakasvatusympäristöissä tai heille ei ole ehtinyt muodostua käytäntöjä siitä.

Kyselyssä kysyttiin tarkemmin myös mediavälineistä. Mediavälineiden merkityksellisyys ja käyttö lapsiryhmissä olivat selvästi yhteyksissä toisiinsa. Niitä mediavälineitä, jotka koettiin merkityksellisiksi, käytettiin myös toiminnassa. *Molempien päiväkotien vastaajat pitivät merkittävimpinä mediavälineinä kameraa/digikameraa, CD- tai kasettisoitinta, kirjaa ja valokuvaa. Näitä mediavälineitä suuri osa vastaajista käytti myös lapsiryhmissä.* Kirjaa käyttivät toiminnassaan kaikki vastaajat. Jokseenkin merkitykselliseksi koettiin tietokone, DVD-soitin/videonauhuri, videokamera, mikrofoni sekä sanoma-, aikakausi- ja sarjakuvalehti. Sarjakuvalehteä lukuun ottamatta Killingin vastaajat kokivat nämä mediavälineet merkityksellisemmiksi kuin Ekholmintien vastaajat. Näitä mediavälineitä moni vastaajista käytti myös toiminnassaan. Vähintään merkityksellisiä välineitä molemmissa päiväkodeissa olivat televisio, MP3-soitin, radio, kännykkä ja mainoslehti. Moni vastaaja käytti televisiota toiminnassaan, mutta vastauksissa korostettiin, ettei se näyttele suurta osaa toiminnassa. Radiota, kännykkää ja mainoslehteä käytti vain harva vastaaja ja kukaan ei käyttänyt MP3-soitinta. Nämä

tutkimustulokset yhtyvät myös aikaisempiin Suonisen (2008) sekä Nevalaisen ja Romppaisen (2002) tutkimuksiin (ks. luku 5.3).

Tutkimukseni tuloksissa herätti huomiota se, että puolet (n=16) vastaajista koki mediakasvatuksen merkityksellisenä, mutta vain yhdeksän vastaajaa käytännössä toteutti sitä. Kasvattajan on hyvä muistaa, että aikuisella on vastuu lapsen turvallisesta median käytöstä. Yhä nuoremmat lapset käyttävät mediaa ja he tuovat mediakulttuurin päiväkodin kulttuuriin. Kasvattajan tulee ottaa tämä huomioon kasvatustoiminnassa. Turvallisen mediaympäristön rakentumista ohjaavat osaltaan myös lait ja asetukset (ks. luku 4.1).

Toivon ja uskon kyselyni tuovan mediakasvatuksen lähemmäksi päiväkotien arkea. Olihan kyselyni herättänyt osan vastaajista miettimään vastaajien omia käsityksiään mediakasvatuksesta ja sen toteuttamisesta. Nämä vastaajat miettivät median laajuutta lapsen elämässä ja sitä kautta mediakasvatuksen tärkeyttä.

Vastaajien määrä, jotka toteuttivat mediakasvatusta, oli yllättävän pieni. Tämä saattaa johtua siitä, että tieto ja taito asiasta ovat puutteellisia. Työntekijöillä ei välttämättä ole tietoa ja taitoa siitä, miten mediakasvatusta tulisi toteuttaa. Toisaalta, jos tieto on puutteellista, asenteet mediakasvatuksen suhteen saattavat olla epäileviä ja tämän takia sitä ehkä toteutetaan vähemmän. Suuri osa vastaajista kuitenkin halusi kehittää tietojaan ja taitojaan mediakasvatuksesta. Olisi tärkeää, että päiväkotien työntekijöillä olisi jatkossa mahdollisuus saada koulutusta mediakasvatuksesta. Olisikin erittäin merkittävää, että mediakasvatuskäsite ja sen tarkoitus ymmärrettäisiin, jotta mediakasvatusta voitaisiin tavoitteellisesti toteuttaa ja näin taata lapsille turvallisempi ympäristö ”mediaviidakossa”.

”Anna minun olla lapsi, jonka ei tarvitse tietää
kaikkea aikuisten elämästä. Suojele minua
ikäkauteni sopimattomilta ohjelmilta. Opetta
minua elämään median kanssa. Älä säikähdä,
vaikka sanon, että kaikki muut saavat...”

(Saara Kinnunen 2003, 162.)

8.3 Jatkotutkimushaasteet

Nykyajan lapset elävät arkipäiväänsä median ympäröimänä. Tavoitteellinen mediakasvatus tulisi aloittaa pienestä pitäen. Varhaiskasvatuksen työntekijät ovat tässä keskeisessä asemassa. Merkittävässä asemassa ovat myös lasten vanhemmat. Jatkotutkimushaasteena voisikin olla, missä määrin lasten vanhemmat tietävät mediakasvatuksesta. Lisää tietoa tarvitaan myös vanhempien asenteista mediakasvatusta kohtaan. Opettavatko vanhemmat mediakasvatusta vai onko se vain päiväkodin tehtävä?

Yksi ajankohtainen jatkotutkimusaihe on myös se, mitä vanhemmat ajattelevat päiväkodissa toteutettavasta mediakasvatuksesta. Onko vanhempien mielestä hyvä, että päiväkodissa on mediakasvatusta? Mediakasvatuksen toteuttaminen tapahtuu parhaimmillaan päiväkodin ja kodin yhteistyöllä. Tutkimusta kaivataan siitä, toteutetaanko mediakasvatusta päiväkodin ja kodin yhteistyöllä. Miten mediakasvatusta voitaisiin toteuttaa yhteistyössä päiväkodin ja kodin kanssa?

LÄHTEET

- Baer, S., Heikkinen, M. & Issakainen, T. 2002. Hattiaisten mediakirja. Viestintäkasvatuksen opas. Helsinki: Lasten Keskus.
- Behm, N. & Ojala, A. 2002. Esiopetusryhmien lastentarhanopettajat mediakasvatuskäsitysten viidakossa. Kasvatustieteen kandidaatintyö. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. Joensuun yliopisto. Lastentarhanopettajien koulutus.
- Holopainen, M. & Pulkkinen, P. 2002. Tilastolliset menetelmät. Helsinki: WSOY.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Kasvi, J. 2001. Lasten tietokonepelit. Teoksessa Kangassalo, M. & Suoranta, J. (toim.) Lasten tietoyhteiskunta. Tampere: Tampere University Press, 106 - 126.
- Kinnunen, S. 2003. Anna mun olla lapsi. Helsinki: Kirjapaja.
- Korhonen, A. 2002. Mediakasvatus Jukolan päiväkodissa. Teoksessa Sintonen, S. (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Tampere: Finn Lectura, 40 - 54.
- Kupiainen, R. 2008. Design-näkökulma mediakasvatukseen. Teoksessa Lairio, M., Heikkinen H. & Penttilä, M. (toim.) Koulutuksen kulttuurit ja hyvinvoinnin politiikat. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura, 125 - 136.
- Martsola, R. & Mäkelä-Rönnholm, M. 2006. Lapsilta kielletty - kuinka suojella lasta mediatraumalta. Helsinki: Kirjapaja.
- Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. 2008. Stakes ja Opetusministeriön Mediamuffinssi-hanke 2008.
- Metsämuuronen, J. 2000. Tilastollisen kuvauksen perusteet. Metodologia – sarja 2.

Mustonen, A. 2000. Mediapsykologia. Helsinki: WSOY.

Mustonen, A. 2002. Median rooli psykologisessa kehityksessä. Teoksessa Sintonen, S. (toim.) Median sylissä. Kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Tampere: Finn Lectura, 55 - 69.

Mustonen, A. 2004. Mediataidot ja median vastuu lasten suojelijoina. Teoksessa Anttila, A. (toim.) Lapsuuden muuttuva maailma. Puheenvuoroja kulutuskulttuurin seksualisoinnin vaikutuksista. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES, 58 - 62.

Niinistö, H. 2008. Lapset kertovat elokuvien. Teoksessa Lairio, M., Heikkinen H. & Penttilä, M. (toim.) Koulutuksen kulttuurit ja hyvinvoinnin politiikat. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura, 137 - 154.

Niinistö, H., Ruhala, A., Henriksson, A. & Pentikäinen, L. 2006. Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. 2. painos. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka.

Niskanen, V. 2002. Kohti tutkivaa työtapaa. Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan kasvatustieteen ja erityispedagogiikan yleisopinnot. Kurssimateriaali.

Rotonen, N. 2008. Se on joka päivä joka paikassa. Luokanopettajien käsityksiä mediakasvatuksesta osana perusopetusta. Kasvatustieteen pro gradu-tutkielma. Kasvatustieteen tiedekunta. Luokanopettajan koulutus. Oulun yliopisto.

Salokoski, T. 2006. Pelinappulat. Teoksessa Niinistö, H. & Ruhala, A. (toim.) Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Helsinki: Mediakasvatuskeskus Metka, 66 - 77.

Sinkkinen, J. 2001. Leikin maailmasta keskilapsuutta kohti – lapsen kehitys neljännessä seitsemännelle ikävuodelle. Teoksessa Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. (toim.) Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: Finn Lectura, 23 - 32.

Suoranta, J. 2003. Kasvatus mediakulttuurissa. Tampere: vastapaino.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Valtioneuvoston periaatepäättös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. 2002. Sosiaali- ja terveysministeriö. Julkaisuja 2002:9. Helsinki.

Varhaiskasvatus. 2006. Tietoa pienten lasten vanhemmille - vihkonen. Stakes ja sosiaali- ja terveysministeriö.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Opas. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES.

Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Elektroniset lähteet:

Aikakausimedia. 2007. Saatavissa: <http://www.aikakaus.fi/default.asp?docId=16376>. [Viitattu 17.4.2009].

Considine, D. M. 2009. From Gutenberg to Gates: Media Matters. The Social Studies. March/April 2009. Saatavissa: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=afh&AN=36593446&site=ehost-live>. [Viitattu 4.5.2009].

Kuuskoski, E. 2003. Mediaympäristön vaikutuksista lasten ja nuorten terveyteen. Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry. Saatavissa: http://www.mll.fi/ajankohtaista/kannanotot_ja_lausunnot/?x41070=46900. [Viitattu 3.4.2009].

Kupiainen, R., Sintonen, S. & Suoranta, J. 2007. Suomalaisen mediakasvatuksen vuosikymmenet. Teoksessa Kynäslähti, H., Kupiainen, R. & Lehtonen, M. (toim.) Näkökulmia mediakasvatukseen. Helsinki: Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2007, 3-26. Saatavissa: <http://www.mediaeducation.fi/publications/ISBN978-952-99964-1-4.pdf>. [Viitattu 26.8.2008].

Laki lasten päivähoidosta 1973/36. Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>. [Viitattu 22.8.2008].

Leahey, E. 2007. Convergence and confidentiality? Limits to the implementation of mixed methodology. *Social Science Research* 36 (1), 149–158. Saatavissa: [http://xhalax-ng.kyamk.fi:2070/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6WX8-4HV74C7-4&_user=1638249&_coverDate=03%2F31%2F2007&_rdoc=8&_fmt=high&_orig=browse&_srch=doc-in-fo\(%23toc%237152%232007%23999639998%23637488%23FLA%23display%23Volume\)&_cdi=7152&_sort=d&_docanchor=&_ct=20&_acct=C000054049&_version=1&_urlVersion=0&_userid=1638249&md5=1df40bc97eb4806e6ed7f2ca028a3284](http://xhalax-ng.kyamk.fi:2070/science?_ob=ArticleURL&_udi=B6WX8-4HV74C7-4&_user=1638249&_coverDate=03%2F31%2F2007&_rdoc=8&_fmt=high&_orig=browse&_srch=doc-in-fo(%23toc%237152%232007%23999639998%23637488%23FLA%23display%23Volume)&_cdi=7152&_sort=d&_docanchor=&_ct=20&_acct=C000054049&_version=1&_urlVersion=0&_userid=1638249&md5=1df40bc97eb4806e6ed7f2ca028a3284). [Viitattu 23.3.2009].

Mediakasvatus. 2008. Mediakasvatusseura. Saatavissa: <http://www.mediakasvatus.fi/>. [Viitattu 26.8.2008].

Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa. 2009. Helsinki: Kerhokeskus. Saatavissa: http://www.kerhokeskus.fi/easydata/customers/kerhokeskus/files/mediakasvatus/mediakasvatus_netsti.pdf. [Viitattu 6.4.2009].

Mediakasvatuskeskus Metka. Saatavissa: www.mediametka.fi. [Viitattu 15.6.2008 & 17.6.2008].

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Saatavissa: www.mll.fi. [Viitattu 15.6.2008].

Nevalainen, H. & Romppainen, S. 2002. Lapset median pyörteissä. Päiväkodin työntekijät ja vanhemmat lasten mediakasvatuksessa. Saatavissa: http://kirjastot.diak.fi/files/diak_lib/Pieksamaki2002/nevalainenromppainen.pdf. [Viitattu 6.4.2009].

Niinistö, H. & Ruhala, A. 2007. Pienten lasten mediakasvatus. Teoksessa Kynäslähti, H., Kupiainen, R. & Lehtonen, M. (toim.) *Näkökulmia mediakasvatukseen*. Helsinki: Mediakasvatusseuran julkaisuja 1/2007, 123 - 136. Saatavissa: <http://www.mediaeducation.fi/publications/ISBN978-952-99964-1-4.pdf>. [Viitattu 20.8.2008].

Sanomalehtien liitto. 2009. Saatavissa: <http://www.sanomalehdet.fi/index.phtml?s=3>. [Viitattu 17.4.2009].

Salokoski, T. & Mustonen, A. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin -katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja -sääntelyn käytäntöihin. Helsinki: Mediakasvatusseuran julkaisuja 2/2007. Saatavissa: <http://www.mediaeducation.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>. [Viitattu 25.8.2008].

Suoninen, A. 2008. Mediakasvatus päiväkodissa ja esiopetuksessa. Mediakasvatuksen tilan ja Mediamuffinssi-oppimateriaalien käyttöönoton arviointi syksyllä 2007. Jyväskylän yliopisto. Nykykulttuurinen tutkimuskeskus. Saatavissa: http://www.kerhokeskus.fi/easydata/customers/kerhokeskus/files/liitetiedostot/mediakasvatus_paivakodissa_raportti_final.pdf. [Viitattu 6.4.2009].

KUUSANKOSKEN KAUPUNKI

SOSIAALIKESKUS

Virasto, osasto

Varhaiskasvatusjohtaja

Päätöksen tekijä

PÖYTÄKIRJA

Päivämäärä

27.5.2008

§

1

ASIA	Tutkimusluvan myöntäminen Kymenlaakson ammatti korkeakoulun opiskelija Laura Kantoselle. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Ekholmitien ja Killingin päiväkotien henkilöstön näkemystä mediakasvatuksesta ja mediakasvatuksen asemaa varhaiskasvatuksessa.
PÄÄTÖS	Myönnetään tutkimuslupa. Tutkimuksen kohdejoukkona ovat em. päiväkotien kasvatus- ja hoitohenkilöstö. Tutkimuksen suorittajan on noudatettava asiakastietojen osalta sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain mukaista vaitiolo- ja salassapitovelvollisuutta.
PÄÄTÖKSEN PERUSTELUT	Tutkimustulokset hyödynnettävissä varhaiskasvatuksen arvioinnissa ja suunnittelussa.
PÄÄTÖS-VALLAN PERUSTE	Lain, asetuksen tai kunnallisen säännön kohdat Sosiaalikeskuksen johtosäännön 7-11 §
ALLEKIRJOITUS	 Varhaiskasvatusjohtaja Helena Kuusisto
TIEDOKSI	<i>Killingin päiväkotia Ekholmitien päiväkotia</i> 27.5.08 <i>Helena Kuusisto</i>
OIKAISU-VAATIMUS	Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen Kuusankosken perusturvalautakunnalle. Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksiannosta. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on allekirjoitettava.
PÖYTÄKIRJANOTTEEN OIKEAKSI TODISTAMINEN JA TIEDOKSIANTO	Pöytäkirjanote todistetaan oikeaksi. Tämä päätös on tänään annettu tiedoksi Päivämäärä Allekirjoitus <i>27.5.08</i> <i>Helena Kuusisto</i>

16.2.2009

Kouvola

Hei,

Sinulla on nyt opinnäytetyöni ”Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa” – kyselylomake, johon toivon sinun vastaavasi. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää kahden päiväkodin henkilöstön näkemystä mediakasvatuksesta ja mediakasvatuksen asemaa varhaiskasvatuksessa. Tämä kyselylomake on lähetetty Ekholmintien ja Killingin päiväkotien kasvatus- ja hoitohenkilöstölle. Vastauksesi ovat minulle erittäin tärkeitä!

Kyselylomakkeen vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä tutkimusraportissa voi yksittäisen vastaajan vastauksia tunnistaa. Lähetän valmiin opinnäytetyön päiväkoteihin syksyllä 2009. Näin voitte tutustua tutkimukseen ja hyödyntää sen tuloksia työssänne.

Palauta kyselylomake päiväkotinne johtajalle suljetussa kirjekuoressa
27.2.2009 mennessä.

Yhteistyöterveisin

Laura Kantonen

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu,

Sosiaaliala, Kouvola

MEDIAKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA KYSELYLOMAKE

(HUOM! Tutkimusraportissa yksittäisen vastaajan vastauksia ei voi tunnistaa.)

1. Ammattinimike: _____

2. Työskentelen _____-vuotiaiden lasten ryhmässä

3. Ikä: ☐ 20-30v. ☐ 31-40v. ☐ 41-50v. ☐ 51-60v. ☐ 61-70v.

4. Olen työskennellyt tässä päiväkodissa _____ vuotta

5. Olen työskennellyt päivähoidossa _____ vuotta

B) Mediakasvatus lapsiryhmässä

6. Miten määrittelet käsitteen mediakasvatus? (jatka tarvittaessa kääntöpuolelle)

7. Oletko saanut koulutusta liittyen mediakasvatukseen? Jos olet, niin mitä, missä ja milloin?

8. Mitkä ovat mielestäsi mediakasvatuksen a) hyödyt b) haitat?

a) _____

b) _____

9. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? (Ympyröi näkemystäsi vastaava numero)

Täysin eri mieltä Täysin samaa mieltä

a. Mediakasvatuksen sisällöt kuuluvat osaksi lapsiryhmäni toimintaa tällä hetkellä.	1	2	3	4	5	6
b. Jokaisen lapsen tulisi saada mediakasvatusta lapsiryhmässäni.	1	2	3	4	5	6
c. Omat tietoni ja taitoni ovat riittävät mediakasvatuksesta.	1	2	3	4	5	6
d. Tahdon kehittää ja laajentaa tietojani mediakasvatuksesta.	1	2	3	4	5	6

10. Vaikeuttaako jokin mediakasvatuksen toteutuminen lapsiryhmässäsi? Mikä ja miksi?

11. Kuinka merkitykselliseksi näet seuraaviin mediavälineisiin tutustumisen ja niiden käyttämisen lapsiryhmässäsi? (Ympyröi näkemystäsi vastaava numero)

	en lainkaan merkitykselliseksi				erittäin merkitykselliseksi	
a. Tietokone	1	2	3	4	5	6
b. Internet	1	2	3	4	5	6
c. Elektroniset pelit	1	2	3	4	5	6
d. Televisio	1	2	3	4	5	6
e. DVD-soitin/Videonauhuri	1	2	3	4	5	6
f. Kamera/Digikamera	1	2	3	4	5	6
g. Videokamera	1	2	3	4	5	6
h. Mikrofoni	1	2	3	4	5	6
i. CD- tai kasettisoitin	1	2	3	4	5	6
j. MP3-soitin	1	2	3	4	5	6
k. Radio	1	2	3	4	5	6
l. Kännykkä	1	2	3	4	5	6
m. Kirja	1	2	3	4	5	6
n. Sanomalehti	1	2	3	4	5	6
o. Aikakauslehti	1	2	3	4	5	6
p. Mainoslehti	1	2	3	4	5	6
q. Sarjakuvalehti	1	2	3	4	5	6
r. Valokuva	1	2	3	4	5	6

12. Kuinka merkitykselliseksi näet seuraavat väittämät lapsiryhmässäsi? (Ympyröi näkemystäsi vastaava numero)

	en lainkaan merkitykselliseksi			erittäin merkitykselliseksi		
a. Lapsi tutustuu ja noudattaa ohjelmien ja pelien ikärajoja	1	2	3	4	5	6
b. Lapsi käyttää mediaa aikuisen läsnä ollessa	1	2	3	4	5	6
c. Aikuinen keskustelelee eri mediaesityksistä lapsen kanssa	1	2	3	4	5	6
d. Lapsi tunnistaa median vaikutuksia tunteisiin ja omaan elämään	1	2	3	4	5	6
e. Lapsi tunnistaa omia median käytön tarpeita ja arvioi niitä	1	2	3	4	5	6
f. Lapsi tulee tietoiseksi omasta mediasuhteestaan ja mediaympäristöstään	1	2	3	4	5	6
g. Lapselle opetetaan kommunikointivälineitä yhteistoiminnallisesti	1	2	3	4	5	6
h. Lapsi harjoittelee kuvailemaan, arvioimaan ja tulkitsemaan mediaesityksiä	1	2	3	4	5	6
i. Lapsi luo omaa mediakulttuuria ja saa äänensä kuuluviin	1	2	3	4	5	6

C) Medialaitteet lapsiryhmässä

13. Onko lapsiryhmässänne käytössä tietokone? ☐ Kyllä ☐ Ei (jos vastasit ei, siirry kysymykseen 16)

14. Mitä seuraavista ohjelmista lapset voivat käyttää tietokoneella?

- ☐ Internet ☐ Elektroniset viihdykepelit
☐ Elektroniset oppimispelit ☐ Piirto-ohjelma
☐ Muita, mitä? _____

15. Kuinka tietokonetta hyödynnetään toiminnassa lasten parissa?

16. Onko lapsiryhmässänne käytössä jokin seuraavista: (Rastita sopivat vaihtoehdot)

- ☐ Televisio ☐ DVD-soitin ☐ Videonauhuri

17. Mitä seuraavista lapset voivat katsoa TV:stä, DVD-soittimesta tai videonauhurista? (Rastita sopivat vaihtoehdot)

- ☐ Lastenohjelma ☐ Lastenelokuva ☐ Mainos
☐ Muita, mitä? _____

18. Kuinka edellä mainitsemasi välineitä (TV, DVD-soitin/videonauhuri) hyödynnetään toiminnassa lasten parissa?

19. Mitä seuraavista kuvan- ja äänentoistolaitteista käytät toiminnassasi lasten kanssa? (Rastita sopivat vaihtoehdot)

☐ Kamera/Digikamera	☐ Videokamera	☐ Mikrofoni
☐ CD- tai kasettisoitin	☐ MP3-soitin	☐ Radio
☐ Kännykkä	☐ Muita, mitä? _____	

20. Oletteko tutkineet lasten kanssa miten edellä mainitsemasi laitteet (kysymys 19) toimivat? Mitä laitteita ja miten?

21. Mitkä seuraavista median välineistä on lapsiryhmässasi käytössä? (Rastita sopivat vaihtoehdot)

☐ Kirja	☐ Sanomalehti	☐ Aikakauslehti
☐ Sarjakuvalehti	☐ Mainoslehti	☐ Valokuva
☐ Muita, mitä? _____		

22. Kuinka edellä mainitsemasi välineitä (kysymys 21) hyödynnetään toiminnassasi lasten parissa?

23. Mitä seuraavia mediavälineitä lapsi voi ryhmässasi käyttää yksin ilman aikuisen läsnäoloa? (Rastita sopivat vaihtoehdot)

☐ Tietokone	☐ Televisio	☐ DVD-soitin/Videonauhuri
☐ Kamera/Digikamera	☐ Videokamera	☐ Mikrofoni
☐ MP3-soitin	☐ CD- tai kasettisoitin	☐ Radio
☐ Kännykkä	☐ Kirja	☐ Sanomalehti
☐ Aikakauslehti	☐ Sarjakuvalehti	☐ Mainoslehti
☐ Valokuva	☐ Muita, mitä? _____	

24. Oletteko lapsiryhmässänne tehneet yhteiset säännöt edellä mainitsemasi (kysymys 22) välineiden käytöstä? Mistä välineistä ja minkälaiset säännöt?

25. Oletteko lapsiryhmässänne keskustelleet eri mediaesityksistä, niiden sisällöistä ja niiden aiheuttamista tunteista? Mitä?

26. Oletteko lapsiryhmänne kanssa tehneet itse mediaesityksiä? Mitä ja kuinka usein?

27. Kuinka usein lapsiryhmäsi käy seuraavissa mediakasvatusympäristöissä:

	ei koskaan	1kerta/vuosi	2-6kertaa/ kertaa/vko	1kerta/kk	1 tai useampi vuosi
a. Teatteri	☐	☐	☐	☐	☐
b. Elokvateatteri	☐	☐	☐	☐	☐
c. Kirjasto	☐	☐	☐	☐	☐
d. Museo	☐	☐	☐	☐	☐
e. Muu, mikä? _____	☐	☐	☐	☐	☐

28. Mitä muuta haluat kertoa mediakasvatuksesta tai kokemuksistasi mediakasvattajana?

Lämmin kiitos vastauksestasi!
Vastauksesi käsitellään luottamuksellisesti!

31.3.2009

Kouvola

Hei,

Olen Laura Kantonen, sosionomi-opiskelija Kymenlaakson ammattikorkeakoulussa. Lähestyin teitä helmikuun puolella välissä mediakasvatus-aiheisella kyselylomakkeella, mutta teidän lomakkeenne ei palautunut. Edelleen toivoisin teidän ystävällisesti vastaavan kysymyksiin ja palauttamaan kyselyn suljetussa kirjekuoressa päiväkodin johtajalle **8.4.2009 mennessä**.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Ekholmintien ja Killingin päiväkotien kasvat- ja hoitohenkilöstön näkemystä mediakasvatuksesta ja mediakasvatuksen asemaa varhaiskasvatuksessa. Vastauksesi ovat minulle erittäin tärkeitä!

Kyselylomakkeen vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä tutkimusraportissa voi yksittäisen vastaajan vastauksia tunnistaa. Lähetän valmiin opinnäytetyön päiväkoteihin syksyllä 2009. Näin voitte tutustua tutkimukseen ja hyödyntää sen tuloksia työssänne.

Yhteistyöterveisin

Laura Kantonen

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu,

Sosiaaliala, Kouvola

Taulukko 5. Mediakasvatuksen määrittelyn jakautuminen päiväkotien välillä (N=32), lukuina

	f Ekholmintien päiväkot	f Killingin päiväkot	Esimerkkivastaus
Mediataidot	5	4	"Opettaa lapsia järkeviksi mediankäyttäjiksi, jotka osaavat jäsentää mediaympäristöä ja oppivat suodattamaan sieltä saatavaa tietoa." (Vastaaaja 24)
Medialukutaito	2	4	"Saadaan tietoa eri kautta (kirjat, TV, y.m)" (Vastaaaja 5)
Mediataidot ja medialukutaito	3	2	"Tutustuttaa lapsi oikeanlaiseen tiedon hakuun ja hallintaa. Välineitten käyttöä. Avartaa lapsen kiinnostavaa ja kehittävää puolta" (Vastaaaja 16)
Mediakasvatus yleensä	2	1	"Mediakasvatus on kasvua ja oppimista median parissa, esim. aiheena, välineenä ja toimintaympäristönä voi olla media." (Vastaaaja 27)
Ei osannut määritellä mediakasvatusta	2	3	"Laaja" (Vastaaaja 3)
Tyhjä	2	2	
Total	16	16	

Taulukko 6. Mediakasvatuksen hyötyjä päiväkotien välillä (N=32), lukuina

	<i>f</i> Ekholmintien päiväkoti	<i>f</i> Killingin päiväkoti	Esimerkkivastaus
Mediataidot	1	6	”Opetellaan kriittisiksi median suhteen” (Vastaaja 23)
Medialukutaito	5	4	”Antaa ajankohtaista tietoa ja tuo tutuksi monipuolista tiedonhankintaa” (Vastaaja 13)
Mediataidot ja medialukutaito	2	5	”Rohkaistuminen, tunteiden ilmaiseminen, kriittisyyden lisääntyminen, keskustelun harjoittelu” (Vastaaja 14)
Tärkeää nyky-päivänä	2	0	”Pysytään ”ajan hermolla”, koska lapsia ympäröi suuri mediaviidakko” (Vastaaja 24)
Ei tiedä	1	0	”?” (Vastaaja 29)
Tyhjä	5	1	
Total	16	16	

Taulukko 7. Mediakasvatuksen haittoja päiväkotien välillä (N=32), lukuina

	<i>f</i> Ekholmintien päiväkoti	<i>f</i> Killingin päiväkoti	Esimerkkivastaus
Aikuinen ei hallitse mediaa/ mediakasvatusta	1	5	”Vaikea kontrolloida hyvää ja huonoa mediaa, mediaa paljoks.” (Vastaaja 8)
Kohderyhmä ei ole sopiva kulloinkin kyseessä olevalle medialle	4	2	”Lapsella ei ehkä vielä ole kykyä muokata/suodattaa informaatiota jota hän saa esim televisiosta.” (Vastaaja 24)
Ei haittoja	1	2	”Ei haittoja” (Vastaaja 20)
Ei tiedä	2	0	”?” (Vastaaja 29)
Sekoitti median ja mediakasvatuksen keskenään	3	3	”Kaikki mediasta saatu tieto ei ole hyväksi tai tärkeää, voi olla jopa haitallista. Liiallinen median ”palvonta” vie aikaa ja kiinnostusta muista terveellisistä harrastuksista.” (Vastaaja 26)
Tyhjä	5	4	
Total	16	16	

Taulukko 8. Aikaisempi koulutus sekä väittämän ”Omat tietoni ja taitoni ovat riittävät mediakasvatuksesta” ristiintaulukointi (N=32), lukuina

		Omat tietoni ja taitoni ovat riittävät mediakasvatuksesta.						Total
		täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	vähän eri mieltä	vähän samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä	
Aikaisempi koulutus	kyllä	2	2	4	0	0	0	8
	ei	1	7	10	3	2	0	23
	tyhjä	0	0	1	0	0	0	1
Total		3	9	15	3	2	0	32

Taulukko 9. Tahdon kehittää ja laajentaa tietojani mediakasvatuksesta (N=32), lukui-
na

		<i>f</i> Vastaajat, jotka koki- vat omien tietojen ja taitojen olevan aina- kin vähän riittävät mediakasvatuksesta.	<i>f</i> Vastaajat, jotka ko- kivat omien tietojen ja taitojen olevan ainakin vähän riit- tämättömiä me- diakasvatuksesta.
Tahdon kehittää ja laajentaa tieto- jani	täysin eri mieltä	0	0
	jokseenkin eri mieltä	1	2
	vähän eri mieltä	0	8
	vähän samaa mieltä	2	3
	jokseenkin samaa mieltä	1	7
	täysin samaa mieltä	1	7
Total		5	27

Seuraavissa taulukoissa (Taulukot 10 - 12) on medialaitteiden frekvenssien moodi arvot. Moodi tarkoittaa arvoja, joita on eniten (Metsämuuronen 2000, 23). Vastaukset on koottu kolmeen vastausvaihtoehtoon, jotka ovat 1 vähän merkityksellinen, 2 joihinkin merkityksellinen ja 3 erittäin merkityksellinen. Taulukoista siis nähdään jokaisen medialaitteen kohdalla mitä vastausvaihtoehtoa on valittu eniten kaikista vastauksista, Killingin päiväkodin vastauksista ja Ekholmintien päiväkodin vastauksista.

Taulukko 10. Moodit tietokoneen, internetin, elektronisten pelien, television ja DVD-soittimen/videonauhurin merkittävydestä

		Tietokone	Internet	Elektroniset pelit	Televisio	DVD-soitin/ Videonauhuri
Moodi	Kaikki	2	1	1	1	1
	Killingin päiväkot	2	1	1	1	2
	Ekholmintien päiväkot	1 ^a	1	1	1	1

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown.

Taulukko 11. Moodit kamera/digikameran, videonauhurin, mikrofonin, CD- tai kasettisoittimen, MP3-soittimen, radion ja kännykän merkittävydestä

		Kamera/ Digi-kamera	Video-kamera	Mikro-foni	CD- tai kasettisoitin	MP3-soitin	Radio	Kännykä
Moodi	Kaikki	3	2	1	3	1	1	1
	Killingin päiväkot	3	2 ^a	2	3	1	1	1
	Ekholmintien päiväkot	3	2	1	3	1	1	1

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown.

Taulukko 12. Moodit kirjan, sanoma-, aikakausi-, mainos- ja sarjakuvalehden sekä valokuvan merkittävyydestä

		Kirja	Sano- malehti	Aika- kausi- lehti	Mainos- lehti	Sarjaku- valehti	Valokuva
Moodi	Kaikki	3	2	1 ^a	1	2	3
	Killingin päiväkoti	3	3	2	1	1	3
	Ekholm- mintien päiväkoti	3	1	1	1	2	3

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown.

Taulukko 13. Turvataitoihin liittyvien väittämien merkityksellisyys (N=32), lukuina

		f Kaikki vas- taukset	f Ekhol- mintien päiväkoti	f Killingin päiväkoti
Lapsi tutustuu ja noudattaa ohjelmien ja pelien ikärajoja	vähän merkityksellinen	4	3	1
	jokseenkin merk.	3	3	0
	erittäin merk.	25	10	15
Lapsi käyttää mediaa aikuisen läsnä ollessa	vähän merkityksellinen	4	3	1
	jokseenkin merk.	2	1	1
	erittäin merk.	26	12	14
Aikuinen keskustelee eri mediaesityksistä lapsen kanssa	vähän merkityksellinen	0	0	0
	jokseenkin merk.	6	5	1
	erittäin merk.	26	11	15
Total per väittämä		32	16	16

Taulukko 14. Tunnetaitoihin liittyvien väittämien merkityksellisyys (N=32), lukuina

		f Kaikki vas- taukset	f Ekhol- mintien päiväkoti	f Killingin päiväkoti
Lapsi tunnistaa median vaikutuksia tunteisiin ja omaan elämään	vähän merkityksellinen	4	2	2
	jokseenkin merk.	9	5	4
	erittäin merk.	19	9	10
Lapsi tunnistaa omia median käytön tarpeita ja arvioi niitä	vähän merkityksellinen	5	3	2
	jokseenkin merk.	12	6	6
	erittäin merk.	15	7	8
Lapsi tulee tietoiseksi omasta mediasuhteestaan ja mediaympäristöstään	vähän merkityksellinen	5	3	2
	jokseenkin merk.	15	8	7
	erittäin merk.	12	5	7
Total per väittämä		32	16	16

Taulukko 15. Sosiaaliin taitoihin liittyvän väittämän merkityksellisyys (N=32), lukuina

		<i>f</i> Kaikki vastaukset	<i>f</i> Ekholmintien päiväkot	<i>f</i> Killingin päiväkot
Lapselle opetetaan kommunikointivälineitä yhteistoiminnallisesti	vähän merkityksellinen jokseenkin merk. erittäin merk. tyhjä	5	3	2
		9	5	4
		17	7	10
		1	1	0
Total		32	16	16

Taulukko 16. Vastaanottamisen ja tuottamisen taitoihin liittyvien väittämien merkityksellisyys (N=32), lukuina

		<i>f</i> Kaikki vastaukset	<i>f</i> Ekholmintien päiväkot	<i>f</i> Killingin päiväkot
Lapsi harjoittelee kuvailemaan, arvioimaan ja tulkitsemaan mediaesityksiä	vähän merkityksellinen jokseenkin merk. erittäin merk.	10	7	3
		7	4	3
		15	5	10
Lapsi luo omaa mediakulttuuria ja saa äänensä kuuluviin	vähän merkityksellinen jokseenkin merk. erittäin merk.	6	4	2
		9	6	3
		17	6	11
Total per väittämä		32	16	16

Taulukko 17. Spearmanin järjestyskorrelaatiokertoimet

			Mediakasva- tuksen sisällöt kuuluvat osaksi lapsiryhmäni toimintaa tällä hetkellä.	Jokaisen lapsen tulisi saada me- diakasvatus- ta lapsiryh- mässäni.	Omat tietoni ja taitoni ovat riit- tävät me- diakasvatuk- sesta.	Tahdon ke- hittää ja laa- jentaa tieto- jani me- diakasvatuk- sesta.
Spearman's rho	Vastaajan ikä	Correlation Coefficient	,144	-,085	-,076	-,123
		Sig. (2-tailed)	,430	,642	,680	,502
		N	32	32	32	32
	Mediakasva- tuksen sisäl- löt kuuluvat osaksi lapsi- ryhmäni toi- mintaa tällä hetkellä.	Correlation Coefficient	1,000	,644**	,277	-,013
		Sig. (2-tailed)		,000	,125	,945
		N	32	32	32	32
	Jokaisen lapsen tulisi saada me- diakasvatus- ta lapsiryh- mässäni.	Correlation Coefficient	,644**	1,000	,209	,237
		Sig. (2-tailed)	,000		,251	,192
		N	32	32	32	32
	Omat tietoni ja taitoni ovat riittävät mediakasva- tuksesta.	Correlation Coefficient	,277	,209	1,000	,061
		Sig. (2-tailed)	,125	,251		,739
		N	32	32	32	32
	Tahdon ke- hittää ja laa- jentaa tieto- jani me- diakasvatuk- sesta.	Correlation Coefficient	-,013	,237	,061	1,000
		Sig. (2-tailed)	,945	,192	,739	
		N	32	32	32	32

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Taulukko 18. Vastaajien frekvenssijakauma siitä, kuinka moni antoi lapsen käyttää eri mediavälineitä yksin (N=32), lukuina

Mediavälineet	f Kaikki	f Ekholmintien päiväkoti	f Killingin päiväkoti
Tietokone	6	1	5
Televisio	0	0	0
DVD-soitin/ Videonauhuri	0	0	0
Kamera/ Digi- kamera	0	0	0
Videokamera	0	0	0
Mikrofoni	1	1	0
MP3-soitin	0	0	0
CD- tai kasetti- soitin	2	0	2
Radio	1	0	1
Kännykkä	0	0	0
Kirja	28	14	14
Sanomalehti	6	1	5
Aikakauslehti	10	2	8
Sarjakuvalehti	12	5	7
Mainoslehti	4	1	3
Valokuva	9	2	7
Muut mediavä- lineet	0	0	0
Total	32	16	16

Taulukko 19. Vastaajien frekvenssijakaumat eri mediakasvatusympäristöissä käyneistä (N=32), lukuina

		f Kaikki	f Ekholmintien päiväkot	f Killingin päiväkot
Teatteri	käydään ei koskaan käydä	25 7	10 6	15 1
Kirjasto	käydään ei koskaan käydä	21 11	8 8	13 3
Museo	käydään ei koskaan käydä	17 15	5 11	12 4
Elokuvateatteri	käydään ei koskaan käydä	11 21	5 11	6 10
Total per ympäristö		32	16	16

Taulukko 20. Vastaajien frekvenssijakaumat siitä, mitä eri tietokoneohjelmia lapset voivat käyttää (Ekholmintien n=2, Killingi n=14), lukuina

	f Ekholmintien päiväkoti	f Killingin päiväkoti
Elektroniset oppimispelit	2	14
Piirto-ohjelma	2	4
Elektroniset viihdykepelit	0	2
Internet	0	0
Total	2	14

Taulukko 21. Vastaajien frekvenssijakaumat siitä, miten tietokonetta hyödynnetään lasten parissa (Ekholmintien n=2, Killingi n=14), lukuina

	f Ekholmintien päiväkoti	f Killingin päiväkoti	Esimerkkivastaus
Oppiminen	1	1	”Oppimiseen aikuisen kanssa” (Vastaaaja 1)
Kehityksen tukeminen	0	2	”Kielen kehityksen tukena” (Vastaaaja 2)
Oppimispelit/pelit	0	6	”Oppimispelit esim. Ekapeli” (Vastaaaja 10)
Muut	1	3	”1-2 lasta ja yksi ohjaava aikuinen. Ei joka viikko samat lapset, vuorottelua.” (Vastaaaja 4)
Total	2	14	

Taulukko 22. Vastaajien frekvenssijakaumat siitä, mitä eri ohjelmia lapset voivat katsoa TV:stä, DVD-soittimesta tai videonauhurista (N=32), lukuina

	f Ekholmintien päiväkoti	f Killingin päi- väkoti
Lastenohjelma	13	5
Lastenelokuva	7	14
Mainos	0	1
Muut ohjelmat (lapsista otetut ku- vat ja videot/opetuskuvat)	1	7
Tyhjä	0	1
Total	16	16

Taulukko 23. Vastaajien frekvenssijakaumat siitä, miten TV:tä, DVD-soitinta tai videonauhuria hyödynnetään toiminnassa lasten parissa (N=32), lukuina

	f Ekholmintien päiväkoti	f Killingin päiväkoti	Esimerkkivastaus
Lastenohjelmat iltaisin ja viikonloppuisin	10	0	"Iltaisin ja viikonloppuisin lapset katselevat n. tunnin verran lastenohjelmia tv2:sta." (Vastaaja 17)
Lapsista otetut kuvat ja videot	3	3	"Lapsesta/ryhmästä otettuja kuvia ja videoita katsellaan." (Vastaaja 18)
Oppiminen	0	3	"Oppimiseen" (Vastaaja 1)
Teema-aiheet	0	2	"Teema-aiheet" (Vastaaja 9)
Muut	1	7	"Joskus katsotaan, harvoin DVD:ltä lasten ohjelmaa" (Vastaaja 3)
Tyhjä	2	1	
Total	16	16	

Taulukko 24. Vastaajien frekvenssijakaumat siitä, mitä kuvan- ja äänentoistolaitteiden toimintaa on tutkittu lasten kanssa (N=32), lukuina

	f Ekholmintien päi- väkoti	f Killingin päiväkoti
Mikrofoni ja/tai valokuvakamera	0	2
CD-soitin ja/tai radio	1	1
Lasten omia nauhoituksia on katseltu	0	1
Vähän/joskus on tutkittu (laitteita ei ole tarkemmin määritelty)	1	4
Ei ole tutkittu ollenkaan mitään laitteita	14	7
Tyhjä	0	1
Total	16	16

Taulukko 25. Vastaajien frekvenssijakaumat siitä, miten kirjoja, lehtiä ja valokuvia hyödynnetään toiminnassa lasten parissa (Ekholmintie n=15 ja Killingi n=16), lukui-
na. Yksittäinen vastaaja on voinut luetella useamman tavan, joten vastauksia on
enemmän kuin vastaajia.

		f Ekholmintien päiväkoti	f Killingin päiväkoti
Kirja	Luetaan	11	10
	Katsellaan	5	1
	Keskustellaan	1	2
	Opetuksen tukena	0	3
	Tutkitaan	2	0
	Kuunnellaan	1	0
Lehti	Askarrellaan	7	6
	Tutkitaan	2	5
	Teemana: sanomalehtiviikko	2	2
	Leikeissä/jumpissa	1	1
	Luetaan	2	0
	Kuvat puheen/vuorovaikutuksen tukena	0	1
	Opetuksen tukena	0	1
Valokuva	Tallennetaan kasvukansioihin	6	3
	Otetaan kuvia	3	0
	Tapahtumia kuvataan	0	2
	Katsellaan	1	1
	Askarrellaan	1	0
	Tallennetaan seinille	1	0